

YARATICI DÜŞÜNMENİN YARATICI YAZMAYA ETKİSİ

Buse Aydın

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Buse

Soyadı : AYDIN

Bölümü : Türkçe Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Yaratıcı Düşünmenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi

İngilizce Adı: The Effect of Creative Thinking on Creative Writing

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Buse Aydın

İmza

:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Buse Aydın tarafından hazırlanan “Yaratıcı Düşünmenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

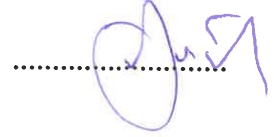
Danışman: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Zeki GÜREL

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Müzeyyen ALTUNBAY

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Giresun Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 06/03/2020

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım sırasında bilgi ve deneyimlerini paylaşarak araştırmama yön veren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a, yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği geçen, bilgilerini ve değerli tecrübesini esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ASLAN' a sonsuz teşekkür ediyor ve şükranlarımı sunuyorum.

Her zorluğu beraber atlattığım değerli arkadaşlarım Şerife ŞAHİN' e ve Huriye AKSU' ya, bu zorlu çalışma süresince bana destek veren her koşulda yanımda olan sevgili annem Nursel AYDIN' a, babam Zeki AYDIN'a ve kardeşim Sıla'ya teşekkürü bir borç biliyorum.

YARATICI DÜŞÜNMENİN YARATICI YAZMAYA ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Buse AYDIN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart, 2020

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, eğitim sistemimiz içerisinde yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma kavramının yerini belirlemek ve yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya etkisini ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yönteminin nasıl yer aldığı, Türkçe ders kitaplarında yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yönteminin etkinliklerde ne ölçüde yer aldığı incelenmiştir. Araştırmanın inceleme nesnesini 2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Anıttepe Yayıncılığın 2019 tarihli 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarının 2019 tarihli 6, 7, 8. sınıf Türkçe Ders Kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen ders kitaplarındaki yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikte olduğu; yaratıcı düşünme becerisinin, yaratıcı yazma yönteminin kullanıldığı etkinliklerin tamamında yer aldığı fakat ders kitaplarında yeterli yaratıcı yazma etkinliklerine yer verilmediği görülmüştür.

Bu doğrultuda incelenen Türkçe ders kitaplarında yer alan yaratıcı yazma etkinliklerinin sayısının arttırılmasına, yaratıcı yazma etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkili olması gerektiğine yönelik öneriler ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, yaratıcı düşünme, yaratıcı yazma, Türkçe Dersi ğretim Programı

Sayfa Adedi : 113

Danışman : Prof. Dr. Gıyasettin AYTAş

THE EFFECT OF CREATIVE THINKING ON CREATIVE WRITING

(M.S Thesis)

Buse AYDIN

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March, 2020

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the place of creative thinking and creative writing in our education system and to reveal the effect of creative thinking on creative writing. For the purpose of the study, qualitative research method was used. Document analysis was used in the research. The data was used to question how creative thinking skills and creative writing methods are included in Turkish Curriculum, and to what extent creative thinking skills and creative writing methods take part in activities in Turkish textbooks. The research object of the research is 2006, 2015, 2017, 2018 and 2019 Turkish Language Teaching Programs and 5th grade Turkish Textbook of Anıttepe Yayıncılık dated 2019 and 6, 7, 8th grade Turkish Textbooks dated 2019 of Ministry of National Education Publications. Descriptive analysis was used to analyze the data. As a result of the research, it was seen that the creative thinking skill in the textbooks examined supported the creative writing method, the creative thinking skill was included in all activities using the creative writing method, but not enough creative writing activities were included in the textbooks.

In this respect, suggestions are made to increase the number of creative writing activities in Turkish textbooks examined and to suggest that creative writing activities should be related to creative thinking skills.

Key Words : Creativity, creative thinking, creative writing, Turkish Language Teaching Program

Page Number : 113

Advisor : Prof. Dr. Gıyasettin AYTAS

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	4
Alt Problemler	4
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	5
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	8
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
Yaratıcı Düşünme Üzerine Yapılmış İlgili Araştırmalar	8
Yaratıcı Yazma Üzerine Yapılmış İlgili Araştırmalar	16
BÖLÜM III	28
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	28
Yaratıcılık	28

Kutsal Dinlerden Önce Yaratma	29
Kutsal Kitaplarda Yaratma (Tevrat, Zebur, İncil).....	32
Kur'an-ı Kerim'de Yaratma	34
Sanatta Yaratıcılık	36
Eğitimde Yaratıcılık.....	38
Yaratıcılığın Boyutları	38
Yaratıcı Birey	39
Yaratıcı Süreç	40
Ürün.....	42
Çevre.....	42
Düşünce, Düşünme Olgusu.....	43
Yaratıcı Düşünme	45
Yaratıcı Düşünme Kuramları	46
<i>Psikoanalitik Kuram (Psikodinamik)</i>	46
<i>Hümanistik Kuram (İnsancıl Kişilik Kuramı)</i>	47
<i>Gestalt Kuramı</i>	49
<i>Bilişsel-Gelişimsel Kuram</i>	50
<i>Çağrışımsal Kuram</i>	51
<i>Algusal Kuram</i>	51
Yazı, Yazma Olgusu	52
Yaratıcı Yazma	54
Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcı Yazma.....	57
Türkçe Dersi Öğretim Programları	58
2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı	59
2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı	60
2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)	61
BÖLÜM IV	62
YÖNTEM	62
Araştırmanın Modeli	62
İnceleme Nesnesi.....	62
Veri Toplama Yöntemi	63

Verilerin Analizi	63
BÖLÜM V	64
BULGULAR VE YORUM	64
Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Genel Başlıklar	64
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Amaçlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi	65
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Temel Yaklaşımlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi.....	67
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi.....	68
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Amaçlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi	76
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Temel Yaklaşımlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	77
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	77
Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Kazanım Sayıları.....	80
Türkçe Ders Kitaplarında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi	81
5. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	81
6. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	84
7. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	87
8. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi.....	90
Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Anahtar Kavramlarının Dağılımı	93
BÖLÜM VI	97
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	97

Öneriler	98
KAYNAKLAR.....	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Yaratıcı Düşünce ve Mantıksal Düşünce Farkları</i>	44
Tablo 2. <i>Türkçe Eğitim Öğretim Programları ve Genel Başlıklar</i>	65
Tablo 3. <i>2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları Kazanımları</i>	80
Tablo 4. <i>5. Sınıf Türkçe Dersi Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Sayısı</i>	81
Tablo 5. <i>6. Sınıf Türkçe Dersi Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Sayısı</i>	84
Tablo 6. <i>7. Sınıf Türkçe Dersi Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Sayısı</i>	87
Tablo 7. <i>8. Sınıf Türkçe Dersi Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Sayısı</i>	90
Tablo 8. <i>Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Anahtar Kavramlarının Dağılımı</i>	93

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

1KO	Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup
2PE	Petrus'un İkinci Mektubu
İBR	İbraniler'e Mektup
İÖ	İslâmiyetten Önce
MAR	Markos
MAT	Matta
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEZ	Mezmurlar (Zebur)
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
YAR	Yaratılış
YU	Yuhanna
T	Türkçe

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir anlatma becerisi olarak yazma; insanoğlunun binlerce yıldır kullandığı en önemli iletişim araçlarından biridir. Bireyin yazı dilini etkin kullanabilmesi için yazma eğitime önem verilmelidir. Bir yazma yöntemi olan yaratıcı yazma, bireyin yazma ve üretmedeki yaratıcı yeteneklerini açığa çıkarmayı sağlar.

Yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya olan etkisi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Buna göre bu bölümde öncelikle araştırmanın temelini oluşturan kavramlara yer verilmiştir. Bu kavramlar yaratıcılık, yaratıcı düşünme, yazma, yaratıcı yazma olarak ele alınmıştır. Belirlenen kavramlardan hareketle ilgili literatür taranmış; belirlenen çalışmalar özetlenerek araştırmanın hareket noktasını oluşturan problem durumu ortaya konulmuştur. Yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya etkisini içeren problem durumunun belirlenmesinin ardından araştırmanın alt problemlerine, amacına ve önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına, tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren yaşamını en iyi şekilde devam ettirebilmek için önüne çıkan engeller ile mücadele etmiş ve doğayı kendi yaşam standartlarını yükseltecek şekilde tasarlamıştır. Gerek teknoloji, bilim gerekse sanatta insanoğlu üretmiş ve üretmekle de kalmayıp kendini ifade etme biçimine dönüştürmüştür. Aslında bu insanoğlunun yaratılışındaki kabiliyetlerinin, amaçları doğrultusunda kabiliyetlerine yeni işlevler

kazandırılmasıdır. Üretmenin, yeni yapıları meydana getirmenin altında her insanda var olan yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerisi bulunmaktadır.

Yaratıcılık kavramı; aile, bilim, din, eğitim, sanat vb. birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Bir bilim adamının buluşunda, sanatçının eserinde, yaratanın yarattıklarında, aile içi sorunların çözümünde, bir yazma çalışmasında kendini göstermektedir. Torrance yaratıcılığı, bir problemin ya da sorunun farkına varma, çözüm arama, tahminde bulunma, denenceler geliştirme ve sınama; sorunlara, bilgi eksikliğine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, güçlüğe çözüm arama, tahminde bulunma olarak ele almıştır (Torrance' dan aktaran Sungur, 1992, s. 20). İnsanoğlunun varoluşundan beri yaratıcılık önemini korumuş ve bunu yaratıcı düşünme becerisi ile sağlamıştır.

Yaratıcı düşünme, düşünmenin türetici, yeni durumları araştırmacı ya da eski sorunlara yeni çözüm yolları bulan, düşünene göre yeni olan düşüncelerle sonuçlanan bir özellik göstermesi eylemidir (Enç, 1980, s. 171-172). Yaşamın hemen hemen her alanında ortaya çıkan problemler doğrultusunda insanoğlu problemlerin çözümü üzerinde birçok düşünce üretmekte ve bunu yaratıcı düşünme ile meydana getirmektedir. Yaratıcı düşünme, yaratıcılıkla iç içe geçmiş olarak düşüncelerin genellenmesi, düşünme süreçleri, deneyimler ve alınan kararlar ile açıklanmaktadır (Üstündağ, 2009, s. 98).

Ayrışan bir yapıya sahip olan yaratıcı düşünme, sorunun tanımında başlar ve onu çözmek için yaratılan pek çok sonuca varacak biçimde çatallanır. İnsanı birden fazla olası yanıt, çözüme ya da düşünceye götürür (Rawlinson, 1995, s. 16-17). Yaratıcı düşünmeyi birey bir konu hakkında tekrar daha çok düşünce üretmek amacıyla çözüm üzerinde kullanmaktadır. Yaratıcı düşünmenin içerdiği zihinsel yetenekler problemin farkına varmak, çözüm yollarını aramak ve bunları sınamaktır. Bu doğrultuda birey, karşısına çıkan zorluklarda, uyumsuzluklarda ya da bozukluklarda yaratıcı düşünmeyi sık sık kullanmaktadır. Başvurduğu bu düşünmenin gerektirdiği bir takım zihinsel becerileri yerine getiremezse yaşamında sorunlara yol açabilmektedir. Bununla ilgili olarak Arık (1990), bir kişinin yaratıcı düşünme yetenekleri gelişmemiş veya felce uğramışsa onun zihinsel olarak tam manasıyla işlevde bulunduğunu söyleyemeyeceğinden bahsetmektedir (s. 56).

Yaratıcı düşünme yetilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması önem arz etmektedir. Çünkü çocuklar meraklıdır, belli kalıplara henüz uymadıkları için özgür düşünmektedirler.

Yaş ilerledikçe bu durumun tersi otoriteye uyma, kuralları öğrenme vb. unsurlar çocuğun hayatına dâhil olmaya başlamakta ve yaratıcılık olumsuz etkilenmektedir.

Torrance (1962), yaratıcı eğitim ilkelerinde yaratıcı düşünmenin öneminden bahsetmekte ve çocuklara küçük yaşlarda düşüncenin değerinin ve öneminin öğretilmesi gerektiğini, bu konuda düşüncelerinin yazdırılması gibi etkinliklere yer verilebileceği üzerinde durmaktadır (Torrance' dan aktaran Güleriyüz, 2001, s. 188).

Yazma, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde etkili bir yoldur. Yazma becerisi, el ve göz koordinasyonuna dayanmakla birlikte eğitimle kazanan bir etkinliktir. Bireyin zihninde yapılandığı bilgileri inceleme, gözden geçirme, sorgulama, ilişkilendirme, kontrol etme vb. işlemlerle yeniden düzenlenmekte olan beceri, bireyin zihnin yapısının da düzenlenmesini gerektirmektedir (Güneş, 2007, s. 160). Yazma becerisini geliştirmek için çeşitli yazma yöntemleri kullanılmaktadır. Bireyin yazma ve üretmedeki yaratıcı yeteneklerini açığa çıkarmayı amaçlayan 'yaratıcı yazma' bu yöntemlerdendir (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 182).

Yaratıcı yazmada, öğrencilerin içlerindeki gizli yaratıcı gücün, yeteneklerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 182). Böylece öğrenci zihin yapısını sınırlayan kalıplardan kurtulacak; duygu ve düşüncelerini açığa çıkaracaktır. Açığa çıkarması ile birlikte bakış açısı çok yönlü olacaktır. Bu durum yaratıcı düşünmede de ortaya çıkan fikir üretme yetisiyle örtüşmektedir.

Alan yazın taraması sonucunda, Türkiye'de yaratıcı düşünme üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Yaratıcı düşünmenin web sitesi geliştirmeye, akademik başarıları, erişiyeye ve kalıcılığa, problem çözme becerisine, öğrenme ürünlerine, öğrenci başarısına, bilimsel yaratıcılığa, proje geliştirmeye, yaratıcılığı geliştirmeye, tutuma, motivasyona karar verme stillerine etkisi; kişisel uyum, sosyal uyum, genel yetenek ve akademik başarı ile ilişkisi, problem çözmeye yönelik algıları ve akademik başarıları arasındaki ilişki, benlik kavramı arasındaki ilişki araştırmalara konu olmuştur (Süzen, 1987; Emir, 2001; Aksoy, 2005; Güngör, 2006; Güngör, 2007; Öztürk, 2007; Kadayıfçı, 2008; Özcan, 2009; Ceran, 2010; Saç, 2011; Avcu, 2014; Çelik, 2015; Özen, 2017; Reyhan, 2018).

Türkçe eğitimi alanında Erem (2015) yapmış olduğu çalışmada yaratıcı düşünme tekniklerinin beşinci sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda yaratıcı düşünme tekniklerinin görsel okumaya herhangi

bir etki etmediği bunun yanı sıra görsel tasarımı olumlu olarak etkilediği ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bir diğer veri de öğrencilerin yaratıcı düşünme teknikleri ile yürütülen dersleri eğlenceli bulduğu ve bu tekniklerle oluşturulmuş etkinliklerin Türkçe dersini sevdirdiği şeklindedir.

Yaratıcı düşünme ile ilgili alan yazında birbirinden farklı amaç, hedef, kitle ve yöntemlerle farklı açılardan yaratıcı düşünme üzerine etkisi olan faktörler, yaratıcı düşünmenin etkiledikleri ile ilgili birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak hazırlanan çalışmalarda dört temel dil becerisi açısından Erem (2015)'in yaptığı araştırma dışında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Erem'in yaptığı çalışmada sadece görsel okuma ve görsel sunu üzerinde durulmuştur.

Yaratıcı yazma yöntemi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda yaratıcı yazma yöntemi üzerinde masalların, süreç temelli yazma modellerinin, yaratıcı dramının, metinler arası okuma yaklaşımının, tarihsel roman kullanımının etkisi incelenmiştir (Türkel, 2011; Akdal, 2011; Sever, 2013; Urhan, 2016; Dolmaz, 2017).

Türkçe eğitiminde yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazma üzerindeki etkisini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu amaçla, Türkçe eğitiminde Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya olan etkisi ve bu etkinin Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ile örtüşüp örtüşmediğinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında ve Türkçe Ders Kitaplarında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?

2. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
3. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
4. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
5. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
6. 2019 tarihli 5. sınıf Türkçe Ders Kitabında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
7. 2019 tarihli 6. sınıf Türkçe Ders Kitabında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
8. 2019 tarihli 7. sınıf Türkçe Ders Kitabında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?
9. 2019 tarihli 8. sınıf Türkçe Ders Kitabında yaratıcı düşünme yaratıcı yazma yöntemini nasıl etkilemektedir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; eğitim sistemi içinde yaratıcı düşünme kavramının yerini belirlemek ve yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazma yöntemine etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yaratıcılık, yaratıcı düşünme, yaratıcı yazma kavramları, Türkçe Öğretim Programları ve Türkçe Ders Kitapları ele alınacaktır.

Araştırmanın Önemi

Toplumun ve insanlığın gelişmesinde önemli bir rol taşıyan yaratıcılık, her bireyde var olan ve bireyin yaşamının her döneminde yer alabilecek bir yetenek, günlük yaşamdan bilimsel, sanatsal çalışmalara kadar geniş bir yelpazede hayat bulan, süreç gerektiren, bir yetidir. Hayatın her anında bu denli yer edinen yaratıcılık, insanoğlunun varoluşundan beri önemini kaybetmemiştir. Yaratıcı düşünme, bilinen mevcut bilgilerden yeni sentezler yapma, sorunlara farklı çözüm yolları üretme, yeni durumlara kolayca uyum sağlama ve

nesnelerin işlevlerini alışlagelmişin dışında düşünmektir (Bayındır, 2013, s. 27). Bu bağlamdan hareketle yaratıcılık sürecinde yaratıcı düşünce açığa çıkmaktadır.

Sungur (1992)'a göre yaratıcı olmayan birey yoktur. Sadece az ya da çok ketlenmiş, engellenmiş, dondurulmuş ve uzun ya da kısa süreli eğitime gereksinmesi olan bireyler vardır. Bu durumda yaratıcılık eğitimi ile bireylerde var olan yaratıcılık ortaya çıkarılabilir ve geliştirilebilir. Yaratıcı düşünme, yaratıcılık için hazır bulunuşluktur. Bireyin sorunlar, uyumsuzluklar karşısında farklı bakış açılarının geliştirmesine kaynaklık etmektedir. Yaratıcı düşünmenin eğitimle öğretilabilir bir beceri olduğu vurgulanmaktadır.

Torrance (1962), yaratıcı eğitim ilkelerinden yaratıcı düşünmenin öneminden bahsetmektedir ve çocuklara küçük yaşlarda düşüncenin değerinin ve öneminin öğretilmesi gerektiğini, bu konuda düşüncelerin yazdırılması gibi etkinliklere yer verilebileceği üzerinde durmuştur (Torrance' dan aktaran Güleriyüz, 2001, s. 188).

Yaratıcı düşünme ile ilgili çalışmalar daha çok sanatta, fen bilimlerinde, okul öncesi eğitiminde, mimaride, sosyal konularda, bilişimde yapılmıştır. Türkçe eğitimi alanında yaratıcı düşünme becerisi olarak ayrı bir başlık adı altında ele alınmayıp yaratıcılığın dört temel dil becerisi üzerindeki etkisi araştırmalara konu olmuştur. Yaratıcı düşünmenin ise sadece görsel okuma ve görsel sunu becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu nedenle “Türkçe eğitiminde yaratıcı düşünmenin yazma becerisi üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla bu çalışmaya gerek duyulmuştur.

Düşüncenin değerinin ve öneminin öğretilmesinde, düşüncelerin yazdırılması gibi etkinliklere yer verilebileceğini ifade eden Torrance, çalışmanın yazma becerisi üzerinde yapılabileceği temelini oluşturmuştur. Yazma becerisinde yaratıcı yazma yöntemi bireyin yaratıcılık yeteneği ile yakından ilgilidir. Bu yüzden çalışma, yaratıcı yazma yöntemi açısından ele alınmıştır.

Çalışma, Türkçe eğitimi alanında yaratıcı düşünmenin, dört temel dil becerilerinden biri olan yazma becerisi (yaratıcı yazma) üzerindeki etkisini incelemesi bakımından önem arz etmektedir.

Varsayımlar

Bu çalışma, aşağıdaki varsayımlar göz önüne alınarak yapılmıştır:

1. Yaratıcı düşünme yaratıcı yazmayı olumlu yönde etkiler.
2. Yaratıcı yazma, yazma becerisinin yansıtılmasında en etkili yöntemlerden biridir.
3. Yaratıcılığı yaratıcı düşünme yetisi etkilemektedir.
4. Yaratıcı düşünme ile fikirler sistematik bir şekilde oluşmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkçe Dersi Öğretim Programları, Millî Eğitim Bakanlığı 5, 6, 7, 8. Türkçe Dersi Kitapları ile temel dil becerilerinden yazma becerisiyle, yazma becerilerinden yaratıcı yazma yöntemiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Araştırmaya temel olan bazı kavramların açıklaması aşağıdaki gibidir.

Yaratıcı Düşünme: Bilinen mevcut bilgilerden yeni sentezler yapma, sorunlara farklı çözüm yolları üretme, yeni durumlara kolayca uyum sağlama ve nesnelerin işlevlerini alışlagelmişin dışında düşünmektir (Bayındır, 2013, s. 71).

Yaratıcı Yazma: Bireyin yazma ve üretmedeki yeteneklerini açığa çıkarmayı amaçlayan uygulamaya dayalı bir yazma yöntemidir.

Kazanım: Kazanımlar öğrenme-öğretme süreci içinde planlanmış, yaşam merkezli etkinlikler sayesinde öğrencilerde görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin tümüdür (MEB, 2006).

Etkinlik: Etkinlikler ders kitaplarında yazılı olarak bulunan, öğrenci merkezli, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin aktif rol üstlendiği faaliyetlerdir (MEB, 2006).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma kavramlarını içeren Türkiye’de yapılmış ilgili araştırmalar incelenmiştir. Araştırmalar yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur. Her bir başlık altında ulusal araştırmalar incelenmiştir. Araştırmalar “Türkçe Eğitimi” ile sınırlı değildir.

Yaratıcı Düşünme Üzerine Yapılmış İlgili Araştırmalar

Süzen (1987), “İlkokul 5.sınıf öğrencilerinde yaratıcı düşünme yeteneği ile benlik kavramı arasındaki ilişki” başlıklı yüksek lisans tezinde ilkokul beşinci sınıf öğrencilerinde yaratıcı düşünme yetenekleri ile benlik kavramları arasındaki ilişki ve bu ilişkinin cinsiyete göre değişip değişmediği incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları, benlik kavramı ile yaratıcı düşünme yeteneği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Cinsiyet farklılığının benlik kavramı ve yaratıcı düşünme yeteneğini etkilemediği; akıcılık, esneklik ve özgünlük özellikleri üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir.

Emir (2001), “Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı düşünmenin erişiyeye ve kalıcılığa etkisi” başlıklı doktora tezinde Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde yaratıcı düşünmenin erişiyeye ve kalıcılığa etkisi incelenmiştir. Yaratıcı düşüncenin uygulandığı deney grubu ve geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında bilgi düzeyi erişiyeye, kavrama düzeyi erişiyeye, sentez düzeyi erişiyeye, toplam erişiyeye, kalıcılık, tutum, yaratıcı yeteneği puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak uygulama düzeyi erişiyeye puanları

açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunun yanında araştırmacı, çalışmanın sonuçlarına göre, öğrenme öğretme ortamında değişik materyal ve yollarını işe koşmanın öğrenme düzeyine etkileri eğitimin farklı kademelerinde ve farklı konu alanlarında benzer çalışmalar yapılmasını önermektedir.

Aksoy (2005), “Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünce Temelli Bilimsel Yöntem Sürecinin renme ürünlerine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yedinci sınıf düzeyinde “Yaratıcı Düşünce Temelli Bilimsel Yöntem Sürecine Dayalı renme” konulu deneysel bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonucunda deneysel işleme tabi tutulan grubun yaratıcı düşünme becerilerinde anlamlı bir artış bulunduğu ifade edilmiştir.

Güngör (2006) “Coğrafya retiminde Yaratıcı Düşünme Teknikleri Kullanımının ğrenci Başarısına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde onuncu sınıf düzeyinde yaratıcı düşünme tekniklerinin kullanıldığı uygulamaların etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Deneysel araştırma sonucunda; deney grubunun yaratıcı düşünme becerilerinde artış belirlendiği, deney ve kontrol grubunun n-son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunduğu ve n-son test puanları ile yaratıcılık leği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ifade edilmiştir.

Güngör (2007), “Anadolu lisesi ğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerinin kişisel uyum, sosyal uyum, genel yetenek ve akademik başarı ile ilişkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde Anadolu Lisesi ğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerinin sosyal uyum, kişisel uyum, genel yetenek ve akademik başarı ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir araştırma öğrencilerin yaratıcılık puanlarının cinsiyet ve okuduğu alan (sayısal ve eşit ağırlık) açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı t testi ile sınıf düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı ise varyans analizi ile, öğrencilerin yaratıcılık puanları ile kişisel ve sosyal uyumları, genel yetenek ve akademik başarı düzeyleri ile yaratıcılık puanları, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okudukları alanlar arasındaki ilişki korelasyon analizi ile test edilmiştir. Cinsiyet açısından sözel test alt leğinin tamamında kızlar lehine anlamlı farklılık gözlenmiştir. şekilsel testin sadece erken kapamaya direnç boyutunda kızlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sınıf düzeyleri açısından yaratıcı düşünme testinin bütün alt ölçeklerde birinci sınıflar lehine anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Babaların eğitim düzeyine göre sözel testin alt boyutlarında lisansüstü grup lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Öztürk (2007) “Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı düşünme tekniklerinin kullanıldığı öğretim sürecinin etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Deneysel işlem sonucunda; deney ile kontrol gruplarının yaratıcı düşünme ve problem çözme puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunduğu sonucu paylaşılmıştır.

Kadayıfçı (2008), “Yaratıcı düşünmeye dayalı öğretim modelinin öğrencilerin maddelerin ayrılması ile ilgili kavramların anlamlarına ve bilimsel yaratıcılıklarına etkisi” başlıklı doktora tezinin amacı, yaratıcı düşünmeyi destekleyen bir öğretim modelinin geleneksel öğretim yöntemleri karşısındaki etkisini incelemesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, geliştirilen öğretim modelinin öğrencilerin konuyu kavramalarına, ıraksak düşünceler üretmelerine olanaklar sağladığı ve bilimsel yaratıcılık performansları üzerinde geleneksel yöntemden daha etkili olduğu belirtilmiştir.

Özcan (2009), “Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine ve Proje Geliştirmelerine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde altıncı sınıf Bilişim Teknolojileri dersinde yaratıcı düşünme tekniklerinin etkisi araştırılmıştır. Ön-Son test kontrol gruplu desene göre tasarlanan çalışma sonucunda; akıcılık, orijinallik, esneklik, ayrıntılandırma boyutlarında ve toplam puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunduğu belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, farklı iki öğrenme ortamında öğrenim gören öğrencilerin ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test yaratıcılık ortalama puanları arasında yaratıcı ders etkinliklerinin kullanıldığı eğitim lehine anlamlı bir farkın olduğu, Yaratıcı Bilişim Teknolojileri Etkinlikleri ortamında bulunan öğrencilerin proje geliştirme başarılarının Bilişim Teknolojileri Etkinlikleri ortamında bulunan öğrencilere göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu farklılık yaratıcı bilişim teknolojileri etkinliklerinin işlendiği grup lehine olduğu görülmüştür.

Candar (2009), “Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünme Öğretim Tekniklerinin Öğrencilerin Akademik Başarı, Tutum ve Motivasyonlarına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde, yaratıcı düşünme tekniklerinin etkisini belirlemesi amaçlanmıştır. Ön test-son test deneysel desenin işe koşulduğu çalışmada; yaratıcı düşünme teknikleri ile desteklenmiş bir fen öğretiminin, öğrencilerin akademik başarısına, tutumlarına, motivasyonlarına ve özellikle de yaratıcılıklarına olumlu etkileri olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Öztürk (2010), “Yaratıcı Düşünme Becerisinin İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Başarıları Üzerindeki Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde deneysel bir araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda; yaratıcı düşünmeye dayalı fen öğretiminin öğrencilerin yaratıcı düşünme beceri düzeylerini anlamlı bir biçimde arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ceran (2010), “Yaratıcı Düşünme Teknikleri ile Geliştirilen Fen Etkinliklerinin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretim fen ve teknoloji dersinde yaratıcı düşünme teknikleri ile geliştirilen fen etkinliklerinin öğretiminin öğrenci başarısı ve tutumuna yönelik etkisini incelemesi amaçlanmıştır. Ön-son test kontrol gruplu deneysel desende tasarlanan çalışma sonucunda; deney grubunun başarısında ve ders tutumlarında anlamlı bir artış gözlemlenmiştir.

Saç (2011), “Yaratıcı düşünme etkinliklerinin ilköğretim öğrencilerinin yaratıcı web sitesi geliştirmesine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin ilköğretim öğrencilerinin yaratıcı web sitesi geliştirmelerine etkisini incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı etkinliklerin öğrencilerin web sitesi geliştirme becerilerini artırdığını ancak yaratıcı web tasarımını farklılaştırmadığı bulunmuştur.

Avcu (2014), “Yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve akademik başarılarına etkisi: Coğrafya dersi örneği” başlıklı yüksek lisans tezinin amacı, yaratıcı düşünme etkinliklerinin ve bilişim teknolojileri destekli yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve akademik başarılarına etkisini belirlemektir. Araştırmanın modeli, eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desendir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; yaratıcı düşünme etkinliklerinin ve bilişim teknolojileri destekli yaratıcı düşünme etkinliklerinin, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiğini aynı zamanda akademik başarılarını da arttırdığını sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2015), “7.sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin kullanımı” başlıklı yüksek lisans tezinde yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin kullanımının, öğrencilerin derse yönelik başarı düzeyleri ve derse karşı tutumları üzerindeki etkisini incelemesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda deney grubu öğrencilerinin, ders başarılarında anlamlı bir artış yaşandığını

göstermiş, ancak bu farklılık geciktirilmiş son test uygulamalarına yansımamıştır. Ayrıca deney grubu öğrencilerinde Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma anlamında olumlu bir değişim yaşandığı görülmüştür.

Erem (2015), “Yaratıcı düşünme tekniklerinin 5.sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkisi” başlıklı doktora tezi yaratıcı düşünme tekniklerinin beşinci sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada karma yöntem araştırmalarından keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen nicel verilerin sonuçlarına göre yaratıcı düşünme teknikleri, öğrencilerin görsel okumasına herhangi bir etki etmediği görülmüştür. Bunun yanı sıra yaratıcı düşünme teknikleri, görsel tasarımı olumlu olarak etkilenmiştir. Yaratıcı düşünme teknikleri ile yürütülen dersler görsel tasarımın kalıcılığına katkı sağladığı görülmüştür.

Adıgüzel (2016), “Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasındaki ilişki” başlıklı yüksek lisans tezinde ilkokullarda görev yapan birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısına ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu görüşleri farklı değişkenlere göre karşılaştırmayı amaçlanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerine ilişkin görüşleri arasında cinsiyet, mesleki kıdem ve mezuniyet durumu değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre yaratıcı düşünme becerileri ile davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Yıldırım (2016), “Öğretmenlerin yaratıcılığa bakış açısı ve anasınıfı çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin, öğretmenin yaratıcılık düzeyine göre incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 60-66 aylık çocukların bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada çocukların bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerileri ile cinsiyetlerinin, sosyoekonomik düzeylerinin, anne-baba eğitim durumlarının ve okul öncesi eğitim alma sürelerinin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocukların bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerileri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çocukların bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerilerinin ise sosyoekonomik düzeye göre farklılık gösterdiği tespit

edilmiştir. Anne-baba eğitim durumuna ilişkin analizler değerlendirildiğinde yaratıcı düşünme ve bakış açısı alma becerilerinde üniversite mezunu anne ve babalar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Okul öncesi eğitim alma süresinin yaratıcı düşünme ve bakış açısı alma becerileri ile arasındaki fark incelendiğinde ise daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Sonuç olarak bakış açısı alma ve yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Keleşoğlu (2017), “Öğretmen eğitiminde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programının tasarımı, denenmesi ve değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi öğretmen yetiştirme programlarında yaratıcılık, yaratıcı düşünme ve inovasyon kavramlarını analiz etmek, eğitim sistemlerinde bu kavramlarla ilgili hedef ve uygulamaları tartışmak, farklı paydaşların bu konudaki görüşleri saptamak, bulgular doğrultusunda yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programı tasarlamak, denemek ve değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda; ihtiyaç analizine dayalı olarak tasarlanan Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitim Programının başarılı olduğu saptanmıştır.

Özen (2017), “Stratejik düşünme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin karar verme stillerine etkisi üzerine bir araştırma” başlıklı doktora tezi stratejik düşünme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin karar verme stillerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırma, güvenlik sektöründe görev yapan alt düzey yöneticilerden oluşan bir örneklem üzerinde deneysel olarak yapılmış ve stratejik, eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerinin karar verme stilleri üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Kaya (2018), “Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin enstrümanları ile doğaçlama becerilerine yansımaları” başlıklı doktora tezinde müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ile doğaçlama becerisi düzeyleri arasındaki ilişki betimlenmiştir. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri Sesler ve Kelimelerle Yaratıcı Düşünme "Sesler ve İmgeler IIA" formu ve Yaratıcı Düşünme Testi "Sözel A" formunda orta düzeyin altındadır. Doğaçlama beceri düzeyleri "Piyano ile Doğaçlama Becerisi Gözlem Formu" nda düşük düzeydedir. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ile piyanoyla doğaçlama beceri düzeyleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak ele alındığında; "Piyano ile Doğaçlama Becerisi Gözlem Formu" ile Sesler ve Kelimelerle Yaratıcı Düşünme "Sesler ve İmgeler IIA" formundan alınan puanların ortalamaları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve

istatistiksel olarak anlamlı olmayan, "Piyano ile Doğaçlama Becerisi Gözlem Formu" ile Yaratıcı Düşünme Testi "Sözel A" formundan alınan puanların ortalamaları arasında ise pozitif yönde, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Kırkan (2018), "Üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin proje tabanlı temel robotik eğitim süreçlerindeki yaratıcı, yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerilerine ilişkin davranışlarının ve görüşlerinin incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde üstün yetenekli öğrencilerin proje tabanlı temel robotik eğitim süreçlerindeki yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerileri ile robot geliştirme süreçlerindeki görüşlerinin ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin analizine göre proje tabanlı temel robotik eğitiminin, üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerilerine katkı sağladığı, öğrencilerin proje tabanlı temel robotik eğitimi ardından, aradan geçen sekiz aylık bir süre sonrasında halen robotik tabanlı ürün geliştirme süreçlerine devam ettikleri ve olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna varılmıştır.

Kprölü (2018), "Cumhuriyetten günümüze temel eğitim matematik dersi öğretim programlarının eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte resmi (yazılı) temel eğitim (ilkokul/ ortaokul/ ilköğretim) matematik dersi öğretim programları, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından incelenmiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca uygulamaya konulan 15 öğretim programının kategorilere göre analizi yapılmıştır. Programlar hedefler, eğitim durumları ve sınama durumları ögelerinde bu kategorilerin bulunma durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak 1924 programı da dahil olmak üzere 2017 yılına kadar hazırlanan bütün programlarda eleştirel ve yaratıcı düşünmenin ele alındığı fakat programlarda öne çıkan kategorilerin ve programın bölümlerine göre dağılımının değiştiğı görülmüştür. Programlarda günümüze kadar eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından bir standardın oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğerk sonuç ise hedefler, eğitim durumları ve sınama durumları açısından incelendiğinde bütün programlarda hedefler ögesinin ön plana çıktığı diğerk ögelerde ise eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik yeterli açıklamanın bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Özalp (2018), “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme sürecinde kullandıkları soruların eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 2017 – 2018 eğitim öğretim yılının ilk döneminde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin uyguladıkları sınavlardaki sorular eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine göre incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hazırladıkları soruların öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede ve ölçmede yetersiz oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin sınavlarında en çok çoktan seçmeli sorular tercih etmelerine rağmen eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine yönelik soruları en çok açık uçlu soru türünde hazırlamış oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca sınavlarda eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisine yönelik soruları en çok tarih konularında ve en çok 8. sınıf düzeyinde hazırladıkları tespit edilmiştir.

Reyhan (2018), “İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri, problem çözmeye yönelik algıları ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri, problem çözmeye yönelik algıları ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bulgulara göre öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimleri ile problem çözmeye yönelik algıları arasında, negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimleri ile akademik başarıları arasında, pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin problem çözmeye yönelik algıları ile akademik başarıları arasında, negatif yönde bir ilişki olduğu ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Yıldız (2018), “Müzik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan Müzik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin belirlenmesi ve ortaya çıkan sonuçların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Müzik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerileri ile cinsiyet, mezun olmaları orta öğretim kurumu, lisans eğitimine başlamadan önce yaşadıkları yerleşim birimi, lisans eğitimi dışında müzik eğitimi alıp almama durumları, farklı türde çalgı çalma sayısı, kitap ve gazete okuma aralığı, bulmaca çözme devamlılığı, eğlence, tartışma programı, bilgi yarışması, belgesel ve dizi film izleme sıklığı, ailenin aylık toplam gelir düzeyi, anne ve

babanın eğitim durumu, baba meslek grubu, ailede müzikle ilgilenen kişilerin varlığı gibi değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Yaratıcı düşünme üzerine Türkiye’ de birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda yaratıcı düşünme ile benlik kavramı, kişisel uyum, sosyal uyum, genel yetenek ve akademik başarı, öğretmen davranışları, bakış açısı alma, problem çözmeye yönelik algılar arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Süzen, 1987; Güngör, 2007; Adıgüzel, 2016; Yıldırım, 2016; Reyhan, 2018). Yaratıcı düşünmenin erişimi ve kalıcılığa, öğrenme ürünlerine, öğrenci başarısına, problem çözme becerilerine, kavram anlamlarına ve bilimsel yaratıcılıklara, proje geliştirmelerine, akademik başarı, tutum ve motivasyonlarına, web sitesi geliştirmelerine, akademik başarılarına, görsel okuma ve görsel sunu becerilerine, karar verme stillerine etkisi araştırmalara konu olmuştur (Emir, 2001; Aksoy, 2005; Güngör, 2006; Öztürk, 2007; Özcan, 2009; Candar, 2009; Öztürk, 2010; Ceran, 2010; Saç, 2011; Avcu, 2014; Erem, 2015; Özen, 2017). Diğer taraftan yaratıcı düşünme sosyal bilgiler dersinde, öğretmen eğitiminde, öğretmen adaylarının doğaçlama becerilerinde, proje tabanlı temel robotik eğitim süreçlerinde, öğretim programlarında, ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan sorularda, öğretmen adaylarında inceleme unsuru olmuştur (Çelik, 2015; Keleşoğlu, 2017; Kaya, 2018; Kırcan, 2018; Köprülü, 2018; Özalp, 2018; Yıldız, 2018).

Yaratıcı düşünme Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Coğrafya, Bilişim Teknolojileri, Türkçe, Matematik dersleri alanında yer almıştır. Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri alanları diğer alanlara göre yaratıcı düşünmeye daha çok önem vermiştir.

Yaratıcı Yazma Üzerine Yapılmış İlgili Araştırmalar

Serin (2005), “Yaratıcı dramayla kurgulanmış yaratıcı yazma çalışmalarına ilişkin bir model önerisi” başlıklı yüksek lisans tezinde, ana dili öğretiminde önemli yeri olan yazılı anlatım çalışmalarında uygulanmak üzere, yaratıcı drama ve yaratıcı yazmayla kurgulanmış eğitim durumları oluşturmuştur.

Maltepe (2006), "Yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerindeki yazma süreçlerinin ve ürünlerinin değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezinde Türkçe derslerindeki uygulamaların öğrencileri yaratıcı yazma yöneltebilecek yazmaya hazırlık süreçlerini ve

yazılanları değerlendirme ve sunma süreçlerini yeterince içermediğini; yazma süreci oluşumlarının daha etkili işlediğini ortaya koymuştur. Aynı zamanda öğrencilerin, yazılarında düşünsel yaratıcılık açısından genellikle değişime kapalı ve aktarmacı bir düşünce yapısı sergiledikleri; özdeşim kurma ve farklılık açısından yeterli düzeyde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dilsel yaratıcılık açısından ise genellikle öğrencilerin, yazılarında genel bir anlatım dili, tanım cümleleri, ders verici deyişler kullanarak anlatımda bağlı kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Kuvanç (2008), “Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada sonucunda yaratıcı yazma tekniklerinin kullanılması öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin olumlu tutumlarını arttırdığı, başarılarını kabul edilebilir düzeyde etkilemediğini, başarılarını kabul edilebilir düzeyde artırma da etkili olmadığını göstermiştir. Yaratıcı yazma çalışması uygulamasının yapıldığı deney grubunun sözcük varlığı artmış; geleneksel yazma çalışmasının yapıldığı kontrol grubunun söz varlığında fazla bir artış kaydedilmemiştir. Yaratıcı yazma çalışmaları öğrencilerin söz varlığını geliştirmelerinde önemli bir etki yaptığı ortaya çıkmıştır.

Beydemir (2010), “İlköğretim 5.sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisi incelenmiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; yaratıcı yazma yaklaşımına dayalı yapılan çalışmalar öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği, yaratıcı yazma çalışmaları ile öğrencilerin yazma erişimlerinde, Türkçe ders programında bulunan çalışmaları yapan öğrencilere göre artış olduğu, deney grubunun yaratıcı yazma erişimleri, kontrol grubunun yazma erişimlerine göre arttığı, yaratıcı yazma yaklaşımına uygun yöntem ve etkinliklerin uygulandığı grubun yaratıcı yazma ürünlerinde, Türkçe ders programında bulunan yöntem ve etkinliklerin uygulandığı grubun yaratıcı yazma ürünlerine göre yaratıcı unsurlara daha çok rastlandığı ortaya çıkmıştır.

Kırbaş (2010), “Yeni Türkçe ders programına göre ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarının noktalama ve planlama açısından değerlendirilmesi” başlıklı

yüksek lisans tezinde İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarında yaptıkları yazım, noktalama kurallarının uygulanması ve plânlama hatalarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak öğrencelerin yaratıcı yazma çalışmaları, öğrenim gördükleri okul, cinsiyet, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, kitap okuma alışkanlığı, kitap okuma türü gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Özdemir (2010), “Üstün yetenekli öğrencilerde yaratıcı yazma çalışmalarının düzeyleri ilköğretim 6, 7, 8. Sınıf örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde zekâ düzeylerine göre oluşturulmuş iki farklı grup yaratıcı yazma becerileri düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Metinlerde dış yapı özelliği olarak, biçim ve yazım noktalama kuralları; dil ve anlatım olarak sözcük, cümle, paragraf ve anlatım; düzenleme olarak başlık, serim, düğüm çözüm özelliklerinin düzeyleri tespit edilmiştir. Normal öğrenciler üstün yetenekli öğrencilere göre üstün yetenekli öğrencilere göre biçim ve paragraf konusunda daha başarılı iken, üstün yetenekli öğrencilerin yazım kuralları, sözcük, cümle, anlatım, başlık, serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Normal öğrencilerde başarının orta ve iyi seviyede yoğunlaştığı görülürken, üstün yetenekli öğrencilerde dağılımın uçlara doğru kaydığı görülmüştür. Üstün yetenekli öğrencilerde bireysel performansların öne çıktığı belirlenmiştir.

Tonyalı (2010), “Yaratıcı yazma uygulamalarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin metin yazma becerilerinin geliştirilmesinde ve yaratıcılık seviyelerinin artmasında etkili olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan deney grubu ile kontrol grubu arasında, araştırma öncesinde yazılı anlatım becerileri bakımından anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcı yazma becerileri arasında yapılan ilişkisiz ölçümler t-testi sonucuna göre iki grubun da yaratıcı yazma becerilerinde artış gözlenmiş, bu artış deney grubunda daha yüksek oranda olmasına rağmen iki grup arasında anlamlı bir fark belirlenememiştir. Deney grubunun Torrance Yaratıcı Düşünce Testi’nden elde edilen verileri üzerinde ilişkili ölçümler t-testi uygulanmış, ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Ak (2011), “Yaratıcı yazma tekniklerinin ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı

yazma tekniklerinin ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi incelenerek, yazılı anlatıma yönelik tutumlar belirlenmiştir. Araştırma sonucunda yaratıcı yazma etkinliklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin serbest yazma ön test puan ortalamaları ile son test puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ancak mevcut Türkçe programındaki yazma çalışmaları ile öğrenimine devam eden kontrol grubu öğrencilerinin serbest yazma ön test puan ortalaması ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Deney grubu öğrencilerinin serbest yazma son test puan ortalamaları ile kontrol grubunun serbest yazma son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Deney grubu öğrencilerinin yazılı anlatıma yönelik tutum ölçeği ön test puan ortalamaları ile son test puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kontrol grubu öğrencilerinin yazılı anlatıma yönelik tutum ölçeği ön testi puan ortalamaları ile son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Deney grubu öğrencilerinin yazılı anlatıma yönelik tutum ölçeği son testiyle, kontrol grubunun yazılı anlatıma yönelik tutum ölçeği son testi arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Akdal (2011), “Metinler arası okuma yaklaşımının ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretim 5. sınıf öğrencilerine Türkçe dersinde yaratıcı yazma becerilerinin gelişmesinde metinler arası okuma yaklaşımının etkili olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, metinler arası okuma yaklaşımının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, “yaratıcı yazma becerilerinin” kontrol grubu öğrencilerine göre daha fazla gelişme gösterdiği saptanmıştır.

Demir (2011), “İlköğretim öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri ile yazma özyeterlik algısı ve başarı amaç yönelimi türleri ilişkisinin değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri ile yazma özyeterlik algıları, öğrenme amaç yönelimleri ve performans amaç yönelimleri arasındaki ilişki; ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazma özyeterlik algılarının öğrenme ve performans amaç yönelimleriyle ilişkisi; bunun yanında öğrencilerin yaratıcı yazma becerileri ve yazma özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaratıcı yazmayla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin yaratıcı yazma becerileri ile cinsiyet, baba ve annenin öğrenim durumu, baba ve annenin

mesleği, evde internet bağlantısı olup olmama, eve gazete alınma sıklığı, okul öncesi eğitim alma durumu, günlük tutup tutmama, sinema ve tiyatroya gitme sıklığı, yazmaya başlamadan önce yazılacakları hayal edip etmeme, önceki dönem Türkçe dersi karne notu gibi değişkenler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaratıcı yazma becerileri ile yazma özyeterlik algıları arasında olumlu yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileriyle performans amaç yönelimleri ve öğrenme amaç yönelimleri arasında olumlu yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin performans ya da öğrenme amaç yönelimine sahip olmaları, onların yaratıcı yazma becerilerinde doğrudan etkili olmadığı görülmüştür.

Araştırmada yazma özyeterlik algısına yönelik ise şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin yazma özyeterlikleriyle cinsiyet, baba ve annenin öğrenim durumu, baba ve annenin mesleği, evde internet bağlantısı olup olmama, eve gazete alınma sıklığı, okul öncesi eğitim alma durumu, sinema ve tiyatroya gitme sıklığı, önceki dönem Türkçe dersi karne notu gibi değişkenler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazma özyeterlik algılarıyla performans amaç yönelimleri ve öğrenme amaç yönelimleri arasında olumlu yönde, orta düzeyde ve istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durumda öğrencilerin performans ya da öğrenme amaç yönelimine sahip olmaları, onların yazma özyeterliklerini aynı düzeyde artırdığı ortaya çıkmıştır.

Karakaş (2011), “Yaratıcı yazma tekniklerinin İngilizce yazma becerisini geliştirmeye etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi yaratıcı yazma tekniklerinin İngilizce yazma becerilerini geliştirmeye etkisini belirlemek için yapılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda yapılan analizlerde kontrol ve deney grubu öğrencilerinin son test puanları arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu, deney grubunda bulunan öğrencilerin yazdıkları metinlerde fikirlerin orijinalliği, düşüncelerin akıcılığı, düşüncelerin esnekliği, kelime seçimi, cümle yapısı, organizasyon, yazı tarzı, dilbilgisi özellikleriyle kontrol grubunda bulunan öğrencilerin yazdıkları metinlerde yine aynı özelliklerden aldıkları son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu, kontrol grubu öğrencilerinin ön test yazma metinlerinde kullandıkları kelime ortalamaları ile son test yazma metinlerinde kullandıkları kelime ortalamaları karşılaştırıldığında önemli bir artış görülmezken deney grubu öğrencilerinin ön test yazma

metinlerinde kullandıkları kelime ortalamaları ile son test yazma metinlerinde kullandıkları kelime ortalamaları karşılaştırıldığında önemli bir artış olduğu, deney grubu öğrencilerinin denel süreç öncesindeki İngilizce yazma ilgisi ve farkındalığı anketinden elde edilen yüzde ve frekans oranları ile yine deney grubu öğrencilerinin denel süreç sonrasındaki İngilizce yazma ilgisi ve farkındalığı anketinden elde edilen yüzde ve frekans oranları karşılaştırıldığında anketin tüm maddelerine verilen cevaplarda olumlu yönde bir değişme olduğu görülmüştür.

Türkel (2011), “Yaratıcı dramanın yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya karşı tutuma etkisi: İlköğretim 8.sınıf” başlıklı doktora tezinde yaratıcı dramanın yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya yönelik tutuma etkisi araştırılmıştır. Araştırmada ön-test son-test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma sonunda deney grubunda yer alan öğrencilerin yazmaya yönelik tutumları ile yaratıcı yazma başarılarının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Deney grubundaki öğretim sürecine yönelik içerik çözümlemeleri incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama etkinliklerinin kendilerinde yazmaya yönelik ilgi, istek, beğeni gibi olumlu duygular geliştirdiğini ifade ettikleri saptanmıştır.

Başkök (2012), “İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinde uygulanan yaratıcı yazma çalışmalarının, öğrencilerin yaratıcılıklarına ve Türkçe dersine olan tutumlarına etkisinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde yedinci sınıf öğrencilerine uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin, öğrencilerin yaratıcılık seviyelerine ve Türkçe dersine olan tutumlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Yaratıcı yazma tekniklerinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin Türkçe Dersi Tutum Ölçeği (TDTÖ)’den aldıkları son test puanları ile geleneksel yazma öğretiminin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık saptanmıştır.

Bulut (2012), “2006 Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programında yer alan kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğu” başlıklı yüksek lisans tezinde 2006 yılında kabul edilerek uygulanmaya başlanan Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı’ndaki yazma kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Kazanımlardan hangilerinin yaratıcı yazmaya uygun olduğunun belirlenmesi uzman görüşü ile sağlanmıştır.

Erdoğan (2012), “Süreç Temelli Yaratıcı Yazma Uygulamalarının Yazılı Anlatım Becerisine ve Yazmaya İlişkin Tutuma Etkisi” adlı doktora tezinde, yaratıcı yazma, iş birlikli yaratıcı yazma ve Türkçe Öğretim Programında yer alan yazma çalışmalarının, öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ile yazmaya ilişkin tutumlarına etkisini ve bu süreçle ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini incelenmiştir. Araştırma sonunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ile yazmaya ilişkin tutum erişileri arasında deney grupları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Duran (2012), “Yaratıcı yazma yaklaşımının yazılı anlatım becerisinin gelişimine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı yazma tekniklerinin ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin gelişime etkisi kavramsal olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin yaratıcı yazma tekniklerine uygun hazırlanan etkinlikle yazma becerilerinin gelişiminin olumlu etkilendiği tespit edilmiştir.

Avcı (2013), “Yaratıcı yazma etkinliklerinin 8. Sınıf öğrencilerinin yazma eğilimleri ve yazma kaygılarına etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı yazma etkinliklerinin sekizinci sınıf öğrencilerinin yazma eğilimleri ve yazma kaygılarına etkileri incelenmiştir. Çalışma sonunda yaratıcı yazma etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinin yazma eğilimlerinde anlamlı fark oluşturduğu fakat yazma kaygılarında anlamlı fark oluşturmadığı belirlenmiştir.

Sever (2013), “Süreç temelli yazma modellerinin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım ve yaratıcı yazma becerilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde süreç temelli yazma modellerinin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım ve yaratıcı yazma becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya uygun olarak ön test ve son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; birinci deney grubundaki öğrencilerin yazılı anlatım son test puanı ile kontrol grubundaki öğrencilerin yazılı anlatım son test puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. İkinci deney grubundaki öğrencilerin yazılı anlatım son test puanı ile kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Birinci deney grubundaki öğrencilerin yazılı anlatım son test puanı ile ikinci deney grubundaki öğrencilerin son test puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Grupların yaratıcı yazma becerileri son test ortalamaları karşılaştırıldığında 4+1 Planlı Yazma Değerlendirme Modeli'ne göre düzenlenen yazma çalışmalarının

öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini olumlu yönde geliştirici bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. İkinci deney grubundaki öğrencilerin yaratıcı yazma son test puanı ile kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Üşenti (2013), “Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere uygulanan farklılaştırılmış Türkçe öğretim uygulamalarının etkililiğinin sınanması” başlıklı doktora tezinde Türkçe dersi için hazırlanmış farklılaştırılmış öğretim uygulamalarının, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akıl yürütme ve yazma becerilerine yönelik olarak dili kullanmaya, yaratıcı yazma, öyküleyici yazma ve betimsel yazma becerilerine, bilişsel beceri gelişimine ve başarıya etkisi sınanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere uygulanan farklılaştırılmış Türkçe öğretim uygulamaları, öğrencilerin bilişsel beceri düzeylerini, başarı düzeylerini ve yazma becerilerini anlamlı düzeyde etkilemiştir.

Duru (2014), “Altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini geliştirmeye yönelik stratejilerin etkililiğinin değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı yazma stratejileri uygulanarak 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerindeki yazma uygulamaları ve yazılı anlatım çalışmalarındaki yazma eğilimi ve yaratıcı yazmayı değerlendirme düzeylerindeki etkisine bakılmıştır. Yaratıcı yazma etkinliklerinin, öğrencilerin yazılı anlatım süreçlerini yaratıcı yazma yaklaşımı açısından değerlendirme düzeylerine geleneksel yöntemden daha çok etki sağladığı, yazma eğilimi açısından ise olumlu etki sağlamadığı görülmüştür.

Peker (2015), “Yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı drama tekniklerinden yaratıcı yazma yaklaşımı ile karşılaştırılması” başlıklı yüksek lisans tezi Türkçe dersi kapsamında öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı drama tekniklerinden özel mülkiyet/yarım bırakılmış materyal tekniğinin yaratıcı yazma yaklaşımı ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, deney grubu öğrencilerinin yazma ürünlerinde betimlemelere yer verdiği; öykü kahramanı ile özdeşim kurabildikleri, özgün düşünceler üretebildikleri ve farklı bakış açıları kazandıkları, akıcı bir anlatım dili geliştirdikleri görülmüştür. Türkçe dersleri kapsamında öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini geliştirmek için özel mülkiyet/yarım bırakılmış materyal tekniğinin kullanılmasının faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Urhan (2016), “Ortaokul 8.sınıf Türkçe derslerinde masalların yaratıcı yazma becerisine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde masalların yaratıcı yazma becerisine bir etkisinin olup

olmadığı incelenmiştir. Deney ve kontrol grupları arasında tüm boyutlarda deney grubu lehinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Yüksel (2016), “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına ve sözel yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde ortaokul beşinci sınıf Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına ve sözel yaratıcılıklarına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonunda, yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin sözel yaratıcılıkları üzerinde deney grubunun lehine anlamlı bir etkisi olduğu, yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür fakat deney grubunun lehine anlamlı bir etkisi olduğu saptanmamıştır.

Fer (2017), “İlköğretim öğrencilerinin yaratıcı yazı çalışmalarının süreç içerisindeki gelişmelerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde yaratıcı yazım çalışmalarını etkili ve verimli kılacak etkinlikler tasarlamak, tasarımları uygulamak ve uygulamaları süreç ve sonuç olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma ile dördüncü sınıfta yapılan ara değerlendirmenin, üçüncü sınıfta yazılan tüm yaratıcı yazım etkinliklerinden bağımsız, başarının ise hazır bulunuşluğa bağlı olduğu, yaratıcı yazım çalışmaları sayesinde katılımcıların yazmaya yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği, yaratıcı yazımların, özgünlüğe dolayısıyla ıraksak düşünmeye etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların hazır bulunuşluk düzeyinin oluşmasında, üçüncü sınıf yaratıcı yazım çalışmalarının katkısı olduğu da ortaya çıkmıştır.

Oğuz (2017), “Masalları birleştirme yoluyla ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde masalların birleştirilmesi yoluyla yaratıcı yazmanın ortaokul öğrencilerinin yazma becerisine katkısı ve öğrencilerin yaratıcılıklarına etkisi incelenmiştir. Türkçe derslerinde örnek masallardan yola çıkarak öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın nitel verilerinden elde edilen bulgulardan ise uygulanan yaratıcı yazma derslerinin öğrencilerin yaratıcı yazma sürecinde masal birleştirme ve uygulama sürecinde masal metnini yaratıcı oluşturma ve üretmeye, yaratıcı anlama ve çözümlemeye, yaratıcı canlandırmaya ve yaratıcı özdeşleştirmeye ilişkin elde edilen nitel veriler sonucunda sınıf düzeyi bağlamında öğrencilerin gelişme kaydettikleri sonucuna varılmıştır.

Alar (2018), “Clustering (Kümeleme) yaratıcı yazma yönteminin Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazma becerisi üzerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinin amacı, clustering (kümeleme) yaratıcı yazma yönteminin Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma becerisi üzerine olan etkilerini ortaya çıkarmaktır. Elde edilen veriler çeşitli istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Kullanılan çözümleme teknikleri: Aritmetik ortalama, puanların aritmetik ortalamadan farkını ortaya koymak için standart sapma, yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi, ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için t-testi ile elde edilen bulgularda, bilimsel düzeyde grubun lehine anlamlı farklar ortaya çıkmıştır.

Ahraz (2018), “Planlı yazma yönteminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin özgün metin oluşturma erişilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinin amacı, planlı yazma yönteminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin özgün metin oluşturma erişilerine etkisini belirlemektir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin son testlerinde özgün seviyede metin oluşturabildikleri görülmüştür. Öğrenciler metinlerinde benzetmeye yer vermekte ve özgün bir başlık vermekte zorlandıklarını göstermiştir. Öğrencilerin özgün fikir üretmeleri, bilinen bir ögeyi yeni biçimde ifade etmeleri, fikirlerini ve duygularını etkili, akıcı ve anlaşılır bir şekilde vermeleri yönündeki başarıları artmıştır. Öğretim ve uygulamanın öğrencilerin yazmaya karşı ilgi, istek ve tutumları üzerinde olumlu bir izlenim bıraktığını göstermiştir. Bu sonuçlar, planlı yazma yönteminin öğrencilerin özgün metin oluşturma erişilerindeki etkisini ortaya koymuştur.

Dorlay (2018), “5E öğrenme modeline uygun yaratıcı yazma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin yazma becerisi üzerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezi 5E öğrenme modeline uygun yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazma becerilerine olan etkisini araştırmaya yönelik hazırlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları deney grubuna uygulanan sekiz haftalık etkinliklerin, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini artırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ders işleme sürecine hiçbir müdahalenin yapılmadığı kontrol grubundaki öğrencilerin ilk baştaki durumları ile son durumları arasında yaratıcı yazma becerileri bakımından anlamlı bir değişme olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin 8 hafta boyunca uygulanan yaratıcı yazma etkinlikleri puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Erdoğan (2018), “Yaratıcı drama yönteminin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinin amacı, yaratıcı drama yönteminin ilkökul

4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisini incelemektedir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri incelendiğinde, sonuç olarak deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Bu sonuç, yaratıcı drama yönteminin yaratıcı yazma becerisi üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Karadağ (2018), “Öğretim teknolojilerinden storybird uygulamasının 5. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine ve yazmaya yönelik tutumlarına etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde bir öğretim teknolojisi olan Storybird uygulamasının Türkçe dersi kapsamında 5. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerisine ve yazmaya yönelik tutumlarına etkisi araştırmak amaçlanmıştır. Sürece dayalı 13 haftalık uygulama sonunda bir öğretim teknolojisi olan Storybird uygulamasının 5. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini geliştirdiği ve öğrencilerin yazmaya yönelik olumlu tutum geliştirdikleri görülmüş, araştırma sonuçları öğrenci görüşleriyle de desteklenmiştir.

Kılıç (2018), “9. sınıf öğrencilerine uygulanan drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının yazma tutumuna etkisinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, 9. sınıf öğrencilerine uygulanan drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma tutumlarına etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının uygulandığı deney grubundaki öğrenciler ile mevcut öğretim programına göre ders işlenen kontrol grubundaki öğrenciler arasında yazmaya yönelik tutum bakımından deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırım (2018), “Yaratıcı yazma etkinliklerinin Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinde, yaratıcı yazma etkinliklerinin Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine etkisi araştırılmıştır. Bu doğrultuda Türkçe öğretmeni adaylarına yaratıcı yazma çalışmaları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaratıcı yazma etkinliklerinin Türkçe öğretmeni adaylarının yazmaya karşı tutumunu olumlu yönde etkilediği ve yazma becerisini geliştirdiği görülmüştür.

Yaratıcı yazma üzerine Türkiye’ de birçok araştırma yapılmıştır. Yaratıcı yazma Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve başarılarına, yazmaya yönelik tutumlara ve yazma erişimine, yazma becerilerine, yazılı anlatım becerilerine, öğrencilerin yaratıcılıklarına, yazma eğilimlerine ve yazma kaygılarına, yazılı anlatım süreçlerine ve değerlendirme

düzeylerine, sözel yaratıcılıklarına, yabancı öğrencilerin yazma becerisine etkisi incelenmiştir (Kuvaç, 2008; Beydemir, 2010; Tonyalı, 2010; Ak, 2011; Karakaş, 2011; Başkök, 2012; Erdoğan, 2012; Duran, 2012; Avcı, 2013; Duru, 2014; Yüksel, 2016; Alar, 2018; Dorlay, 2018; Kılıç, 2018; Yıldırım, 2018). Yaratıcı yazma üzerine ise yaratıcı dramının, noktalama ve planlamanın, zekâ düzeylerinin, metinlerarası okuma yaklaşımının, öğretim programlarında yer alan kazanımların, süreç temelli yazma modellerinin, Türkçe öğretim uygulamalarının, masalların, planlı yazmanın, öğretim teknolojilerinin etkisi araştırılmıştır (Serin, 2005; Özdemir, 2010; Akdal, 2011; Türkel, 2011; Bulut, 2012; Sever, 2013; Üşenti, 2013; Peker, 2015; Urhan, 2016; Oğuz, 2017; Ahraz, 2018; Erdoğan, 2018; Karadağ, 2018).

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Ele aldığımız “Yaratıcılık” tan ne anlaşıldığını ortaya koymak ve bu kavramın tanım ve açıklamalarından hareketle bir çerçeve çizmek yararlı olacaktır.

Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramı oluştuğu süreç içerisinde çeşitli bilim dallarının (psikoloji, sosyoloji, kognitif bilimler vb.) araştırma konusu olmuştur. Yaratıcılığın tanımı yapılırken hangi alanlarda yararlanabileceği, nasıl geliştirilebileceği üzerine oturtulduğu görülmüştür.

İnsanoğlu yaratıcılık kavramı ile var olduğu günden bu yana bilerek veya bilmeyerek muhatap olmuş, yaratmayı kimi zaman kendi üzerinden anlamaya veya anlatmaya çalışmıştır. Kuş olup uçma, olağanüstülükleri deneme, kendi varlığını diğer varlıklardan üstün tutma bunlardan bazılarıdır.

Sözlükte yaratıcılık, yaratıcı olma durumu, yaratma yeteneği, her bireyde var olduğu kabul edilen bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Bir başka sözlükte de yaratma fiili; yoktan var etme, halk etme, estetik olarak meydana koyma, düzenleme, düzeltme, yoluna koyma şeklinde açıklanmıştır (Parlatır, 2012).

İslâm Ansiklopedisinde geçen yaratmanın Arapça karşılığı olan “halk” kelimesi; yaratmak, meydana getirmek, bir şeyden yeni bir şey icat etmek, imal etmek, ölçüp biçmek anlamında kullanılmaktadır (TDV, 1988, s. 324).

Nişanyan (2007), Eski Türkçe’de “yaratmak” fiilinin ‘yara-’ kökünden geldiğini ve birbirine uydurmak, yararlı hâle getirmek anlamında kullanıldığına değinmiştir (s.478).

Yaratma kavramı yoktan var etmek, halk etmek bağlamında “Yaratmıştır on sekiz bin âlemi” (Pir Sultan Abdal). “Kâdir Mevlam seni övmüş yaratmış, çiçekler içinde birdir menevşe” (Karacaoğlu); daha önce olmayan bir şeyi ortaya koymak, yapmak, ibdâ etmek bağlamında “İnsan eli artık kendi mâheretiyle güzelliği yaratmakla izhâr-ı acz ediyor (Ahmet Haşim), “Onlar yarını binâ edecekler, yarının sanatını yaratacaklar (Halide Edip Adivar) misallere yer vermek yararlı olacaktır (Ayverdi, 2012, s. 3374).

Kutsal dinlerden önce ve sonra yaratmaya nasıl bakıldığı bu araştırmanın bir başka boyutunu temsil etmektedir.

Kutsal Dinlerden Önce Yaratma

İlkel insanın akıl erdiremediği olaylar, kavrayamadığı durumlar vardır. Güneşin doğuşu, batışı, gök gürlemesi, şimşek çakması gibi durumlar karşısında açıklayamamasının verdiği tedirginlik neticesinde mitler doğmuştur. Başka bir ifadeyle mitler bir toplumun hayat karşısında akıl erdiremedikleri dönemde oluşturduklarıdır.

Mit, her zaman yaratılışla ilgilidir. Bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini, bir durumun nasıl yaratıldığını anlatır. İnsanın bugüne, içinde bulunduğu zamana gelinceye kadar geçirmiş olduğu evreleri de anlatır. Miti bilmekle nesnelerin kökenini de bilir (Tural, 2001, s.11). İnsanlar nesnelerin kökenlerinin bilinmesiyle nesnelere egemen olmayı başarır, sırlarını çözer. Bununla birlikte hayatı anlamlandırıp yönlendirir.

İnsanoğlu kutsal dinlerden önce bir şeyin nasıl yaratıldığını veya nasıl meydana geldiğini mitik sembollerle anlamlandırmıştır. Eski zamanlarda yaşamış insanoğlunun “Ben kimim? Yaşamamın amacı nedir? Yaşam nasıl başladı? Yaşadığımız yer neresidir ve bu kâinat nasıl bir şeydir, kâinatın özü nedir?” gibi sorulara cevap araması yaratma olgusunu da ortaya çıkarmıştır. Kutsal dinlerden önce yaratmaya mitolojik olarak yaklaşmıştır.

Her millet kendi mitolojini yaratmıştır. “Sümerler evreni, gök (An), toprak (Enlil) ve su (Enki) olmak üzere üçe ayırmış ve tümünün yaratıcı ögesi olarak Ea’yı büyük yaratıcı olarak nitelendirmişlerdir.

Mısırlar ise her şeyi sembollerle ifade etmiştir. Farklı yerlerde farklı tanrıları yaratıcı olarak göstermişlerdir. Mısır panteonunda en eski ve en büyük yaratıcı tanrı Ptah, cenneti ve dünyayı yaratmakla sorumluydu. Bunun yanında İsis, ilk kobrayı; Khnum da çamura biçim verip insanı yaratmıştır.

Eski Yunanlılar doğadaki her şeyi tanrı olarak görmüşler ve etraflarında olan her olayı bir tanrıyla bağdaştırmışlardır. Tanrılar aracılığıyla yaratma olgusunu açıklamışlardır.

Çin mitolojisinde, karanlık bir kitleden ilk varlık olan Pangu’nun oluştuğu ve Pangu’nun kendini karanlıkta bir yumurtanın içinde kapalı ve kaosla çevrelenmiş bulunca, evrene bir düzen getirmeye karar verip önce dünya yumurtasını kırıp açtığı, evrene biçim ve töz verdiği şeklinde yaratılış açıklanmış ve Ana Tanrıça Mugua’nın ilk insanları yarattığından bahsetmiştir.

İran mitolojisinde, göğün sahibi ve yaratıcısı Hürmüz; yerin sahibi ise Ehrimen olarak adlandırılmıştır.

Aborjin (Okyanusta) mitolojisinde en yüksek mertebedeki yaratıcı tanrı olan Tangorua vardır. Bunun yanında insanoğlunun yaratıcısı olarak da Eingana’ya yer verilmiştir.

Hint mitolojisinde Brahma, bütün her şeyin yaratıcısı, ezeli ve ebedi, zaman ve mekândan münezzeh, doğurulmamış, insanlar tarafından idrak edilemeyen, bütün her şeyin ondan türediği, yaratıkların efendisi olarak nitelendirilen tanrıdır. Başlangıçta sadece Brahma’nın var olduğu, diğerlerinin ondan meydana gelerek varlık sahasına çıktığından bahsedilmektedir. Hinduların yaratma, yok etme ve yeniden yaratma tanrısı Şiva’nın Vişnuşe’yu ürettiği, Vişnuşu’nunda Brahma’yı ürettiği böylece Brahma ile yaratılış başladığı kabul edilmiştir.

Japon mitolojisinde, İzanogi (gök)-İzonomi (yeryüzü) kaostan ayrıştıktan sonra gökyüzünün yüzen köprüsünden, tanrısal mücevherlerle süslü bir mızrakla okyanusu karıştırarak ilk kara parçalarını yaratmıştır.

İskandinav mitolojisinde dünya daha var olmadan önce on bir nehir akan Nifleheim’da ölüm var oldu. Niflheim’in güneyinde başka bir sıcak dünya daha oluştu. Muspell (devlerin korunduğu yer) buraya Stur dediler. Niflheim’in nehirleri donmuştu, bu nehirlere Ginnungogap denildi. Günün birinde Muspell’deki kıvılcımlar nehirlerin üzerine düştü ve

nehirleri eritti. Muspell'den çıkan ateşler Niflheim'dan çıkan buzları eritti ve oluşan sihirli sudan ilk yaratık meydana geldi. Meydana gelen Dev Ymir, ne erkek ne dişiydi, terleyerek diğer devleri yarattı. Devlerin çocukları oldu. İlk tanrının adı Buri'ydi. Ymir'in ve Buri'nin yaratma güçleri vardı, yalnız kalmamak için kendilerine eşler, bu eşlerden de çocuklar yarattılar.

Kelt mitolojisinde, Donu (Anu, Ana) tüm Kelt tanrılarının anası olan baş tanrıça olup yaratma gücüne sahipti.

İrlanda mitolojisinde, başlangıçta İrlanda vardı ve dünya orasıydı. Dünyanın ilk çağında ilk ırk İrlanda'ya yerleşti. Büyük önder Ladhara'nın ölümünden sonra İrlanda büyük bir tufanla sulara gömüldü. Dünyanın ikinci çağında ikinci ırk İrlanda'yı istila etti. Bu Partholon'un ırkıydı. İrlanda'nın tanrısız atalarının ilkiydi. Partholon ırkı geldiğinde İrlanda'da atlar ve ağaçlar yoktu, üç göl ve dokuz nehir vardı. Partholon yedi göl daha yarattı, daha sonra üç ova yarattı. Dünyanın üçüncü çağında tanrısız Nemed ırkı İrlanda'yı istila etti. Nemedler dört göl daha yarattı. Dünyanın dördüncü çağında Fir Bolg ırkı İrlanda'yı istila etti. Dünyanın beşinci çağında Tuatha De Donan'ın tanrısız ırkı istila etti, Donan iki gruba ayırmıştı: tanrılar, zanaatkar, sanatçı ve aristokrat savaşçılar; tanrı olmayanlarsa çiftçiler ve tarlada çalışan işçilerdi. Irkın ayrılmasında bile iktidar ve becerilere sahip olan tanrı konumundaydı. Dünyanın altıncı çağı sürerken, Mil çocukları İrlanda'yı istila etti.

Macar mitolojisinde dünya üç katmanlı olarak düşünülmüştür. Tanrılar ve iyi ruhların yer aldığı Üst Dünya; insanların bulunduğu Orta Dünya; ölü ve şeytanların yurdu Alt Dünya şeklinde sınıflamışlardır. Her yerin ormanlarla kaplı olduğu bir çağda periler, devler ve insanlar yeryüzünde birlikte yaşırdı. Aran Atya kendi ülkesini yaratmak istedi ve bir yaban ördeğinden yardım istedi. Altay yaratılışında Erliğ'in toprağı ağzında sakladığı gibi ördek dilinin altında kendisi için biraz çamur sakladı. Aran Atya bir tanrıçadan toprağı nerede bulabileceğini öğrendi.

Çerkes/ Adige mitolojisinde, Tha diye adlandırdıkları tanrı kâinatın yaratıcısıydı. Tha'nın dışında başka tanrılar da vardı.

Slav mitolojisinde, altın yumurta içerisinde bulunun Rod isimli tanrı yumurtayı çatlatır ve ardından görünen dünya ile eşi olacak olan Lada'yı yaratır. Rod, dünyayı yarattıktan sonra Toprak Ana olan Zemlya'yı da dünyaya getirir.

Kızılderili mitolojisinde, başlangıçta hiçbir şey yokmuş ve Büyük Ruh Maheo boşlukta yaşıyormuş. Maheo etrafına bakmış ama görünürde hiçbir şey yokmuş, gücünü kullanması gerektiğini sezmiş, gücüyle göle benzeyen ama tuzlu olan büyük bir su yaratmış.

Aztek mitolojisinde, baş tanrı ve inandıkları en yüce tanrı Ometeotl idi. Ometeotl, her şeye kadir, her yerde var olan, evrenin yaratıcısı, her şeyin ilk sebebiydi.

İnka mitolojisinde, Viracocha (yaratıcı) önce gökyüzünü ve karanlıklar içinde yaşayan insanların oturduğu yeryüzünü yarattı” (Demir, 2018).

Türk mitolojisinde, Göktürk Yazıtları yaratılış ile ilgili “yukarıda mavi gök, aşağıda yağız yer yaratıldığında, ikisi arasında Kişi Oğlu” diye bahsetmektedir. Gök ile yeri ve insanoğlunu, kimin yarattığı söylenmemektedir. Yaratılış destanında “Daha hiçbir şey yokken Tanrı Kayra Han’la uçsuz bucaksız su vardı. Kayra Han’dan başka gören, sudan başka görünen yoktu. Ay, yıldızlar, gök ve toprak yaratılmamıştı. Tanrı Kayra Han’ın bu sade sudan âlemde canı sıkılıyordu. O, yalnızlık içinde düşünürken suda bir dalga belirdi. Ak Ana Tanrı’ya “Yarat” dedi, yine suya gömüldü. Bunun üzerine Kayra Han, kendine benzer bir varlık yaratarak ona “Kişi” adını koydu.” (Banarlı, 1983, s.12).

Buraya kadar anlatılan mitolojilerden hareketle kutsal dinlerden önce yaratmayı genel olarak ‘yoktan var etme, anlamlandıramadıkları varlıkları yaratıcı olarak düşünüp nitelendirme’ şeklinde ifade etmişlerdir.

Kutsal Kitaplarda Yaratma (Tevrat, Zebur, İncil, Kur’an-ı Kerim)

Tevrat, Musa peygambere gönderilmiş beş kitaptan oluşmaktadır. Bu kitaplar Yaratılış, Mısır’dan çıkış, Levililer, Sayılar ve Yasa’nın tekrarı olarak adlandırılmıştır. Yaratılış Kitabı’nda “Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri *yarattı*. Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu; engin karanlıklarla kaplıydı. Tanrı’nın Ruhu suların üzerinde hareket ediyordu” (Yu. 1: 1-3, İbr. 11: 3). “Tanrı suların ortasında bir kubbe olsun, suları birbirinden ayırsın” diye buyurdu (2Pe. 3: 5). Tanrı gök kubbeyi *yarattı*. Tanrı, “Sular canlı yaratıklarla dolup taşsın, yeryüzünün üzerinde, gökte kuşlar uçsın” diye buyurdu. Tanrı büyük deniz canavarlarını sularda kaynaşan canlıları ve uçan çeşitli varlıkları *yarattı*. Tanrı: “Yeryüzü çeşit çeşit canlı yaratık, evcil ve yabanıl hayvan, sürüngen türetsın” diye buyurdu. Tanrı çeşit çeşit yabanıl hayvan, evcil hayvan, sürüngen *yarattı*. Tanrı, “Kendi suretimizde, kendimize benzer insanlar *yaratalım*” dedi. Tanrı insanı kendi suretinde *yarattı*. Onları erkek ve dişi

olarak *yarattı* (Yar. 5: 2; Mat. 19: 4-5; Mar. 10: 6). Tanrı *yarattıklarına* baktı ve her şeyin çok iyi olduğunu gördü.

İncil, İsa şu karşılığı verdi: “Kutsal Yazılar’ı okumadınız mı? *Yaradan* başlangıçtan insanları erkek ve dişi olarak *yarattı* (Mat. 19: 45). Tanrı, yaratılışın başlangıcından insanları erkek ve dişi olarak *yarattı* (Markos 10: 6). Elçilerin işlerinde, Paulus ‘Bilinmeyen Tanrı’yı tanımlarken ‘Dünyayı ve içindekilerin tümünü *yaratan*, yerin ve göğün Rabbi olan Tanrı elle yapılmış tapınaklarda oturmaz’ (17, 24). Tanrı, bütün ulusları tek insandan türetti ve onları yeryüzünün dört bucağına yerleştirdi. Romalılar (1: 20) bölümünde Tanrı’nın görünmeyen nitelikleri dünya *yaratılalı* beri O’nun yaptıklarıyla anlaşılmakta, açıkça görülmektedir. İbraniler (11: 3), evrenin Tanrı’nın buyruğuyla *yaratıldığını*, böylece görülenlerin görünmeyenlerden oluştuğunu iman sayesinde anlıyoruz (Petrus (3: 3-4).

Zebur, Mez. 8: 5, Neredeyse bir tanrı yaptın onu, başına yücelik ve onur tacını koydun. Onu Tanrı’dan pak aşağı *yaratmadın* (Yar. 1: 26-28; İbr. 2: 6-8). Gökler Rabb’in sözüyle, gök cisimleri ağzından çıkan solukla *yaratıldı* (Mez. 33: 6). Herkesin yüreğini *yaratan*, yaptıkları her şeyi tartan O’dur (Mez. 33: 15). Rab Tanrı’ya, İsrail’in Tanrı’sına övgüler olsun, harikalar *yaratan* yalnız O’dur (Mez. 72: 18). Yeryüzünün bütün sınırlarını sen saptadın, yazı da kışı da *yaratan* sensin (Mez. 74: 17). Harikalar *yaratan* Tanrı sensin, halklar arasında gücünü gösterdin (Mez. 77: 14). *Yarattığın* bütün uluslar gelip sana tapınacaklar, ya Rab, adını yüceltecekler (Mez. 86: 9). Anımsa ömrünün ne çabuk geçtiğini ne boş *yaratmışsın* insanoğlunu! (Mez. 89: 47). Dağlar var olmadan, daha evreni ve dünyayı *yaratmadan*, öncesizlikten sonsuzluğa dek Tanrı sensin (Mez. 90: 2). Kulağı *yaratan* işitmez mi? Göze biçim veren görmez mi? (Mez. 94: 9). Gelin tapıalım, eğilelim, bizi *yaratan* Rabb’in önünde diz çökelim (Mez. 95: 6). Halkların bütün ilahları bir hiçtir, oysa gökleri *yaratan* Rabb’dir (Mez. 96: 5). Bilin ki Rab Tanrı’dır. Bizi *yaratan* O’dur (Mez. 100: 3). Rabbe övgüler sunun, ey sizler, O’nun egemen olduğu yerlerdeki bütün *yaratıklar!* (Mez. 103: 22). Ya Rab, ne çok eserin var! Hepsini bilgece yaptın, yeryüzü *yarattıklarıyla* dolu (Mez. 104: 24). İşte uçsuz bucaksız denizler, içinde kaynaşan sayısız canlılar, büyük küçük *yaratıklar* (Mez. 104: 25). Orada gemiler dolaşır, içinde oynaşsın diye, *yarattığın* Livyatan da orada (Mez. 104: 26). Ham ülkesinde *yarattığı* harikaları, Kızıldeniz kıyısında yaptığı müthiş işleri (Mez. 106: 22). Yeri göğü *yaratan* Rab sizleri kutsasın (Mez. 115: 15). Bugün Rabb’in *yarattığı* gündür, onun için sevinip coşalım (Mez.

118: 24). Senin ellerin beni *yarattı*, biçimlendirdi (Mez. 119: 73). Yeri göğü *yaratan* Rab'den gelecek yardım (Mez. 121: 2). Yeri göğü *yaratan* Rabb'in adı yardımcınızdır (Mez. 124: 8). Yeri, göğü *yaratan* Rab kutsasın (Mez. 134: 3). Gökleri bilgece *yaratana*, sevgisi sonsuzdur (Mez. 136:5). Büyük ışıklar *yaratana*, sevgisi sonsuzdur (Mez. 136: 7). Geceye egemen olsun diye ayı ve yıldızları *yaratana*, sevgi sonsuzdur (Mez. 136: 9). İç varlığımı sen *yarattın*, annemin rahminde beni sen ördün (Mez. 139: 13). Sana övgüler sunarım, çünkü müthiş ve harika *yaratılmışım* (Mez. 139: 14). Gizli yerde *yaratıldığım*da, yerin derinliklerinde örüldüğümde, bedenim senden gizli değildi (Mez. 139: 35). Yeri göğü, denizi ve içindeki her şeyi *yaratan*, sonsuza dek sadık kalan (Mez. 146: 6). İsrail *Yaratıcısı* 'nda sevinç bulsun (Mez. 149: 2).

Kutsal dinlerden önce mitolojiyle yaklaşılan 'yaratma' olgusuna kutsal dinlerde ve kutsal kitaplarda yaratmaya yoktan var etme, bir şeyden başka bir şey oluşturmak, var olmak, varlığı meydana getirmek, benzerinden oluşturmak gibi farklı anlamlarla ifade edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Yaratma

İslami Ansiklopedisinde yaratma fiiline yönelik geniş bir kavram alanı vardır. Yaratmanın Arapça karşılığı olarak en sık geçen kelime 'halk'tır. Sözlükte 'yaratmak, meydana getirmek, bir şeyden yeni bir şey icat etmek, imal etmek, ölçüp biçmek' anlamlarında kullanılmaktadır. Aynı kökten hilkat 'yaratılış, fitrat, tabiat', hâlik ve hâllak 'yaratan', mahlûk 'yaratılan', hulk/huluk 'tabiat, huy, karakter, ahlâk' anlamına gelmektedir (TDV, 1988).

Yaratma konusunda gerek felsefe gerekse teolojik düşünce geleneğinde iki temel bulunmaktadır. Bunlardan birisi evrenin zamanla birlikte ortaya çıktığına inanan ve bununla ilgili değişik düşünceler geliştiren "Kelamcılar", diğeri yine evrenin ortaya çıkışını zorunlu ve mümkün varlık eksenine oturtarak açıklamaya çalışan, "Filozoflar"dır (TDV, 1988).

Metafizik bir konu olan âlemin yoktan yaratılması meselesi etrafındaki kelâmî ve felsefî tartışmalara bakıldığında, bu konunun, temelde, ontolojik bir sorun olarak ele alındığı ve farklı varlık anlayışlarının, yaratmanın nasıllığını açıklama konusunda da değişik yaklaşımların ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir. Bu tartışmalar Kelamcılar'ın

âlemin a’yan ve arazlardan oluştuğunu kabul ettikleri, yoktan yaratıldığını ileri sürerlerken, filozofların varlık ve mahiyet biçiminde bir ayırım yapmalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda da Kelamcılar’ın yaratmayı sözlükte "sonradan meydana gelmek" anlamında hudûs, yaratıcı için muhdis, yaratılan için hâdis ve muhdes veya “varlığı meydana getirmek, oluşturmak, yaratmak, icat etmek” anlamında tekvîn gibi kavramlarla ifade ederlerken, filozoflar yaratma için ibda’ (yoktan yaratma) kavramını kullanırlar ki bu “önceden bir örneği olmadan bir şeyi yaratmak” “alete, maddeye, zamana ve mekâna bağlı kalmadan bir şeye varlık kazandırmak” “bir şeyi yoktan var etmek, bir şeyden başka bir şey oluşturmak” gibi farklı anlama gelir (TDV, 1988).

Yaratıcılığın yaratmaya yönelik mevcut tanımlamaları gördükten sonra Kur’an-ı Kerim’deki yaratıcılık algısına bakmak, tanımlamaların kaynağını temellendirebilmek açısından yararlı olacaktır:

O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen olur (Kur’an-ı Kerim, Bakara, 117).

O, sizi bir tek candan yaratandır. Sizin bir karar kılma yeriniz, bir de emanet bırakılma yeriniz var. Biz anlayan bir toplum için âyetleri ayrı ayrı açıklamışızdır (Kur’an-ı Kerim, En’âm, 98).

O, çardaklı-çardaksız olarak bahçeleri, ürünleri, çeşit çeşit hurmalıkları ve ekinleri, zeytini ve narı (her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı biçimde yaratandır.³⁵ Bunlar meyve verince meyvelerinden yiyin. Hasat günü de hakkını (öşürünü)verin, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez (Kur’an-ı Kerim, En’âm, 141).

O, sizi yeryüzünde yaratıp türetendir. Sadece O’nun huzurunda toplanacaksınız (Kur’an-ı Kerim, Mü’minûn, 79).

O, sizi bir tek nefisten yarattı. Sonra ondan1 eşini var etti. Sizin için hayvanlardan (erkek ve dişi olarak) sekiz eş yarattı. Sizi annelerinizin karnında bir yaratılıştan öbürüne geçirerek üç (kat) karanlık içinde oluşturuyor. İşte Rabbiniz olan Allah budur. Mülk (mutlak hâkimiyet) yalnız O’nundur. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O hâlde, nasıl oluyor da haktan döndürülüyorsunuz (Kur’an-ı Kerim, Zümer, 6).

İnsanı yarattı (Kur’an-ı Kerim, Rahmân, 3).

O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahmân'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun (Kur'an-ı Kerim, Mülk, 3).

Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık (Kur'an-ı Kerim, Tîn, 4)

Yaratıcılığın anahtar kelime olarak yer aldığı ayetlere bakıldığında yaratıcılık kavramının Kur'an-ı Kerim'de mutlak hâkimiyet sahibi tarafından yaratılma, örneksiz yaratma, birbirine benzer ve birbirinden farklı biçimde yaratma, bir tek nefisten yaratma, yoktan var etme şeklinde ifade edilmiştir.

Sanatta Yaratıcılık

Sanatta yaratıcılıktan ne kastedildiğinin anlaşabilmesi için sanatın ne olduğunun bilinmesinde yarar vardır. Her şeyden önce sanat, bir diğerinden farklı ve özel olandır. Güzellik ilkesi ile oluşur ve zamanla değerini kaybetmez. Böylece sanat kalıcı ve ebedi olandır. Bu yönüyle yaratıcılık ilkesiyle en çok örtüşen de sanattır.

Doğanın engelleyici ve belirleyici baskısı altında olan insanoğlu hayatının çeşitli zamanlarında açlık, hastalık, soğuk vb. durumlarla mücadele ederken sergilediği yaratıcılık örnekleri, sadece bu mücadele ile sınırlı kalmamış çok geçmeden sanatsal olana eğilim göstermiş ve sanatsal edime yönlendirmiştir.

İnsanoğlu bir şeyler yaratmaya başladığı günden bugüne değin hiç durmadan ve her koşulda yaratıcılığını kullanarak medeniyetin gelişimini, hayatını devam ettirecek ürünler meydana getirmiştir. Bu yüzden de sanat, insan yaşamının vazgeçilmez bir ögesidir.

İnsan aklıyla duygularının, estetik beğenisiyle yaratıcı gücünün ortaya koyduğu bu eserleri sanatsal bağlamda değerlendirmek gerekmektedir.

Erez (2017), Hristiyanlık, Roma'da yayıldıktan sonra yaratmanın sadece Tanrı'ya özgü olduğu, sanatın hiçbir dalının yaratmayla ilgili olmadığı bu yüzden insanların yarattıkları sanat eserlerinin de aslında Tanrı' nın, sanatçıyı aracı olarak kullanarak yarattıkları olduğuna inanıldığından bahsetmiş ve bu düşüncelerin Rönesans ile değişmeye başladığını ifade etmiştir. Leonardo da Vinci, doğada bulunamayan şekiller oluşturduğunu, Michelangelo, sanatçının, doğayı taklit etmediğini, kendini resmettiğini söylemiştir.

Aydınlanma Çağı'nda, sanat teorisi konusunda yazılan eserlerde yaratıcılık kelimesi daha çok yer aldığından bahsetmiş fakat yaratmanın sadece Tanrı'ya ait olduğu düşüncesi değişmediğine yer vermiştir (s. 125).

19.yüzyılda ise, sanatsal yaratım yeteneğinin tanrı vergisi olduğu üstüne söylenen, eskiden kalma, dinsel-mistik tasarımı artık ciddiye alınmıyordu. Bilimsel düşünceyle açıklama yapılması gerekiyordu (Kagan, 1992, s. 219).

Sanat dışında da yaratıcılığın söz konusu olduğundan bahsedilmesi 19.yüzyılın sonunda ve 20.yüzyılda gerçekleşti (Erez, 2017, s. 125).

May (2012) sanatsal yaratımı, tanrılarla yapılan kıyasıya bir savaşa benzetir. Çünkü O'na göre sanatçılar, çoğunlukla kendi iç imgeleri ve hülyalarına dalmış yumuşak huylu kişiler olsalar da yaratılarıyla ölümlü kaderlerine kafa tutmakta, tutkuyla ölümün ötesinde yaşamaya çalışmaktadırlar. İşte bu yüzden de May yaratmayı gerçek bir cesaret olarak nitelendirir (s. 56). Bu bağlamdan hareketle yaratma, sanatçı açısından çok güç bir süreci gerektirdiği, sanatçı doğası gereği acı çekmek pahasına eserini gerçekleştirdiği ve eseriyle ölümün ötesinde de yaşadığını ifade etmektedir.

Antik Yunan uygarlığında, Prometheus miti vardır; bu mite göre Olympos dağında yaşayan Prometheus, insanların ateşten yoksun olduğunu görmüş ve Tanrılardan ateşi çalarak insanlığa vermiştir. Bunun üzerine Zeus Prometheus'un Kafkas dağında zincire vurularak cezalandırılmasını ve her sabah bir kartalın gelip gece olunca tekrar büyüyen ciğerini yemesini emretmişti. May (2012), zorlu yaratım sürecini mitolojik analogi ile Prometheus'un mücadelesine benzetir: "Tüm sanatçıların bir an, günün sonunda kendilerini bitmiş, tükenmiş hissedip, imgelemlerini asla dışarı vuramayacaklarından emin, onu unutmaya ant içerek her şeye tümüyle başka bir konu üzerinde ertesi sabah yeniden başlamaya karar verdikleri olmuştur. Ama gece esnasında ciğerleri tekrar büyür. Enerji dolu dikelirler ve yenilenmiş umutlarıyla görevlerinin başına, ruhlarının örsü başında didinmeyi sürdürmeye dönerler (s. 55). Sanatçının bu zorlu yaratım sürecinde canı pahasına bile olsa her gün tekrar tekrar yaratma eylemini gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır.

Eğitimde Yaratıcılık

Eğitim alanında yaratıcılık çalışmalarının ivme kazandığı yıllar 1950'li yılların başıdır. Guilford'un Amerikan Psikologlar Derneğinde, sanayi toplumu olmanın ve küreselleşmenin gereksinimi olarak yaratıcılığın önem kazandığı ve eğitim alanında da yaratıcılık çalışmalarına gereksinim olduğuna dair yaptığı çağrı yeni bir ivme kazandırmıştır. Bu çağrıdan sonra Sovyetlerin ilk yapay uydu Sputnik'i fırlatması ve kazandığı başarı ise yaratıcılık çalışmalarına hız kazandıran bir diğer gelişme olmuştur. Sovyetlerin bu başarısını anlamaya çalışan gelişmiş ülkeler, başarının kaynağının üstün yeteneklilerin eğitimi ve yaratıcılığa teşvik edilmesi gerektiğini fark etmişlerdir. Bu iki olay yaratıcılık çalışmalarının sayısını artırmıştır (Özaşkın ve Bacanak, 2016, s. 214). Artık yeni durumlara, yeni ihtiyaçlara, yeni problemlere karşı verilen tepkilerin, en etkili çözümleri bulanların sanat eseri yaratanların, buluşlarıyla dikkat çekenlerin farklı bir zihinsel potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Amaç bu zihinsel potansiyelin temelini, şartlarını, geliştirme yollarını ortaya çıkarmaktır. Bu da eğitimle sağlanacaktır.

Guilford (1967) bununla ilgili olarak yaratıcılığın tam anlamıyla eğitimin anahtarı olduğundan ve insanoğlunun en ciddi problemlerini bile çözebileceğinden bahsetmiştir (s. 13).

Eğitimin anahtarı olan yaratıcılık aynı zamanda geliştirilebilir bir beceridir. Yaratıcılığın geliştirilebilmesi için eğitim programları, eğitim ortamları ona göre şekillenmelidir. Bu sayede zihinleri yaratıcılık ile şekillenen bireyler, bulunduğu toplumu da gereken dinamizme ulaştırabilirler.

Yaratıcı bireyler yetiştirmek, yaratıcı olan bireylerin gelişimlerine katkıda bulunmak için öncelikle bireyi tanımak ve yaratıcı kişinin özelliklerini taşıyıp taşımadığı belirlenmelidir. Bunun yanında yaratıcı kişinin eğitim ortamı, ona göre şekillenmeli ve eğitimci bireylerin yaratıcılıklarını geliştirmelerinde bireylere katkı sağlamalıdır.

Yaratıcılığın Boyutları

Yaratıcılığı anlamak için, yaratıcılıkla ilgili dört boyuta bakmak gerekmektedir. Bunlar yaratıcı birey, yaratıcı süreç, yaratıcılığın yer aldığı çevrenin özellikleri ve yaratıcı süreç sonunda ortaya çıkan üründür.

Yaratıcı Birey

Her bireyin içinde bir yaratma olgusu hazır bulunmaktadır. Yaratıcı etkinlik ve uygulamalar bu olguyu ortaya çıkarır. Bireyin yaratıcılığı tamamlayıcı bir unsur olarak diğerleriyle birleşir. Genellikle bireylerde yaratıcılık dönemlerinin 4-6 yaş arasında en üst düzeyde olduğu kabul edilmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2012, s. 30).

Yaratıcılık potansiyelinin gelişiminde birçok kişilik özelliği ortaya çıkmaktadır. Torrance'ın oluşturduğu yaratıcılığa ilişkin kişilik özellikleri, birbirine zıt tabirlerle ifade edilmiştir. Torrance, seksen dört özellik tespit etmiştir. Bu özellikler: “Düzensizliğe ve karışıklığa hoşgörölü, maceraperest, başkalarını düşünen, meşgul olma, gizemli olana ilgi, güç işlere el atma, dış dünyaya karşı çekingen, yapıcı eleştiride bulunma, cesaretli, görgü ve sağlık kurallarına uymayan, mükemmelliğe karşı istekli, kararlı, memnun olmayan, lider, coşkulu, enerjik, hata bulan, farklı diye tanınmaktan çekinmeyen, meraklı, kendi kendine yeten, yalnızlığı seven, değer yargılarında ve düşüncelerinde bağımsız, bireysel, sezgili, çalışkan, çok az canı sıkılan, uyumsuz, bilinçli, köklü kurallara bağlı, karmaşık fikirleri tercih eden, soru soran, alışılmamış uğraşlara yönelen, hata yapan, popüler olmayan, dış uyaranlara ve başkalarının düşüncelerine açık, çok az gerileyen, iç güdülerinde kontrolü reddeden, duygularını bastıramayan, az konuşan, denemeler geliştiren, amacında kararlı, özgün savları olan, kendine güvenli, yeterli, kader ve mizah duygusuna sahip, güzelliğe duyarlı, güç ve statüden uzak duran, içten, ayrıntılarla ilgilenmeyen, düşüncelerle oynayan, karşı fikir geliştirmede yetenekli, uzak amaçlara sahip, kolay ikna olmayan, değişken mizaçlı, utangaç, her alanda kendini yetiştirmiş, duygusal, görsel algısı güçlü, çeşitliliğe değer veren, riske girmeye istekli, hiçbir şeyi kendisine tanıtıldığı gibi kabul etmeyen” şeklindedir (Sungur, 1992, s. 34)

Yaratıcı bireyler düşünme şekilleri, değer yargıları, davranışları ile farklılık göstermektedirler. Yaratıcılık üzerine net bir tanım, sınıflandırma yapılmadığı gibi yaratıcı bireyin de sınırlarını, özelliklerini belirlemek mümkün olmamaktadır. Yaratıcı bireyin özellikleri kişilere, sürece, ortama göre değişmekte kesin hatları çizilememektedir. Yukarıda ifade edilenlere başka özellikler de eklenebilir. Ayrıca bireylerde bu özelliklerin tamamı bir arada da bulunmayabilir.

Yaratıcı Süreç

Eğitimde yaratıcılık birden ortaya çıkan ve uygulanan bir durum olmayıp belli aşamaları ve her bir aşamanın da tabi olduğu süreç vardır. Öncelikle yaratıcılığın nasıl bir süreçten geçtiğini, nasıl ortaya çıktığını tespit etmek ve bu tespitler ışığında yaratıcılığın eğitimdeki rolünü belirlemek gerekecektir.

Yapılan bilimsel araştırmalarda yaratıcılık şu şekilde ortaya konmaktadır. Graham Wallas (1926), bilinç dereceleri açısından yaratıcı süreci dört aşamada gerçekleştirdiğini söylemektedir (Wallas' dan aktaran Sadler ve Smith, s. 31): Hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve doğrulama.

1. Hazırlık Aşaması (Preparation): Bireyin problemi tanımladığı ve bilgi topladığı aşamadır.
2. Kuluçka Aşaması (Incubation): Bilinç düzeyinde yapılan çalışmalarla oluşmaya başlayan düşünce unsurlarının, bilinçsizlik (non-consciousness) düzeyinde devam ettiği aşamadır.
3. Aydınlanma Aşaması (Illumination): Problemle ilgili çözümlerin ya da fikirlerin ortaya çıktığı aşamadır.
4. Doğrulama Aşaması (Verification): Çözümün ya da fikrin uygulanabilirliğinin sınanmasıdır.

Osborn ve Parnes Modeli: Bu model Osborn ve Parnes tarafından geliştirilmiştir. Osborn (1952), "Wake up your mind" kitabında 7 aşamalı CPS (Creative Problem Solving) sürecini kapsamlı bir tanımını sunmuştur. Osborn'un (1953) sonraki kitabı olan "Applied Imagination" da CPS tanımını ve beyin fırtınası terimini, artık yaratıcılık kavramıyla ilişkilendirilen en yaygın kullanılan terim olarak kullanmıştır. Kitabın diğer baskılarında 7 aşamalı CPS sürecinin daha kapsamlı aşamada yoğunlaştırarak 3 aşamada olgu bulma, fikir bulma ve çözüm bulma olarak adlandırmıştır. Osborn, Sidney Parnes ile çalışmaya başladı. Osborn'un ölümünden sonra, Parnes CPS süreci ile çalışmaya devam etmiştir. Parnes Osborn'un yaklaşımını değiştirmiştir (Osborn' dan aktaran Treffinger ve Isaksen, 2005, s. 343-345).

Osborn ve Parnes Modeli yaratıcı düşünme sürecinin her evresine rehberlik ettiği için kullanışlı bir model olarak görülmektedir. Model; gerçeği bulma, problemi bulma, fikir bulma, çözüm bulma, kabul bulma basamaklarından oluşur. Gerçeği bulma aşamasında,

problem hakkında bilinenler listelenerek “kim, ne, ne zaman, nasıl, niçin” soruları sorulur. Problem bulma aşamasında asıl problem ve alt problemler tespit edilir. Fikir bulma aşamasında bir önceki aşamada belirlenen problemlerin her biri için beyin fırtınası yoluyla çok sayıda düşünce üretilir. Çözüm bulma aşaması belirlenen fikirlerin değerlendirileceği kriterlerin oluşturulduğu aşamadır. Burada kriterlerin sağlıklı oluşturulması için değerlendirmenin tarafsız yapılması gerekir. Kabul bulma aşamasında sorunun çözümü belirlenerek planlama yapılır (Özden, 2014, s. 182).

Torrance (1972, s. 236-262), yaratıcı süreç modelini şu şekilde ifade etmiştir:

1. Akıcılık (ilgili cevapların sayısı)
2. Esneklik (yanıtların kategorilerinin çeşitliliği)
3. Özgünlük (fikrin tek olması, sıra dışılık)
4. Ayrıntılandırma (fikirlerin nasıl uygulanacağını açıklamak için kullanılan ayrıntı miktarı, detaylandırma).

Torrance’ nin Yaratıcı Süreç Modelinde yaratıcı süreç, günlük hayatımızda da var olan çok doğal bir süreçtir. Yaratıcı düşünen birey bir problemle karşılaştığında, huzursuzluk ortaya çıkmakta ve birey bu huzursuzluğu ortadan kaldırmak için problemi çözmek istemektedir. Bunun için araştırmaya, soru sormaya, tahminlerde ve varsayımlarda bulunmaya başlamakta ve çözüm üretmektedir. Böylece birey yaratma sürecini gerçekleştirmektedir.

May (2012), birey yaratıcı edimin başlayabilmesi için bir durumla karşılaşması gerekmektedir. Karşılaşma iradi olmakta ya da iradi dışında olabilmektedir. Karşılaşmada yoğun bir farkındalık bir bilinç artışı görülmektedir. Birey bu yoğunluk karşısında bilinçli istencin dışında da hareket etmektedir. Albert Einstein’ın Princeton’daki bir arkadaşına “Neden en iyi fikirler aklıma tıraş olurken geliyor?” diye sorması bu ifadeyi doğrulamaktadır (s. 82). Bilinç bu yoğunluk karşısında ‘kavrayış’ diye ifadelendirilen kavramı yerine getirmektedir. Kavrayışın belirişi, kendimizi veriğimiz, bağlayışımız olan bir model uyarınca gerçekleşmektedir (May, 2012, s. 81). Yani kavranış, tam da bilincimizle kendimizi en yoğun biçimde bağladığımız alanlardaki bilinçdışı düzeylerden doğmaktadır.

Ürün

Yaratıcılığın incelenmesinin bir yolu, neyin yaratıldığına ya da süreç sonunda ortaya çıkan ürüne odaklanmaktır. Yaratıcı süreç sonunda ortaya çıkan ürün ya da davranış, benzersizlik ya da kullanılabilirliğine göre değerlendirilebilir. Ürünün yaratıcı olabilmesi için farklı, orijinal veya yenilikçi yöntemlerle oluşturulması gerekir (Isbell ve Raines, 2012, s. 10-11).

Yaratıcılığa en nesnel yaklaşım ile bakmak için ürünlere odaklanılır. Ürünler (sanat eserleri, icatlar, yayınlar, müzik besteleri vb.) sayılabildiği ve nicel tarafsızlık sağladığı için araştırmalarda tercih edilir (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s. 24-25). Ortaya çıkan ürünler ya da davranışlar yaratıcı bireyler hakkında bilgi verse de, yaratıcı potansiyeli olan kişiler hakkında yeterli bilgiye sahip değildir (Runco, 2007).

Yaratıcılığın ürün değerlendirmesi erken yaşlardaki çocukların çalışmalarını sınırlayabilir. Çünkü çoğu küçük çocuk nihai ürüne çok az ilgi göstermekte ve daha çok yaratma sürecine odaklanmaktadır (Isbell ve Raines, 2012, s. 10-11). Küçük çocuk, bütünden çok parçalara odaklandığı için renkleri karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan resimden daha çok uğraşır.

Ürüne yapılan erken vurgu yaratma sürecini etkileyebilir. Aynı zamanda çocukların yaratıcı çabalarını engelleyebilir. Bu yüzden ebeveynler ve eğitimciler yaratıcı süreç bağlamını iyi takip etmelidirler.

Çevre

Yaratıcı süreç içerisinde bireyi bu süreçte etkileyen dışsal faktörler çevre olarak nitelendirilmektedir.

Bir insan doku ihtiyaçlarına, duyumlarına, algılarına ve hayal gücüne dayanan fikirler oluşturur. Bir kişi hem iç hem de dış kaynaklardan etkilenir. Ortaya çıkan her fikir, özgün bir biçimde kişinin benliğine, duysal donanımına, zihniyetine, değer sistemlerine ve günlük yaşam deneyimlerine koşullandırmasına dayanır (Rhodes, 1961, s. 3078).

Yaratıcılığın meydana geldiği çevrenin değer sistemi ve kültürü hem süreci hem kişiyi hem de ürünü etkilemektedir. Sosyal ve psikolojik süreçler, yaratıcı sürecin farklı aşamalarına katılır ve kültür, bu sosyal ve psikolojik süreçler üzerinde etkisi olduğu için yaratıcı sürecin sonuçlarını da etkiler (Chiv ve Kwan, 2010, s. 457).

Bireyin gelişiminde özellikle çocukların gelişiminde önemli etkiye sahip olan aile ve okul, yaratıcı süreçte etkin rol oynamaktadır. Yaratıcı süreçte aile fertleri bireyin fikirlerine destek vermeli ve düşünme becerilerini sağlıklı gerçekleştirebilmesi için gerekli ortamı sağlamalıdır.

Aile ortamından başka, bireyin hayatında önemli bir yer edinen okul ise bireyin sınıf ortamında ihtiyaçlarına cevap vermeli, fikirlerini desteklemeli, bireysel farklılıklarını gözetmeli, fikirlerini özgürce ifade edebilecek ortamı sağlamalı, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim hakkı sunmalıdır. Yaratıcılığı destekleyen bu ortamda birey, kendini daha rahat ifade edecektir.

Düşünce, Düşünme Olgusu

Sözlükte düşünce, uzay ve zamanın ötesinde, öznenin dışında, kendiliğinden var olan, duyularla değil yalnızca ruhen algılanabilen asıl gerçeklik, mütalaa, fikir, ide, idea olarak ifade edilmektedir (TDK, 2013). Düşünme ise efkâr, endişe olarak geçmektedir (Parlatır, 2012). Bir başka sözlükte düşünme, düşünmek işi olarak tanımlanmaktadır (Develioğlu ve Kılıçkını, 1975).

Aristoteles'in öne sürdüğü biçimiyle düşünme, insanı hayvandan ayıran belirgin niteliktir. Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak akıldan bağımsız ve kendine özgü eylemi; karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisidir. Bu eylemin ürünü ise düşüncedir (Akarsu, 1988).

Düşünme yetisinin belli bir biçim almasıyla düşünce meydana gelir. Düşünce, mantıksal düşünce ve yaratıcı düşünce olarak iki ana başlıkta ele alınmaktadır (Rawlinson, 1995, s.16). Argun (2004), yaratıcı düşüncenin ve mantıksal düşüncenin farklılıklarını tablo biçiminde ortaya koymuştur. Tablo 1' de bu gösterilmektedir.

Tablo 1

Yaratıcı Düşünce ve Mantıksal Düşünce Farkları

Yaratıcı Düşünce	Mantıksal Düşünce
Düşünme sürecinin ilk aşamasında yer alır.	Düşünme sürecinin ikinci aşamasını temsil eder.
Yeni ve özgündür.	Bilgi birikimine dayanır.
Değişimin kaynağıdır.	Deneyimlerden yararlanır.
Yeni fikirler üretir.	Yaratıcı düşünceyi değerlendirir.
Kabul edilmesi güçtür, zaman alır.	Kısa zamanda kabul görür.
Var olanı geliştirir.	Var olanın üzerine kuruludur, var olanı kurur.
Geleceğe dönüktür.	Geçmişin uzantısıdır.
Alışılmış düşünüş tarzlarını kullanmaz.	İyi kötü, doğru yanlış gibi nitelendirmeleri vardır.
Yaklaşım söz konusudur.	Nesnel ya da mantıksal bağlantıları vardır.
Duygular, değerler, tutumlar, sezgiler ve varsayımları içerir.	Mantık kuralları vardır.
Yetenekler kullanılır.	Matematiksel ve bilimsel düşünceye uygundur.
Yanal düşünce (çok yönlü düşünme ve arama) biçimidir.	Düz çizgili, dikey düşünme biçimidir.

Argun (2004). Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi. Ankara: Anı.

Tablo 1’ den hareketle düşünme sürecinin ilk aşaması olan yaratıcı düşünme, ikinci aşaması ise mantıksal düşüncedir. Yaratıcı düşünce, yeni ve özgün fikirler oluşturmada, var olan yapının geliştirilmesinde, alışılmışın dışında hareket edilmesinde, hayal gücü gerektiren ve insanı pek çok olası yanıt, çözüme götüren düşüncedir. Mantıksal düşünce olarak ifade edilen analitik düşünce ise, var olan yapının üzerine kurulan, geçmişin uzantısı, mantık kuralları çerçevesinde hareket eden, tek bir yanıt ya da uygulanabilirliği olan az sayıda çözüme ulaştıran düşüncedir. Bu bağlamdan hareketle yaratıcı düşünce ve mantıksal düşünce ele alınmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesneler ya da düşünceler arasında ilişki kurulması, alışılmışın dışında düşünüş tarzları olarak tanımlanan yaratıcı düşünme açıklanacaktır.

Yaratıcı Düşünme

Bilgiyi işleyen; çevrimde mevcut bilgileri ilişkilendirirken, hipotez kurarken, tahminlerde bulunurken veya gözlem, deney yaparken, fiziksel olguyu temsil eden modeli seçerken her bir aşamada veya tüm aşamalarda yaratıcı düşünce bilgi işleme çevriminin içinde gizlidir. Bu ifadeden hareketle yaratıcı düşünme genişleyen bir yapıya sahiptir. Sorunun tanımlanmasından başlayarak sorunu çözecek pek çok olası çözümlerle dallanıp budaklanmaktadır (Argun, 2004, s. 3).

Yaratıcı düşünme, mevcut durumlar arasındaki bağlantıyı kurarak yeni, özgün nesnelerin, süreçlerin ya da kavramların oluşmasına katkı sağlayan düşüncedir. Yaratıcı kişi, mevcut olgular arasındaki bağlantıyı kurup bir keşfi gerçekleştirdiği için Koestler bunu ‘bağlantı kurucu düşünme’ olarak nitelendirmiştir (Koestler’ den aktaran Rawlinson, 1995, s. 20).

Yaratıcı düşünme, ilişkiler arasında daha önce kurulmamış bağlantıları kurma, düşünülmemiş fikirleri tasarlama, yeni bir düşünce şeması oluşturarak yeni fikirler, ürünler ve çözümler ortaya koymadır. Bununla ilgili olarak Arık (1990), yaratıcı kişinin önemli problemleri elindeki bilinen malzemelerle fakat yeni ve orijinal yollarla çözmesi gerektiğinden bahsetmekte ve daha önce akla gelmeyen benzersiz bir faaliyetin içine dalıvermenin zorunluluğunu ifade etmiştir (s. 82).

Aktamış ve Ergin (2006), yaratıcı düşünmeyi bir tasarım ve öngörü yaklaşımı olarak ifade etmişlerdir. Bu tasarım ve öngörü yaklaşımı, bilgide problemleri ve boşlukları görmeyi, fikir ve hipotezler geliştirmeyi, özgün fikir üretimini, fikirler arasındaki ilişkiyi görmeyi, düşünce bileşenlerini geliştirerek yeni bileşimler elde etmeyi içermektedir (s. 78). Yaratıcı düşünme yenilik arayan, eski sorunlara yeni çözüm yolları getirebilen buluşçu ve bireyin kendine özgü bir düşünme biçimidir. Bu bilgiler ışığında yaratıcı düşünme şu şekilde ele alınabilir: Yaratıcılık, bireyin var olan nesneler ve düşüncelerden yola çıkarak yeni, özgün, alışılmışın dışında ürün, fikir ortaya koymasıdır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere yaratıcılık bir sonucu ifade etmektedir. Yaratıcı düşünme ise yaratıcılığa götüren bir süreçtir.

Alan yazında yaratıcı düşünmeye katkı sağladığı kabul edilen bazı yetenekler: Akıcılık, esneklik, özgünlük, ayrıntılandırma, sorunlara karşı duyarlılık, sorunları tanımlayabilmek, imgeleme, çocuk gibi düşünebilme yeteneği, analogik, mantıksal ve eleştirel düşünme, analiz ve sentez yapabilme, dönüştürme, sınırları aşma, sezgi, tahmin, odaklaşma yeteneği, sıra dışı bağlantılar kurma, kendiliğinde düşünme ve bağlantı yeteneği, belirsizliklerden

korkmama, erken yargıda bulunmama, yarım iş bırakmama, bağımsız fikir üretmedir (Özden, 2014, s. 179-180).

Sonuç olarak yaratıcı düşünme yetenekleri bireyin problemlere, yetersizliklere ve uyumsuzluklara karşı farklı bakış açılarını, özgün ve çok yönlü bakabilmeyi, yeni yollar denemeyi ifade etmektedir.

Yaratıcı Düşünme Kuramları

Yaratıcı düşünme kuramları, bireylerde yaratıcı düşünme basamaklarını bilimsel olarak anlama, açıklama ve tahmine dayanan genel kabul görmüş yapılardır. Bu kuramlar, farklı bakış açılarını test ederek yaratıcı düşünmeyi bilimsel bir temele oturtmaya çalışmışlardır.

Yaratıcı düşünmeyi kuram ve yaklaşımlar olarak ele almak, yaratıcı düşünmenin daha net anlaşılmasını sağlayacaktır. Birçok kuramcı ve bilim adamı yaratıcı düşünme sürecini araştırmış ve tartışmıştır. Yaratıcı düşünme kuramları; psikoanalitik kuram, hümanist kuram, gestalt kuramı, çağrışımsal kuram, algısal kuram, bilişsel-gelişimsel kuram olarak ele alınacaktır.

Psikoanalitik Kuram (Psikodinamik)

Psikodinamik yaklaşım, yaratıcılık çalışmasına 20. yüzyılın ilk büyük teorik yaklaşımı olarak düşünülebilir. Freud, yaratıcılığın bilinçli gerçeklik ile bilinçsiz sürücüler arasındaki gerilimden kaynaklandığını söylemektedir (Sternberg & Lubart, 1999, s.6). Buna göre kuramın çıkış noktası Freud'un zihinsel süreçleri; bilinçaltı, ego (ben) ve süper ego ilişkileri içinde tanımlamasına dayanmaktadır.

Freud, insanoğlunun doğasında var olan içgüdüleri eros (yaşam) ve yıkıcı iç güdüler olmak üzere ikiye ayırır. Eros içgüdü, libidoral enerjiden kaynağını alırken, ölüm içgüdü Thatonos' dan alır. İnsanlardaki saldırganlık içgüdü, ölüm içgüdülerinden türemiştir. Freud'a göre uygarlığın gelişimi, insanlık tarihindeki ölüm ve yaşam iç güdüleri arasındaki savaşı temsil etmektedir. Genellikle libido ve saldırgan güdüler, birey farkında olmadan (bilinçsizlik durumunda) ortaya çıkar (Topses ve Serin, 2012, s. 25; Sharf, 2014, s. 31; Jones, 1982, s. 88). Yaratıcılığı kişinin karşı koyamadığı 'libido' enerjisi ile bilinçaltı

arasındaki savunması, bilinçdışında gerçekleşen bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu bağlamdan hareketle Freud, bilincin üç düzeyi olduğunu belirtmiştir. Bunlar; bilinç, bilinç öncesi, bilinç dışıdır. Bilinç, kişinin farkında olduğu duyuları ve deneyimleri kapsar. Bilinç öncesi, küçük bir çabayla kolayca hatırlanabilecek olayların ve deneyimlerin anılarını kapsar. Bilinç dışı ise bilinçli zihni tehdit eden ve bastırılması gereken anılar ve duygular için bir yerdir. Bilinç dışı alanda bulunan unsurların bilinç düzeyine çıkması bireyde kaygıya sebebiyet verir (Sharf, 2014, s. 33).

Psikanalitik kuramın bir diğer temsilcisi Adler ise; insanın bazı gizil güçlere sahip olduğunu ve bunların yaşam boyu giderek etkinlik kazandığını söylemektedir. Adler'e göre insan, kendi algılarını, eylemlerini, düşüncelerini ve güdülerini oluşturma konusunda doğuştan yetenekli olduğundan yarattığı kavramlar kendini ve dünyasını anlamlı bir şekilde temsil eder. İnsanın bu yeteneğini yaratıcı güç olarak adlandırır (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s. 39-40).

Adler, insanın bir doğal özellik olarak 'yaratıcı benlik' niteliğiyle yüklü olduğunu ve yaratıcı benlik, insanın gelişim dinamiğinin temel itici gücü olduğunu söylemektedir. Yaratıcı benlik içerisinde, kişinin geleceğe yönelik hedefleri bulunur. Tüm insanlar yaşam süreci içinde kendileri için hedefler belirlerler ve bu hedefler doğrultusunda davranışlar geliştirirler (Topses ve Serin, 2015, s. 42).

Jung' un kuramı ise bilinçaltı süreçlere verdiği önemden dolayı psikanalitik bir kuram olarak ele alınsa da Freud ve Adler'in kuramından oldukça farklıdır. Freud yaşamı ölüm araya girinceye dek yinelenen iç güdüsel eylemlerden oluştuğunu ifade eder. Jung ise insanı, kendini yinelemeye çalışan ve yaratıcı bir gerilim içinde bulunan bir varlık olarak görmektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s. 25).

Sonuç olarak psikanalitik kurama göre, yaratıcılık iç güdüsel faktörlerin, bastırılmış ögelerin, çatışmanın dışa vurumudur. Çatışma sonucunda dışa vurulan davranış, toplumun onaylaması gerekir.

Hümanistik Kuram (İnsancıl Kişilik Kuramı)

Psikanalitik kuramdan farklı olarak hümanist kuram bireyin, olumlu güçlerle doğduğunu ve her bireyin kendine has bir dünyası olduğunu savunmaktadır. Yaratıcılık ise kendine haslığın bir ifadesidir.

Hümanistik psikoloji kuramı, 1950 ve 1960'lı yıllarda ABD'de özellikle orta sınıftan insanların, maddesel boşluğa karşılık, içinde bulunduğu ruhsal boşluğu ve anlamsızlığı görmeye başlaması sonucu güçlü bir akım olarak belirmiş ve sevgi, yaratıcılık, kişisel gelişme ve kendini gerçekleştirme gibi olguları incelemeye yönelmiştir. Hümanistik psikologlara göre, bütün insanlığın kendini gerçekleştirme yeteneği olarak ifade edilen tek bir temel motivasyonel gücü vardır (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s. 80).

Hümanist psikoloji kuramının öncüleri olan Abraham Maslow, Carl Rogers, Erich Fromm göre yaratıcılık kendini gerçekleştirme yeteneğiyle açıklanmaktadır.

Maslow'a göre insan, doğasında iyi olan bir varlıktır. İnsana özgü olan değerler; yapıcı, incelikli, cömert ve sevgi doludur. Yıkıcılık, kin, acımasızlık, sadizm, nefret vb. insanın temel nitelikleri olarak kabul edilmez. Bunlar, engelleme sonucu oluşan şiddet eğilimli tepkilerdir. Doğasında iyi olan insanın gizil güçlerin ortaya çıkması gerekir. İnsanın gizil güçleri doğrultusunda gelişmesini, ilerlemesini 'kendini gerçekleştirme' olarak nitelendirir (Maslow' dan aktaran Topses ve Serin, 2012, s. 81-83). Kendini gerçekleştirme isteği duyan insan yaratıcı çaba ile bireyselliğe ulaşabilir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üst basamakta kendini gerçekleştirme yer alır. Bu basamakta yaratıcılık, ek bir çabayı gerektirmeden saf ve kolay bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak Maslow, kendini gerçekleştirme veya ona doğru iyi bir gelişim gösterme konusunda öznel olaylar veya pekiştirmelerin olduğundan bahsetmiştir. Bunlar, yaşama, mutluluk veya coşku, huzur, neşe, sakinlik, sorumluluk, kişinin stresleri, endişeleri ve sorunları ele alma yeteneğine olan güven duygusudur (Maslow' dan aktaran Topses ve Serin, 2012, s. 127).

Rogers, kendini gerçekleştirme yeteneğini organizmanın kendi varlığını sürdürmesi ya da geliştirmesi için doğuştan gelen yetenek olarak açıklanmaktadır. Gerçekleştirme eğilimi, organizmanın tüm kapasitelerini, organizmayı sürdürme veya arttırma şeklinde geliştirmesi yönündeki doğal bir eğilimdir (Rogers' dan aktaran Sungur, 1992, s. 196).

Rogers, yaratıcı süreci bir taraftan bireyin tekliği dışında gelişen bir karmaşık ilişkisel ürünün ortaya çıkışı diğer yandan da maddelerin olayların ya da bireyin kendi yaşantısının koşullarının ortaya çıkışı olarak tanımlar. Rogers, yaratıcılığı belirleyen iki koşula dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki psikolojik güvenliktir. Bu kategoride birey tektir, değerlidir, bireye dışarıdan değerlendirmenin olmadığı bir ortam sağlamalı ve empatik anlayış gösterilmelidir. İkinci kategori ise psikolojik özgürlük diye adlandırmaktadır ve bireyin

içinde taşıdığı yaratıcılığı yargılardan uzak özgür kalabildiği durumlarda gerçekleştirebileceğini söyler ve Rogers, iyi ya da kötü yaratıcılığın olmadığını ekleyerek her ikisinin de yaratıcı eylemler olduğunu sadece toplumsal değerlerinin farklı olduğunu söylemektedir (Rogers’ dan aktaran Sungur, 1992, s. 51-53).

Sonuç olarak hümanist kuram, insana önem vermekte ve her bireyin kendine özgü bir dünyası olduğunu söylemektedir. Yaratıcılık ise bu kendine özgü isteği bir ifadesidir.

Gestalt Kuramı

Kuram, Fritz Perls tarafından oluşturulmuştur. Kökleri, 20. Yüzyılın başlarında gelişen klasik gestalt (şekil) kuramından alır. Gestaltçılar, ruhsal olayların bütününe ve örgüsüne dikkat çekmişlerdir. Bu kurama göre, yaşantılar bütün ve karmaşık olaylardır. Yaşantılar fiziksel ve psikolojik, çevresel ve içsel birçok etmenin belli biçimlerde örgütlenmesinden meydana gelmektedir. Meydana gelen bütün de içindeki ögelerin toplamından daha farklı ve kendine özgü nitelikler göstermektedir. Bu nedenle ögeleri incelemek bütün hakkında tam bir fikir vermez (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s. 164).

Gestalt kuramı, yaratıcılık yerine ‘üretken düşünce’ ya da ‘sorun çözme’ kavramlarını kullanmaktadır. Temsilcilerinden Wertheimer, yaratıcı düşünce sorununun yeniden yapılandırılması gerektiğini ileri sürer. Bir sorunun yapısal yönlerinin ve gereklerinin düşünürde stresler ve gerilimler yarattığını söyler. Eğer bu stresler ve gerilimler takip edilirse, onlar düşünürde stresleri azaltıcı ve düşünürün sorunu algılamasını değiştiren yöneltmelere yol açarlar. Bu türün yeniden yapılandırılması bir çözüm ortaya çıkıncaya dek sürer (Wertheimer’ den aktaran Sungur, 1992, s. 49).

Gestalt kuramında, yaratıcı süreçte, kişi açıklıkları, güçlük-sorun bölgeleri ve rahatsızlıklar gözden geçirilmeli ve yapısal olarak ele alınması gerekmektedir. Sorunu çözen birey rahatsızlıkların hangi durumla ilgili olduğunu bütünü ve parçalarıyla ilişkili olarak düşünmeli ve yapısal gruplaştırmının, bütünleştirmenin ve merkezileştirmenin sonuna uyarlanması gerekmektedir. Sorunun asıl ve önemsiz yönleri birbirinden ayrılmalıdır. Yaratıcı süreçte yapısalıcı doğruluk, parçasal doğruluktan daha çok aranan bir özellik olmalıdır (Sungur, 1992, s. 49).

Bilişsel-Gelişimsel Kuram

Francis Galton (1882-1911), Jean Piaget (1896-1980), Graham Wallas (1926), Sarroff Mednick kuramın temsilcilerindendir. Bilişsel (zihinsel, kognitife) yaklaşım bireyin algılama, hatırlama ve düşünme gibi bilişsel süreçlerine ağırlık verir. Bilişsel psikoloji organizmanın içinde yer alan bilişsel süreçlerin türü ve yapısıyla gözlenebilen davranışların türü ve özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırır (Cüceloğlu, 2006, s. 29).

Son yirmi yılda farklı bakış açılarının ortaya çıkması sonucu, psikolojiyi yeniden şekillendirmeye başlamıştır. Bilişsel psikoloji, düşünme, hissetme, öğrenme, anımsama, karar verme ve yargılama gibi zihinsel süreçlerin en geniş anlamda incelenmesi olarak ifade edilmektedir (Morris, 2002, s. 24).

Bilişsel veya zihinselci kuramın psikolojiyi etkilemiş olması ve yaygınlığının artması nedeni ile psikolojinin bilimsel tanımı artık eskisinden farklı yapılmaktadır. Sonuç ortaya çıkan görüşler daha az atomistik, daha az mekanik ve daha fazla zihinsel, bağlamsal, öznel ve hümanist olmuştur (Sperry, 1988, s. 607). Yirmi yıl önce çoğu psikoloji kitabı psikolojiyi davranışın bilimsel incelemesi olarak tanımlarken, bugün ders kitapları davranışın düşünce, duygu, deneyim ve benzeri süreçleri içerdiğini yazmaktadır. Kimi kitaplar ise psikolojiyi, davranışın ve zihinsel süreçlerin bilimsel olarak incelenmesi şeklinde tanımlamaktadır (Morris, 2002, s. 24).

Bilişsel psikologlar insanı, edilgen bir varlık olarak değil; algılayan, uyarıcıları işleyen, anlamlandıran etken (aktif) bir sistem olarak görürler. Onlara göre insanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, insanın gelen uyarıcıları işleyebilme, anlamlandırabilme yeteneğidir. Zihinsel süreçleri incelerken deneysel yöntemler kullanmaya dikkat ederler. Nesnel yöntemlerle deneysel olarak bireyin zihninde yer alan bilişsel süreçleri inceler, bireyin dış dünyayı nasıl içselleştirip iç dünya olarak temsil ettiğini anlamaya çalışırlar (Cüceloğlu, 2006, s. 28-29).

Feldman, Piaget'in aşamalı gelişmesi ile yaratıcı başarıma arasında benzerlik bulmuştur. Bunlar; çözüme verilen tepkinin çoğu zaman sürpriz olduğu, çözüm bir kez başarılı mı çoğu kere açık, anlaşılır görüldüğü, sorun üzerinde çalışmada genelde çözüme doğru çekilme duygusunun olduğu, çözümün başarılı olduğunda öneminin kalmazlığıdır. Feldman, zihinsel gelişmelerle yaratıcı başarmayı temsil eden bir düşünce ve eylem alanının yeniden

örgütlenmesi arasında süreklilik olduğu düşüncesini ileri sürmüştür (Feldman' dan aktaran Sungur, 1992, s. 56).

Çağrışımsal Kuram

Hume, J. S. Mill, Sarroff Mednick' e dayanan çağrışımsal kuram, düşüncelerin çağrışımlarla şekillendiğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Yaratıcılık, bu çağrışımların sayısına ve alışılmamış olmasına bağlıdır (Sungur, 1992, s. 50).

Mednick (1962), yaratıcı düşünme sürecini, tanımlayıcı gereklilikleri karşılayan ya da bir şekilde yararlı olan yeni kombinasyonlara birleştirici unsurların oluşturulması olarak tanımlamaktadır. Yeni kombinasyonun elemanları karşılıklı olarak ne kadar uzak olursa, sürecin o kadar yaratıcı olacağını söyler. Burada yaratıcı düşünmenin orijinalliğe gereksinimlerin dayatılmasıyla orijinal düşünceden ayrıldığını ifade eder (s. 22).

Mednick' e göre yaratıcı bir çözüme ulaşmanın üç yolu vardır. Bunlar zorunlu ilişkisel unsurları bir araya getirme yöntemleridir:

- Şans eseri değerli bir şeyler keşfetme yeteneği (Serendipity): İstenilen birleştirici unsurlar, bu birleştirici unsurları ortaya çıkaran uyaranların bitişik çevresel görünümü ile bitişik olarak uyarılabilir.
- Benzerlik (Similarity): Gerekli olan birleştirici elemanlar, birleştirici elemanların benzerliği veya birleştirici elemanların ortaya çıkmasını sağlayan uyaranların benzerliğinin bir sonucu olarak uyarılabilir.
- Arabuluculuk (Mediation): Gerekli olan birleştirici elemanlar ortak elemanların aracılık etmesi ile bitişik olarak uyarılabilir (s. 221-222).

Algısal Kuram

Ernest Schachtel (2001) 'Metamorphosis' adlı kitabında algısal bir yaratıcı süreç kuramını geliştirmiştir. Schachtel, hayalleri ve boşa dolaşan düşünceleri birincil süreç düşüncesi kavramı ile tanımlamaktadır. Yaratıcı sürecin ilk aşamalarında bu tür hülyalarda ortak olan şey, kabul görmüş, geleneksel, aşına olduğu, her gün dünyanın kurallarına ve özelliklerine bağlı kalmadan özgürce dolaşmalarıdır. Bu serbest dolaşımda, yaratıcı çabanın odak

noktası olan nesneye, düşünceye, soruna odaklanırlar. Yaratıcı süreci, gerilemeden birincil süreç düşüncesine ayıran, yaklaşım özgürlüğünün yaratıcı emeğin nesnesiyle karşılaşmadaki açıklıktan kaynaklanıyor olmasıdır. Bu açıklık, kişinin duyarlılığının, zihninin ve duyularının, daha serbestçe alıcısıdır, sabit beklentilere ve kümelere daha az bağlıdır, nesneye farklı açılardan yaklaşabilmelidir (s. 245).

Yazı, Yazma Olgusu

İnsanın kendini anlatmasında kullandığı iki yöntem vardır. Biri söz, diğeri yazıdır. Yazının bulunmasından önce en etkili anlatma aracı sözdü. Söz unutulduğu ve aktarımı tam sağlanamadığı için yazı sözün yerini almıştır.

Jean (2018), “Yazı İnsanlığın Belleği” kitabında da belirttiği gibi bilinen en eski yazı örnekleri Sümer ülkesinde Uruk kentinin büyük tapınağının bulunduğu yerde keşfedilen tabletlerde bulunmuştur. Tablette tahıl çuvalları ve büyükbaş hayvan listelerinin yer aldığı muhasebe defteridir. Dolayısıyla ilk yazılı belgeler ziraat hesaplarından oluşmaktadır. Tabletlerde bulunan işaretler her biri bir nesneye ya da belli bir varlığa işaret eden resim yazılarıdır (piktogram). Zaman geçtikte piktogramlar gönderme yaptıkları nesneyi artık canlandırmaz olmuş ve anlamlarını kendi bağlamlarından sağlamışlardır. Çizi yazısı göstergeleri bütün Mezopotamya’ya yayılırken Uzak Çin’den Mısır’a kadar birçok yerde farklı yazı sistemleri doğup gelişmektedir. Mısırlılar, Sümerlerden farklı olarak her şeyi ifade edebilen hiyeroglif yazıyı kullanmaktadırlar. Çizi yazısı, hiyeroglifler, Çin yazısı tümünün ortak özelliği sözleri ya da heceleri kaydetmeleridir.

Alfabenin ilk modeli olan Fenike alfabesi nereden geldiği bilinmemektedir. O zamanlar Aram ülkesi diye anılan kentlerde Fenikelilerin kullandığına çok benzeyen yeni bir alfabe olan Aram alfabesi vardı. Günümüzde hâlâ kullanılan Arap ve İbrani yazılarının kökenleri de Aram alfabesine dayanır. Yunanlılar, Yunancada bulunmayan ünlü harfleri temsil eden birçok göstergeyi Aram alfabesinden almıştır.

Yunan yazısı, Bizans Hristiyanlığı sayesinde büyük bir yayılım göstermiş ve dört yazı ailesine (Glagolitik yazı aracılığıyla Kiril yazısına, Ermenice aracılığıyla Gürcü yazısına, Etrüsk yazısı aracılığıyla Latin yazısına ve son olarak da Kıpti yazısına) kaynaklık etmiştir.

İ.Ö. III. yüzyılda on dokuz harflik Latin alfabesi ortaya çıkmış, Cicero döneminde ‘X’ ve ‘Y’ harfleri bu alfabeye eklenmiştir.

Muhasebe işlemleri ve hesap kayıtları için altı bin yıl önce doğan yazı, bir düşünme, kavrama, yaratma ve var olma biçimine dönüşmüştür (s. 12).

Yazı, kâğıdın elin verdiği haz, masa üzerindeki kolun ağırlığı, kendisini yaratan hareketten çıkar (Barthes, 1996). Bu bağlamdan hareketle yazma, el ve göz koordinasyonuna dayanmakla birlikte duygu, düşünce ve isteklerin simgelerle aktarılmasıdır.

Güneş (2007), yazma beyinde yapılandırılmış bilgilerin gözden geçirilerek (sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, değerlendirme vb.) düzenlenmesi ve düzenlenen bilgiler harflere, hecelere, kelimelere ve cümlelere dökülerek ifade edilmesi olarak tanımlamaktadır (s.159). Yazma, bireyin öğrenme, düşünme, anlama, iletişim kurma, duyguları aktarma gibi birçok sosyal, zihinsel becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Güneş (2007), bu katkıları aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

- Yazma zihinsel süreçlerin harekete geçirilmesini, düşüncelerin düzenlenmesini, cümlelere aktarılıp iletişim kurulmasını kolaylaştırmaktadır.
- Yazma, düşüncelerin kâğıt üzerine dökülmesini sağlamaktadır. Böylece düşünceler kolay incelenmekte, karşılaştırılmakta, genişletilmekte, yeniden düzenlenmekte ve sistemli hâle getirilmektedir.
- Yazma, düşünceleri sorgulama, gözden geçirme, tartışma, yeniden anlamlandırma, yazılı tartışmayı kolaylaştırmaktadır.
- Düşüncenin kapısını açarak çok yönlü düşünme biçimini geliştirilmesini sağlamaktadır.
- Yazma, birçok duyguya dokunmayı getirmektedir. Duyu organıyla alınan anlamlar öğrenciyi etkilemekte ve öğrenci duygularını yazarak ifade etmektedir.
- Gözlenenleri, dinlenenleri ve okunanları yazmak daha iyi anlamayı gerçekleştirir (s. 161).

Yazma, başkalarıyla iletişim kurmanın ve kendimizi tanıtmanın bir yolu olduğuna göre güzel ve etkili yazma becerisini kazanmak etkili olacaktır. Kantemir (1997), yazma işini zevkle yaparken bile tekniğini de bilmek gerektiğinden bahseder. Karşımızda bir okuyucu kitlesi olduğunu varsayarak iyi düşünmek, amacı tam tespit ettikten sonra konuyu tam

kavrayıp anlamak ve konuyu verecek olan fikirlerin, sistemli bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir (s. 106). Bu sebeple yazma belli bir düzeyde eğitim gerektiren beceridir. Bireyin yazı dilini etkin kullanabilmesi için yazma eğitimine önem verilmelidir.

Yazma eğitiminin amacı ise öğrencilere çeşitli konulardaki duygu, düşünce ve bilgilerini doğru, açık, etkili ve öz olarak anlatma becerisini kazandırmaktır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 21). Yazma becerisini geliştirmek için çeşitli yazma yöntemleri kullanılmaktadır. Bireyin yazma ve üretmedeki yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan ‘yaratıcı yazma’ bu yöntemlerden biridir.

Yaratıcı Yazma

Hayal gücünün ve üretimin potansiyeli olan yaratıcılık, insan yaşamının iki alanında önemli rol oynar. Biri insanın toplumun bir üyesi olarak geliştirdiği kimlik ve bu kimlikle toplumda edindiği yer; diğeri ise psikolojik açıdan eriştiği yeterlilik yani kendini gerçekleştirme de yer almaktadır. Toplum bireyi her gün daha iyi olması için zorlar, her gün bir önceki günden daha hızlı düşünmek, her gün önceki güne kıyasla daha az hata yapmak, her gün önceki güne göre daha özgün çözümler üretmek zorundadır. Buna bağlı olarak, hem birey yaşamını renklendirmek, iç dünyasını zenginleştirmek hem de iş ve bilim alanlarının giderek ağırlaşan koşullarıyla başa çıkabilmek için yaratıcılığa ihtiyaç duyar (Oral, 2014, s. 1-2). Yaratıcılığı ve kişiliği geliştirecek yöntemlerden biri yaratıcı yazmadır.

Yaratıcı yazmada bireyin içinde bulunan gizil gücün, yeteneklerin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Böylece öğrenci zihin yapısını sınırlayan kalıplardan kurtulacak; hayal, duygu ve düşüncelerini açığa çıkaracak bununla birlikte bakış açısı çok yönlü olacaktır.

Yaratıcı yazma, yazma çalışmalarının en ileri aynı zamanda en zevkli basamağını oluşturmakta ve birey bir yandan düşsel dünyasının sınırsız boşluğunda özgürce dolaşırken bir yandan da yaratmanın ve oyun oynamanın zevkini tatmaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 182).

Yaratıcı yazma yaklaşımı ile hazırlanacak bir programda aşağıdaki ilkeler yol gösterici olmaktadır (Secondory Level English Language Arts Curriculum Reference Committee, 1998):

1. Öğrenciler, dili dildeki deneyimler yoluyla öğrenirler. Öğrenciler edebi türler ve çeşitli dil kullanımı yönünden kendi yaşadıkları ile tecrübe etmelidirler.
2. Yaratıcı yazma programının odak noktası fikirler ve anlamlar üzerine olmalıdır. Yaratıcı yazmanın öğrencilere uygunluğu keşif ve kendi fikirlerinin benzersiz ifadesindedir. Fikirler doğrudan veya dolaylı olarak ifade edilebilir. Öğrencilerin görüşlerini veya bakış açılarını ifade edebilir, bir soru ya da karşıtlık oluşturabilir, dili ya da formu keşfedebilirler.
3. Yazım türlerinin yapısı ve dilin kullanımı hakkında tartışma, kurallar veya formüller yerine anlamın nasıl yapılandırıldığı ve ortaya konduğu üzerine yapılmalıdır.
4. Okumak, öğrencilerin yazar olarak gelişimi için çok önemlidir. Okuma yoluyla öğrenciler diğer yazıları inceleyerek öğrenciler yaratıcı ve etkileyici dil kullanımı için geniş olasılıkları görürler.
5. Öğretmenler, öğrencilerin kendi yazma modellerini seçmelerine serbestlik göstermelidir.
6. Öğretmenler, sosyal ve etnik kültürlerde var olan dil kullanım çeşitliliğine duyarlı olmalıdır.
7. Yazma etkinlikleri, öğrencilerin ilgileri ve öğrencilerin seçtiği konular etrafında planlanmalıdır.
8. Yaratıcı yazarlık, hayal gücünün bir ürünü olarak görülmelidir. Hayal gücü, bir insanın sahip olabileceği en değerli armağanlardan biridir. Hayal gücü, insanların yaratmalarına, buluşun sevincini ve statüsünü deneyimlerine, tahmin etmesine ve hipotezleştirmesine, başkalarıyla empati kurmasına izin verir.
9. Yaratıcı yazı, dünyayı ve insanlığı tanımanın bir yolu olarak görülmelidir.
10. Yazma işleminin organik yapısı tanınmalıdır. Organik bir süreç ilerledikçe gelişen bir süreçtir. Öğretmenler ve öğrenciler, her bireyin, bir yazı parçasını geliştirmek için farklı bir yöntemi olmasına rağmen, bir yazı parçasının anlamını genellikle yazma sürecinde ortaya çıktığını anlamalıdır.
11. Yaratıcı yazma sınıfında yazma hakkında çok fazla tartışma yapılmalıdır. Yazma hakkında üretken tartışma, öğrencilerin yazmanın önemi, önemi hakkında farkındalık geliştirmelerine yardımcı olur.

12. Öğretmenler, sınıfta öğrencilerle birlikte yazmalıdır. Öğretmenin yazar olarak katılımı, başarılı bir yaratıcı yazma programının gerekli bir bölümünü oluşturur. Boş sayfa, öğretmen için öğrenciye olduğu kadar zor olmalıdır. Öğretmenin öğrencilerin sahip olabileceği zorluklar hakkında fikir edinmesini sağlar (s. 3-5).

Yaratıcı yazma çalışmalarında yazma süreci; hazırlık çalışmaları, araştırma ve ayıklama çalışmaları, düzenleme çalışmaları, yazma ve şekillendirme çalışmaları, gözden geçirme ve eleştirme çalışmaları olarak gerçekleşmektedir.

Hazırlık aşamasında, öğrencilere yaratıcı düşünmeyi harekete geçiren ön çalışmalar yaptırılabilir. Gündüz ve Şimşek (2011), ön çalışmalarla ilgili olarak okudukları kitaplar hakkında sorular sormak, birtakım resimler gösterip onlar üzerinde konuşmak, sevdikleri karakterlerin ruhsal ve fiziksel betimlemesini yaptırmak, izledikleri bir film ya da diziyi eleştirel olarak anlatmalarını istemek gibi konuları önermektedir (s. 184).

Araştırma ve ayıklama çalışmaları aşamasında, adından da anlaşılacağı üzere ön çalışmalarda elde edilen unsurları ayıklama, eksikleri giderme, gereksiz olanları eleme işlemleri yapılmaktadır.

Düzenleme çalışmaları aşamasında, elde edilen veriler doğrultusunda bir tasarlama oluşturulmaktadır. Gündüz ve Şimşek (2011), bu aşamada konuya nasıl ve nereden başlanacağı, düşünsel bütünlüğün sağlanması gibi konuların sonuçlandırıldığından ve çözümlendiğinden bahsetmektedir (s. 184).

Yazma ve şekillendirme aşamasında, ön çalışmalarla elde edilen, araştırma, ayıklama, düzenleme aşamalarından geçen veriler yazarın tasarladığı bir plana göre ya da yazının gidişatına göre kurgulanmaktadır. Gündüz ve Şimşek (2011), biçimlendirme ne kadar somut olursa olsun yazar, hayalinin atını düş dünyasının sonsuz evreninde dolaştırıp durduğundan yazma eyleminin planlanandan tamamen farklı bir oluşum içine girebileceğinden de bahsetmektedir (s. 185).

Son aşama olan gözden geçirme ve eleştirme çalışmaları, yazının bir bütün olarak gözden geçirilmesini ve denetlenmesini sağlamaktadır.

Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcı Yazma

Yaratıcılık bir süreçtir. Belli bir kademe ile sınırlandırılmaz. Her eğitim kademesinin programı, içeriği, sınıfı ve öğretmeni ile yaratıcılığı ortaya çıkarma ve geliştirme gibi bir görevi olmalıdır. Öğretim amaçları içinde belli beceri alanlarında yaratıcılığın hedef olarak yer aldığı, içeriğin yaratıcılık çerçevesinde geliştiği, yaratıcılığın gerektirdiği esnek değerlendirmelerle öğretim programlanmalıdır. Bütün eğitim kurumlarında ve kurumların her kademesinde yaratıcılığı ön plana çıkaran uygulamalara yer vermeli, sınıf ortamı bu uygulamaların yapılmasına elverişli olmalı ve bu doğrultuda yaratıcılığın teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu hususlar doğrultusunda yaratıcılığın temeli atılmış olacaktır.

Yaratıcılığın geliştirilmesi açısından öğrencinin düşünce yapısının buna göre biçimlendirilmesi gerekmektedir. Yaratıcı düşünme, analitik düşünme ve eleştirel düşünme alan yazındaki düşünme çeşitleri arasında sıralanmaktadır. Üstündağ (2009), düşünme çeşitlerinden biri olan yaratıcı düşünmeyi, yaratıcılıkla iç içe geçmiş olarak düşüncelerin genellemesi, düşünme süreçleri, deneyimler ve alınan kararlarla açıklanmaktadır (s. 98).

Yaratıcı düşünme yetilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması önem arz etmektedir. Çünkü çocuklar meraklıdır ve belli kalıplara henüz uymadıkları için özgür düşünmektedirler. Yaş ilerledikçe bu durumun tersi otoriteye uyma, kuralları öğrenme vb. unsurlar çocuğun hayatına dâhil olmaya başlamakta ve yaratıcılık olumsuz etkilenmektedir.

Yazma becerisi, el ve göz koordinasyonuna dayanmakla birlikte eğitimle kazanılan bir etkinliktir. Bireyin zihninde yapılandığı bilgileri inceleme, gözden geçirme, sorgulama, ilişkilendirme, kontrol etme vb. işlemlerle yeniden düzenlenmekte olan beceri, bireyin zihin yapısının da düzenlenmesi gerekmektedir (Güneş, 2007, s. 160).

Yazma becerisini geliştirmek için çeşitli yazma yöntemleri kullanılmaktadır. Bireyin yazma ve üretmedeki yaratıcı yeteneklerini açığa çıkarmayı amaçlayan yaratıcı yazma bu yöntemlerdendir (Güneş, 2011, s. 182). Yaratıcı yazmada, öğrencilerin içlerindeki gizli yaratıcı gücün, yeteneklerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 182). Böylece öğrenci zihin yapısını sınırlayan kalıplardan kurtulacak; hayal, duygu ve

düşüncelerini açığa çıkaracaktır. Açığa çıkarması ile bakış açısı çok yönlü olacaktır. Bu durum yaratıcı düşünmede de ortaya çıkan fikir üretme yetisiyle paralellik göstermektedir.

Yalçın (2018), yaratıcı düşünme becerilerini kazanamamış bir kişinin nitelikli bir yazma becerisi kazanmasının mümkün olamayacağından bahsetmektedir. Yaratıcı düşünme ile yaratıcı yazma becerisi arasında doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki boyutlu ilgi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bireysel yazma süreçleridir. Bireysel olarak düşüncelerin ortaya konulmasında yaratıcı yazmanın özgün düşünceleri ortaya çıkarmak bu özgün düşünceleri karşı tezlerle karşılaştırarak üstün yönlerini göstererek düşünceye katmak gibi bir boyutu yanında sanat ve estetik boyutu da bulunmaktadır. İkincisi ise hazırladığımız metnin gücünü arttıracak, okuyucuyu etkileyecek ona estetik bir zevk ve hayranlık uyandıracak unsurları yerleştirmektir. Bu da kavramlar arasında çarpıcı benzetmelerinin bulunması ve yerleştirilmesi, seçilen kelime, anlam öbeği ve cümlelerin alışılmış söz ve ifadelerden çok düşünceyi yüksek nitelikte ifade eden unsurlar olması, anlamsal bütünlüğünün yine ustalıkla sağlanması yaratıcı düşüncenin yansımalarıdır (s. 371).

Türkçe Dersi Öğretim Programları

Gelişme ve değişimler, toplumları arkasından sürüklemektedir. Bu değişim ve gelişimle birlikte geleceğin toplumlarını oluşturacak ve onları yönetecek nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu toplumlarda yaratıcı ve hızlı düşünebilen, yeniliklere açık olan, çevresini tanıyan ve ihtiyaçlarına göre onu en iyi şekilde değiştirebilen, yenilikler yaratabilen, kendisini doğru, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade eden, girişken olan, eleştirel düşünebilen, problem çözebilen insana ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan insan tipinin yetiştirilmesinde ilk olarak aile, daha sonra ise sistemli olan eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Sistemli olması açısından eğitim, bireylerin kendilerini geliştirmelerinde; toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda ilerlemesinde önemli bir role sahiptir.

Bireyin yetiştirilmesinde en önemli rolü üstlenen eğitim faaliyetlerinin mutlaka sistemli yani programlı bir şekilde yürütülmesi gerekir. Bu bağlamdan hareketle her ülke, kendi millî amaçlarını göz önünde bulundurarak eğitim ve öğretim programlarını hazırlamaktadır.

Türk millî eğitimin amaçları göz önünde bulundurularak Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetleri, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre derslerin öğretim programları çerçevesinde yürütülmektedir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin programlı bir şekilde yürütülmesi gerektiği gibi bireyin dil becerilerini de aynı düzen ve sistem içinde yürütülmelidir. Birey, ana diliyle etkili, doğru ve açık bir iletişim kurması gerekmektedir. Bireyin ana dilinin bu bağlamda gelişebilmesi için dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi dil becerilerini etkili kullanması ve becerilerin etkileşim içinde olması önem taşımaktadır.

Temel dil becerilerinin en önemlilerinden birisi olan yazma becerisi, insanoğlunun iletişim kurmasının ve kendisini tanıtmalarının bir yoludur. Bireyin yazı dilini etkin kullanabilmesi için yazma eğitime önem verilmelidir. Kantemir (1997), yazma işini zevkle yaparken bile tekniğini de bilmek gerektiğinden bahseder. Karşımızda bir okuyucu kitlesi olduğunu varsayarak iyi düşünmek, amacı tam tespit ettikten sonra konuyu tam kavrayıp anlamak ve konuyu verecek olan fikirleri, sistemli bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir (s. 106). Bu sebeple yazma belli bir düzeyde eğitim gerektiren bir beceridir.

Yaratıcı yazma ise yazma çalışmalarının en ileri aynı zamanda en zevkli basamağını oluşturmakta ve birey bir yandan düşsel dünyasının sınırsız boşluğunda özgürce dolaşırken bir yandan da yaratmanın ve oyun oynamanın zevkini tatmaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2011, s. 182). Yalçın (2018) ise yaratıcı düşünme becerilerini kazanamamış bir kişinin nitelikli bir yazma becerisi kazanmasının mümkün olmayacağından bahsetmektedir (s. 371-372). Bu nedenle yazma becerisinin kazanmasının ön koşulu yaratıcı düşünme becerilerinin mutlaka kazanmış olması; planlı ve programlı şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Yaratıcı düşünme becerisi yapılandırmacı yaklaşım ile ortaya çıkmıştır. Bu yüzden 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programından başlayarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına kadar olan programlar hakkında bilgi verilecektir.

2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları (dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma) ile dil bilgisi ve bu öğrenme alanlarına yönelik

belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar” dan oluşmaktadır. Programda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri ve bunları alışkanlık hâline getirmeleri; dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları; anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz- sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri; yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri; bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları; millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri hedeflenmektedir.

Programla ulaşılması beklenen Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik gibi temel becerilere yer verilmiştir (MEB, 2006).

2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları (sözlü iletişim, okuma, yazma) ve bu öğrenme alanlarına yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar” dan oluşmaktadır. Bu programda dil bilgisi ile ilgili kazanımlar öğrenme alanları içinde sınıf seviyesine uygunluk gözetilerek 1. sınıftan 8. sınıfa kadar aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Tematik yaklaşım esas alınmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’ nda sözlü iletişim, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri; Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları; düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, yorumlama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri; bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmeleri; millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermeleri; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri hedeflenmektedir.

Programla ulaşılması beklenen Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve karar verme gibi temel becerilere yer verilmiştir (MEB, 2015).

2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)

2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları (dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma) açısından farklılaşma olmadığı için üç program ortak ele alınmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları (dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma) ve bu öğrenme alanlarına yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar” dan oluşmaktadır. Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar kazanımların yapısı ve hiyerarşisi, öğrencilerin temel dil becerilerinin yanı sıra üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Tematik yaklaşım esas alınmıştır.

Programlarda dil öğrenimi doğrusal bir faaliyet olmadığından dört temel dil becerisinin kazandırılmasında tek bir öğrenme öğretme yaklaşımı benimsenmemesi gerektiğinden ve farklı öğretim yöntem ve teknikleri bir arada, dengeli şekilde kullanılması gerekliliğinden bahsedilmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programları, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır (MEB, 2017; MEB, 2018; MEB, 2019).

Öğretim programlarında yer alan kazanımların kapsadığı temel beceriler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi olarak ele alınmıştır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi sekiz anahtar yetkinlik belirlememiştir. Bunlar: “Ana Dilde İletişim, Yabancı Dillerde İletişim, Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/Teknolojide Temel Dijital Yetkinlik, Öğrenmeyi Öğrenme, Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yeterlilik, İnisiyatif Alma ve Girişimcilik, Kültürel Farkındalık ve İfade” dir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için bazı yöntem ve tekniklere başvurulmaktadır. Bu bölümde araştırma modeli, araştırma amacına ulaşmak için incelenen veri kaynakları, bu kaynaklardan verilerin nasıl toplandığı, verilerin analizinde izlenen aşamalar, elde edilen verilerin nasıl işlendiği açıklanacaktır.

Araştırmanın Modeli

2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan tüm öğrenme alanı kazanımlarını, yaratıcı düşünme yönteminin ve yaratıcı yazma yönteminin 5, 6, 7, 8. sınıf öğrenci ders kitaplarındaki etkinliklerde yer alma durumunu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemine katkısının olup olmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma ilişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalara denir (Büyüköztürk vd., 2012, s. 265).

İnceleme Nesnesi

Doküman incelemesi kapsamında 2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Anıttepe Yayıncılığın 2019 tarihli 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı, Millî Eğitim

Bakanlığı Yayınları'nın 2019 tarihli 6, 7, 8. sınıf Türkçe Ders Kitapları etkinlikleri incelenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden olan doküman incelemeye başvurulmuştur. Doküman incelemesi ise araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 189).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği benimsenmiştir. Bu yaklaşımda veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Betimsel analiz sürecinde dört aşama vardır:

- Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
- Bulguların tanımlanması
- Bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 239).

Bu çalışmada, öncelikle 2006, 2015, 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan tüm öğrenme alanı kazanımları ve 5, 6, 7, 8. sınıf düzeyine ait Türkçe Ders Kitabı etkinlikleri tek tek incelenerek hangi temada hangi etkinliklerin ne kadar yaratıcı düşünmeyi ve yaratıcı yazmayı gerçekleştirmeye dönük olduğu incelenmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada 2019 Türkçe dersi öğretim programında yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yöntemine ne kadar yer verildiğine; 2019-2020 eğitim-öğretim yılında okutulan 5,6,7,8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinden yaratıcı yazmayı ve yaratıcı düşünmeyi destekler nitelikte olanlara, yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya olan etkisine ilişkin tespit edilen bulgulara yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Genel Başlıklar

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazmaya ilişkin tespit edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bulguların sunumunda bazı ortak başlıklar esas alınmıştır. Bunlar; amaçlar (genel amaçlar, özel amaçlar), temel yaklaşım, davranış/kazanım, yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya etkisi şeklindedir. Tablo 2’ de çalışmada belirlenen başlıklar doğrultusunda Türkçe eğitim ve öğretim programlarının genel bir değerlendirmesi bulunmaktadır.

Tablo 2

Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Genel Başlıklar

	Yaratıcı Düşünme					Yaratıcı Yazma				
	2006	2015	2017	2018	2019	2006	2015	2017	2018	2019
Amaçlar	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
Temel Yaklaşım	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Davranış/Kazanım	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Yaratıcı Düşünmenin Yaratıcı Yazmaya Etkisi	Yaratıcı düşünme becerisi yaratıcı yazma yönteminde amaç ve kazanımlarında yer almıştır. Bu bölüm Davranış/Kazanım bölümünde ayrıntılı verilmiştir.									

Tablo 2’ de tespit edilen dört ana başlık her programda ayrı başlık olarak yer almamıştır fakat programların satır aralarından çıkarılan bulgular, ilgili başlıklar altında değerlendirilecektir.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Amaçlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi

Türkçe Dersi Öğretim Programlarına bakıldığında yaratıcı düşünme becerisine yönelik ilk bulguların amaçlar (genel amaçlar, özel amaçlar) bölümünde yer aldığı görülmüştür. Amaçlar (genel amaçlar, özel amaçlar) başlığı 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programından itibaren 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına kadar bütün programlarda yer almıştır. Dolayısıyla bu programların hepsinde yaratıcı düşünme becerisine ilişkin bilgi ve yönlendirmelere de rastlamak mümkündür.

Amaçlar başlığı altında yaratıcı düşünme becerisine yönelik bilgiler 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında genel amaçlar bölümünde yer almaktadır. Programda Türkçe derslerinin başlıca gayeleri “*Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmek; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmek, yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmek ve bunları bir alışkanlık hâline getirmek.*” şeklinde belirlenmiştir. Buna göre programda, öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmesi ve alışkanlık hâline getirmesi amaçları arasında yer almıştır.

Genel amaçlar başlığı altında yaratıcı düşünme becerisine yönelik bilgiler içeren ikinci program, 2015 Türkçe Öğretim Programıdır. Programın amaçlar bölümünde yer alan, *“Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek.”* maddesi yaratıcı düşünme becerisiyle doğrudan ilişkilidir. *“Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak.”* maddesinde kullanılan hayal dünyasının gelişmesi ifadesi yaratıcı düşünme becerisinin etkin kullanılmasının göstergesidir. *“Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek.”* maddesi ise yaratıcı düşünme becerisini destekler niteliktedir.

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Genel amaçlar başlığı altında yer alan *“Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek”* ve *“Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini ve sorgulamalarını sağlamak.”* maddeler yaratıcı düşünme becerisi ile doğrudan ilişkili olmasa da beceriyi destekler niteliktedir. Bu maddelerin bir önceki program olan 2015 programındakilerle çok benzediği görülmüştür. Birinci maddenin aynı ifadelerle bu programda da yer aldığı görülmüştür.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı, genel amaçlar bölümünde yaratıcı düşünme becerisine 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki ile aynı maddeleri içerir. Bu nedenle son üç program birbiriyle genel amaçlar bakımından benzerlik gösterir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı, genel amaçlar bölümünde yaratıcı düşünme becerisine yer veren son programdır. Kendisinden önceki iki program gibi bu programın da genel amaçlar bölümünde yer alan maddeler yaratıcı düşünme becerisini destekler niteliktedir. Genel amaçlar bölümünde yaratıcı düşünme becerisiyle ilgili olarak tespit edilen noktalar, aynı zamanda programların büyük ölçüde ortak noktalarını oluşturmaktadır.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Temel Yaklaşımlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında temel yaklaşımla ilgili bilgiye, 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan giriş kısmında rastlanmaktadır. Bu bölümde yaratıcı düşünme becerisiyle ilgili olarak “*Dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.*” ifadelerine yer verilmiştir. Temel yaklaşımda zihinsel becerilerin aktif kullanılması, zihnin yapılandırılması gibi önemli amaçlar etrafında şekillenmiştir. Bu amaçlar etrafında şekillenen birey, yaratıcı düşünme becerisine sahip olmalıdır. Yaratıcı düşünme becerisi eğitim düzeyi arttıkça, bir noktaya kadar artmakta, daha sonra ise formel eğitim yaratıcı düşünme becerisini düşürmektedir. Çünkü formel eğitim, yeni, rahatsız edici, alışılmışın dışında olan düşünceyi eleyerek, mutlak olana yöneltir. Fakat 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, yaratıcı düşünen bireyler yetiştirmeyi amaçlamış ve bu yaklaşım etrafında şekillendirmiştir.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programının temel yaklaşımında yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili “*Basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.*” ifadelerine yer verilmiştir. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programından farklı olarak ‘*basılı ve elektronik ortam*’, ‘*yansıtıcı düşünce*’, ‘*evrensel*’ ifadeleri eklenmiştir. Gelişen ve değişen toplumun ihtiyaçları gözetildiğinde elektronik ortam önemli bir düzey hâline gelmiş ve temel yaklaşıma eklenme ihtiyacı hissedilmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte bireyin, kendini değerlendirmesi ve düşüncelerine önem verilmesi sebebiyle yaratıcı düşünme becerisi ön plana çıkmış, bunun yanında yansıtıcı düşünceye de yer verilmiştir.

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında temel yaklaşım başlığı olarak verilmeyip bu başlık temel felsefe olarak yer almıştır. Programının temel felsefesinde sorumluluk sahibi, problem çözebilen, karar verme becerileri gelişmiş, eleştirel ve inovatif düşünebilen

bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Eleştirel düşünme biçimini içselleştiren, analitik ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine izin veren bir yolla hayati tecrübeyi tarihsel birikimi tanımaya ve onu yeniden üretebilmenin yollarına ulaşmaya önem veren bir öğretim programı olmuştur.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında, temel yaklaşım olarak ele alınan ayrı bir başlık bulunamamıştır.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Düşünme Becerisi

2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıklar olarak tanımlanmış ve okuma, yazma, dinleme, konuşma, dil bilgisi alanları doğrultusunda düzenlenmiştir. Bu öğrenme alanları hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir. Programda yaratıcı düşünme becerisi doğrultusunda ayrı bir alan bulunmamaktadır. Yaratıcı düşünme becerisi diğer alanlar içinde yer alan amaç ve kazanımlar doğrultusunda tespit edilmiştir. Programda yer alan öğrenme alanları 6,7,8. sınıf düzeylerinde ortak verilmiştir.

Dinleme/İzleme öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, ‘*Dinleme/izleme kurallarını uygulama*’ amacı altında ‘*Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır (T.1.3.)*’ kazanımı ile ilişkilidir. Soru sormak, görüş bildirmek yaratıcı düşünme becerisi için ön koşul niteliğindedir. ‘*Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme*’ amacı altında ‘*Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar (T.2.15)*’, ‘*Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir (T.2.16)*’, ‘*İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulur (T.2.17)*’, ‘*Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar*’ ‘*Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur (T.2.20)*’ kazanımlarında yer alan yorumlamak, farklı çözümler üretmek, tahminlerde bulunmak, öncesi ve/veya sonrasında ait kurgular yapmak gibi ifadeler yaratıcı düşünme becerisiyle doğrudan ilgilidir.

Konuşma öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, ‘*Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma*’ amacı altında ‘*Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar (T.5.2)*’ kazanımı ile ilişkilidir. Yaratıcı düşünme becerisi, merak etmek ve merak ettiklerinin sorgulaması ile gelişim gösterir.

Okuma öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, ‘*Okuduğu metni anlama ve çözümleme*’ amacı altında ‘*Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur (T.2.10)*’, ‘*Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler (T.2.12)*’, ‘*Metne ilişkin sorular oluşturur (T.2.13)*’ ‘*Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar (T.2.21)*’ ‘*Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir (T.2.22)*’, ‘*Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur (T.2.23)*’, ‘*Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar (T.2.24)*’ ‘*Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar (T.2.28)*’, ‘*Okuduğu metne farklı başlıklar bulur (T.2.30)*’ kazanımlarında yer alan örtülü anlamları bulmak, kendi cümleleriyle ifade etme, duygu, düşünce hayalleri yorumlamak, farklı çözüm önerileri üretmek, tahminde bulunmak, kurgular yapmak, yorumlamak gibi ifadeler yaratıcı düşünme becerisiyle doğrudan ilgilidir. Bu davranışlardan hareketle Arıoğlu (1999), bilgiyi işleyen; çevrimde mevcut bilgileri ilişkilendirirken, hipotez kurarken, tahminlerde bulunurken veya gözlem, deney yaparken, fiziksel olguyu temsil eden modeli seçerken her bir aşamada veya tüm aşamalarda yaratıcı düşünce bilgi işleme çevriminin içinde gizli olduğundan bahsetmiştir (s.27).

Yazma öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, ‘*Yazma kurallarını uygulama*’ amacı altında ‘*Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar (T.2.8)*’, ‘*Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar (T.2.9)*’ ‘*Tekrara düşmeden yazar (T.2.10)*’ kazanımlarında mevcut bilgileri ilişkilendirmek, daha önce kurulmamış bağlantılar kurma, düşünülmemiş fikirleri düşünme yaratıcı düşünmenin oluşmasına katkı sağlayan unsurlardır. ‘*Farklı türlerde metinler yazma*’ amacı altında ‘*Olay yazıları yazar (T.3.1)*’, ‘*Düşünce yazıları yazar (T.3.2)*’, ‘*Bildirme yazıları yazar (T.3.3)*’, ‘*Şiir yazar (T.3.4)*.’ kazanımları, bireyin bir metin oluştururken yeni kelimeler kullanması, özgün ürün ortaya koyması yazma becerisinin yaratıcı düşünme becerisine katkısını ortaya koymuştur. ‘*Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma*’ amacı altında ‘*Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder (T.5.1)*’ kazanımı kendini ifade etme becerisi kazanması ve alışkanlık hâle getirmesi yaratıcı düşünme ile doğrudan ilgilidir.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıklar olarak tanımlanmış sözlü iletişim, okuma ve yazma olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir. Bu programda dil bilgisi ile ilgili kazanımlar öğrenme alanları içinde sınıf seviyesine uygunluk gözetilerek 1. sınıftan 8. sınıfa kadar aşamalı olarak yapılandırılmıştır.

Sözlü iletişim öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, 5.sınıf '*Akranlarıyla ve yetişkinlerle bir konuyu konuşur/tartışır (T5.1.1)*' amacı altında '*Konuşmada/tartışmada ifade edilen fikirleri toparlar, konuşmalardan ne anladığını ve kendi düşüncelerini ifade eder (T5.1.1.5)*' kazanımı ile bireyin kendi düşüncesini ifade etmesi açısından ilişkilidir. '*Dinlediklerini/izlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır (T5.1.6)*', '*Dinledikleri/izledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar (T5.1.7)*', kazanımlarda yaratıcı düşünme becerisinde yer alan önceki bilgilerden hareketle yeni bağıntılar kurma davranışı görülür.

Okuma öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, 5.sınıf anlama başlığı altında '*Başlık ve içerik uyumunu sorgular (T5.2.3)*', '*Metinler arası karşılaştırma yapar (T5.2.6)*' gibi kazanımlarla ilişkilidir. Sorgulama, bağıntılar arası ilişkileri belirleme, bağımsız fikirler üretme gibi ifadeler yaratıcı düşünme becerisine katkı sağlayan yeteneklerdir.

Yazma öğrenme alanında, 5.sınıf '*Hikâye edici metinler yazar (T5.3.1)*' amacı altında '*Belirlediği konu etrafında bir taslak oluşturur (T5.3.1.1)*', '*Ana fikri ve konuyu bir bütünlük içinde sunmak için metnin bölümlerini birbiriyle ilişkilendirir (T5.3.1.6)*', '*Metne uygun bir başlık belirler (T5.3.1.7)*' kazanımlarında ve '*Bilgilendirici metinler yazar (T5.3.4)*' amacı altında '*Belirlediği konu etrafında bir taslak oluşturur (T5.3.4.2)*' '*Paragraflar veya metnin bölümleri arasında ana fikri, görüş veya tezi destekleyecek şekilde bağlantı kurarak metnin kendi içinde tutarlılığını sağlar (T5.3.4.7)*', '*Konu başlığını ve ana fikri belirler (T5.3.4.1)*', '*Metne uygun bir başlık belirler (T5.3.4.9)*' kazanımlarında bölümler arası ilişki kurma, kendi cümleleriyle ve özgün bir şekilde taslak oluşturma, bağlantılar arası tutarlılığı sorgulama gibi ifadeler yaratıcı düşünme becerisini akla getirir.

Sözlü iletişim öğrenme alanında diğer sınıf düzeyi olan 6.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, '*Akranlarıyla ve yetişkinlerle bir konuyu konuşur/tartışır (T6.1.1)*' amacı altında '*Konuşmanın akışı içinde sorular sorar ve sorulara cevap verir (T6.1.1.2)*', '*Konuşmada/tartışmada ifade edilen fikirleri toparlar, konuşmalardan ne anladığını ve*

kendi düşüncelerini ifade eder (T6.1.1.5)’ kazanımları; ‘Dinledikleri/izledikleri ile ilgili çıkarımlar yapar (T6.1.8)’ ve ‘Dinlediklerindeki/izlediklerindeki bilgi ve düşüncelerin tutarlılığını sorgular (T6.1.9)’ amaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Bu öğrenme alanında yer alan amaç ve kazanımlarda tartışmak, çıkarım yapmak, bağıntılar arası tutarlılığı sorgulamak ifadeleri yaratıcı düşünme becerisiyle örtüşür.

Okuma öğrenme alanında diğer sınıf düzeyi olan 6.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, anlama başlığı altında *‘Başlık ve içerik uyumunu sorgular (T6.2.4)’*, *‘Metinde cümlelerin, bölümün, sahnenin veya dörtlüğün metnin bütünü ile nasıl ilişkilendirildiğini ve olay akışına nasıl katkı sağladığını analiz eder (T6.2.8)’*, *‘Metinler arası karşılaştırma yapar (T6.2.9)’*, *‘Bilgilendirici metinlerde bir cümlelerin, paragrafın veya bölümün metnin bütünüyle nasıl ilişkilendirildiğini analiz eder (T6.2.15)’* amaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Bu öğrenme alanı altında amaçlarda analiz etmek, fikirler arasındaki ilişkileri görebilmek, parçadan bütünlüğe ilişki kurmak yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkilendirilir.

Okuma öğrenme alanında diğer sınıf düzeyi olan 6.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, söz varlığı başlığı altında *‘Okuduğu metindeki sözcük ve sözcük gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder (T6.2.24)’*, *‘Kelime ve kavramların farklı anlamlarını öğrenir ve bunları bağlama uygun şekilde kullanır (T6.2.25)’* amaçları doğrultusunda tahmin etmek, bilgide problemleri ve boşlukları görmek ifadeleri ile örtüşür.

Yazma öğrenme alanı yaratıcı düşünme becerisi 6.sınıf düzeyi, 5.sınıf yazma öğrenme alanı amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

Sözlü iletişim öğrenme alanında 7.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, 6.sınıf sözlü iletişim öğrenme alanının amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

Okuma öğrenme alanında diğer sınıf düzeyi olan 7.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, anlama başlığı altında *‘Başlık ve içerik uyumunu sorgular (T7.2.4)’*, *‘Okudukları ile izlediklerini karşılaştırır (T7.2.6)’*, *‘Çoklu medya kaynaklarından edindiği bilgilerin güvenilirliğini sorgular (T7.2.10)’*, *‘Hikâye edici metinlerde olay örgüsünü çözümler (T7.2.12)’*, *‘Bilgilendirici metinleri çözümler (T7.2.13)’*, *‘İki farklı yazarın aynı konuda yazılmış aynı türdeki bilgilendirici metinlerini karşılaştırır (T7.2.18)’* amaçları

doğrultusunda tahmin etmek, bilgide problemleri ve boşlukları görmek, sorgulamak, düşünceler arasındaki ilişkileri belirlemek, analiz yapmak, karşılaştırma yapmak ifadeleri ile örtüşür. Yaratıcı düşünme becerisi söz varlığı başlığı altında *‘Okuduğu metindeki sözcük ve sözcük gruplarının cümle içinde kazandığı anlamı fark eder (T7.2.25)’*, *‘İmge olarak kullanılan sözcüklerin veya deyimlerin metinde kullanılan anlamlarını belirler (T7.2.26)’* yer verilen amaçlarda tahmin etmek, kurgulamak doğrudan verilme de ilişkilendirilebilir.

Yazma öğrenme alanı yaratıcı düşünme becerisi 7.sınıf düzeyi de 5.sınıf yazma öğrenme alanı tek bir amaç hariç amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. *‘Düş gücünü kullanarak şiir veya fantastik metin yazar (T7.3.6)’* amacı hayal kurmak ve kendi sözcükleriyle ifade etmek yaratıcı düşünme becerisi ile ilgilidir.

Sözlü iletişim öğrenme alanında diğer sınıf düzeyi olan 8.sınıfta yaratıcı düşünme becerisi, *‘Akranlarıyla ve yetişkinlerle bir konuyu konuşur/tartışır (T8.1.1)’* amacı altında *‘Konuşmanın akışı içinde sorular sorar ve sorulara cevap verir (T8.1.1.3)’*, *‘Konuşmada/tartışmada ifade edilen görüşleri ve bilgileri dikkate alarak kendi görüşlerini gerekçelendirir (T8.1.1.5)’* kazanımlar ve *‘Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin gerekçelerini ve kanıtlarını belirler, sorgular ve değerlendirir (T8.1.8)’*, *‘Dinlediği/izlediği bir metnin, medya içeriğinin veya sözel sunumun örtülü anlamını belirler (T8.1.9)’*, amaçlar bazında görüşlerini ifade etme, düşüncelerini temellendirme, boşlukları görebilme, tahmin etme, kurgulama, sorgulama, değerlendirme davranışları ile örtüşür.

Okuma öğrenme alanı yaratıcı düşünme becerisi 8.sınıf düzeyi 7.sınıf okuma alanına ek olarak *‘Aynı konuda yazılmış farklı türlerdeki bilgilendirici metinleri karşılaştırır (T8.2.19)’*, *‘Aynı konu üzerinde birbiri ile çelişen bilgileri/görüşleri analiz eder (T8.2.20)’* *‘Çoklu medya kaynaklarındaki mesajları anlar ve değerlendirir (T8.2.23)’* *‘Kurgu metinler ile anonim eserleri karşılaştırır (T8.2.25)’* gibi amaçlar eklenmiştir. Bu amaçlarda yer alan karşılaştırma yapma, analiz etme, değerlendirme yapma gibi ifadeler yaratıcı düşünme becerisini destekleyen yeteneklerdir.

Yazma öğrenme alanı yaratıcı düşünme becerisi 8.sınıf düzeyi, 7.sınıf yazma öğrenme alanı amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

2017 tematik yaklaşımla hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar her sınıf düzeyi için dört temel dil becerisi olan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri adı altında gruplandırılmıştır. Bazı kazanımların gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar, ilgili kazanımların altında açıklama olarak belirtilmiştir. Ayrıca sınıf düzeylerine göre sınırlılıklara da kazanım açıklamalarında yer verilmiştir.

5.sınıf dinleme/izleme öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, *'Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur (T5.1.1)'*, *'Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (T5.1.2)'*, *Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir (T5.1.6)'*, *'Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir (T5.1.7)'*, *'Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır (T5.1.8)'*, *'Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar (T5.1.9)'*, *'Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir (T5.1.10)'*, *'Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir (T5.1.11)'* amaçları doğrultusunda tahminde bulunmak, mevcut durumlar arasında bağlantı kurmak, farklı olana düşünmek, değerlendirmek ile örtüşür.

2006 ve 2015 programlarından farklı olarak 2017 programına *'Hazırlıksız konuşma yapar (T5.2.2)'* amacı eklenmiştir. Birey, hazırlık yapmadan kendiliğinden gelişen bir ortamda buluşçu ve kendine özgü düşünme biçimi geliştirmek zorundadır. Bu yüzden yaratıcı düşünme becerisine ihtiyaç duyar.

5.sınıf okuma öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi söz varlığı başlığı altında, *'Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder (T5.3.5)'* amacı ve anlama başlığı altında *'Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir (T5.3.15)'*, *'Metni yorumlar (T5.3.17)'*, *'Metinle ilgili sorular sorar (T5.3.18)'*, *'Metinle ilgili sorulara cevap verir (T5.3.19)'*, *'Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder (T5.3.21)'*, *'Görsellerle ilgili soruları cevaplar (T5.3.22)'*, *'Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler (T5.3.24)'*, *'Medya metinlerini değerlendirir (T5.3.25)'*, *'Metinler arasında karşılaştırma yapar (T5.3.27)'*, *'Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular (T5.3.29)'*, *'Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur (T5.3.31)'* kazanımları ile ilişkilidir. Yaratıcı düşünme becerisi soru sormak, görüş bildirmek, tahmin etmek, çıkarımda bulunmak, farklı çözümler üretmek, yorumlamak, değerlendirmek, karşılaştırma yapmak gibi ifadelerle ilgilidir.

5.sınıf yazma öğrenme alanında, ‘Şiir yazar (T5.4.1)’, ‘Bilgilendirici metin yazar (T5.4.2)’ ‘Hikâye edici metin yazar (T5.4.3)’, ‘Kısa metinler yazar (T5.4.14)’, ‘Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler (T5.4.15)’ gibi amaçlar bireyin özgün bir şeyler ortaya koyması, yeni fikirlerle desteklemesi yaratıcı düşünme becerisi ile doğrudan ilgilidir.

6.sınıf düzeyi dört öğrenme alanında (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) yaratıcı düşünme becerisi, 5.sınıf dört öğrenme alanı (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

7.sınıf dinleme/izleme öğrenme alanına, 5. ve 6.sınıf düzeyinde verilen amaç ve kazanımlara ek olarak ‘Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir (T7.1.7)’, ‘Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular (T7.1.10)’ amaçları eklenmiştir. Bu amaçlarda farklı düşüncenin önerilmesi ve sorgulamak yaratıcı düşünme becerisi ile ilgilidir.

7.sınıf düzeyi konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarında yaratıcı düşünme becerisi, 6.sınıf konuşma, okuma, yazma öğrenme alanları, amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

8.sınıf düzeyi dinleme/izleme, konuşma, yazma öğrenme alanlarında yaratıcı düşünme becerisi, 7.sınıf dinleme/izleme, konuşma, yazma öğrenme alanları, amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir. Bunun yanında okuma öğrenme alanı da tek amaç hariç aynı ifadeleri içerir. ‘Medya metinlerini değerlendirir (T8.3)’ amacı ‘Medya metinlerini analiz eder (T8.3.29)’ şeklinde değiştirilmiştir.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan amaç ve kazanımlar aynıdır. Bu yüzden değerlendirme ortak yapılmıştır. Kazanımlar dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine göre gruplandırılarak sınıf düzeylerine göre farklı başlıklar altında verilmiştir. Bazı kazanımların gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar, ilgili kazanımların altında açıklama olarak belirtilmiştir. Ayrıca sınıf düzeylerine göre sınırlılıklara da kazanım açıklamalarında yer verilmiştir.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 5.sınıf dinleme/izleme öğrenme alanında yaratıcı düşünme becerisi, ‘Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi

ve sonucu hakkında tahminde bulunur (T5.1.1)', 'Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (T5.1.2)', 'Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir (T5.1.6)', 'Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir (T5.1.7)', 'Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır (T5.1.8)', 'Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar (T5.1.9)', 'Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir (T5.1.11)', 'Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.' amaçları doğrultusunda tahminde bulunmak, mevcut durumlar arasında bağlantı kurmak, farklı olanı düşünmek, değerlendirmek ile örtüşür.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 5.sınıf konuşma öğrenme alanında, 'Hazırlıksız konuşma yapar (T5.2.2)' amacı bireyin yeni fikirler ortaya çıkarması, kendiliğinden gelişmesi bakımından yaratıcı düşünme becerisine hizmet eder.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 5.sınıf okuma öğrenme alanında, söz varlığı başlığı altında 'Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder (T5.3.5)' amacı ve anlama başlığı altında yer alan 'Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir (T5.3.15)', 'Metni yorumlar (T5.3.17)', 'Metinle ilgili sorular sorar (T5.3.18)', 'Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder (T5.3.21)', 'Görsellerle ilgili soruları cevaplar (T5.3.22)', 'Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler (T5.3.24)', 'Medya metinlerini değerlendirir (T5.3.25)', 'Metinler arasında karşılaştırma yapar (T5.3.27)', 'Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular (T5.3.28)', 'Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur (T5.3.31)', 'Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar (T5.3.34)' amaçlarda yorumlama, çözümler üretme, tahmin etme, karşılaştırma yapma, sorgulama, çıkarımda bulunma gibi davranışlar yaratıcı düşünme becerisi ile örtüşür.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 5.sınıf yazma öğrenme alanında, 'Şiir yazar (T5.4.1)', 'Bilgilendirici metin yazar (T5.4.2)', 'Hikâye edici metin yazar (T5.4.3)', 'Kısa metinler yazar (T5.4.14)', 'Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler (T5.3.15)' amaçlar doğrultusunda kişinin kendini ifade etmesi, özgün ürünler meydana getirmesi yaratıcı düşünme becerisi ile ilgilidir.

6.sınıf düzeyi dinleme/izleme, okuma, yazma öğrenme alanlarında yaratıcı düşünme becerisi, 5.sınıf dinleme/izleme, okuma, yazma öğrenme alanları, amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir. Bunun yanında

konuşma öğrenme alanı da tek amaç hariç aynı ifadeleri içerir. *‘Konuşma stratejilerini uygular (T6.2.3)’* amacıyla *‘yaratıcı konuşma’* ek olarak verilmiştir.

7.sınıf düzeyi dört öğrenme alanında (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) yaratıcı düşünme becerisi, 6.sınıf dört öğrenme alanı (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir.

8.sınıf düzeyi okuma, konuşma öğrenme alanlarında yaratıcı düşünme becerisi, 5.sınıf okuma, konuşma öğrenme alanları, amaç ve kazanımları ile aynı ifadeleri içerir. Bu yüzden bu bölümde tekrar yer verilmemiştir. Bunun yanında dinleme/izleme öğrenme alanı da tek amaç hariç aynı ifadeleri içerir. *‘Dinleme stratejilerini uygular (T8.1.4)’* amacıyla *‘yaratıcı dinleme’* ek olarak verilmiştir. Diğer bir öğrenme alanı olan yazma da ise, *‘Yazma stratejilerini uygular (T8.4.4)’* amacıyla *‘yaratıcı yazma’* ek olarak verilmiş ve *‘Yazılarında mizahi öğeler kullanır (T8.4.8)’* amacı, yaratıcı kişilerin mizah duygusuna sahip olma özelliğiyle örtüşmektedir. Doğal olarak yaratıcı düşünme becerisiyle de ilgilidir.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Amaçlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi

Yapılandırmacı yaklaşıma geçilmesi ile çalışma 2006 yılından 2019 yılına kadar olan Türkçe dersi öğretim programlarına bakılarak yazma becerisine yönelik bulguların 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaçlar bölümünde yer aldığı görülmektedir. Genel amaçlar başlığı 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programından 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına kadar bütün programlarda yer almıştır. Dolayısıyla bu programların hepsinde yazma becerisine ilişkin bilgi ve yönlendirmelere de rastlamak mümkündür. Genel amaçlarda yazma becerisinin; duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması; Türkçeyi, yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanması; yazma alışkanlığının kazandırılması adı altında yer almıştır. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı diğerlerinden farklı olarak *‘Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamak’* amacına yer vermemiştir. Bütün programlarda

yazma becerisi temel başlık olarak alınmıştır. Yaratıcı yazma ise ‘Amaçlar’ bölümünde adı geçmemiştir.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Temel Yaklaşımlar” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi

2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının temel yaklaşımında yazma becerisi ile ilgili yazma becerilerini geliştirme, dilin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ifadelerine yer verilmiştir. Fakat yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili herhangi bir ifade kullanılmamıştır.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programının temel yaklaşımında yazma becerisi ile ilgili kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade etme ifadesi kullanılmıştır. Fakat yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında temel yaklaşım olarak verilmeyip bu başlık temel felsefe olarak yer almıştır. Programının temel felsefesinde yazma becerisine ve yaratıcı yazma yöntemine ait bir bilgi yoktur.

2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında, temel yaklaşım olarak ele alınan ayrı bir başlık bulunmamıştır.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Yaratıcı Yazma Yöntemi

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan öğrenme alanlarına yaratıcı düşünme becerisine değinilmiştir. Bundan dolayı bu bölümde tekrar yer verilmemiştir. Programlar, yaratıcı yazma yöntemi açısından incelenmiştir.

2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma, ‘Planlı yazma’ amacı doğrultusunda verilen ‘Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.’ kazanımı içinde yer almıştır. Amaç ve kazanımların yer aldığı bölümden sonra verilen ‘Yöntem ve Teknikler’ bölümünde ayrı bir başlık olarak yaratıcı yazma yer almıştır. Yaratıcı yazma da amaç, öğrencilerin yazma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek olarak ifade edilmiştir. ‘Yöntem ve Teknikler’ bölümünde yaratıcı yazma yönteminin yer aldığı ‘konuyu ve yazılı anlatım türünü öğretmen verebileceği gibi öğrenciler de istedikleri

konuyu seçerek yazma çalışması yapabilirler. Daha çok hikâye, şiir ve roman türlerinde kullanılan yaratıcı yazma çalışmalarında, belirlenen konu boş, beyaz bir kâğıdın ortasına yazılır. Çağrışım yoluyla bilinç altında olan konuyla ilgili her şey, o konu etrafındaki boş kısımlara yazılır. Bilinç altından çıkan kelimeler alt alta sıralanır ve kelimeler arasında bağlantı kurulur. Herhangi bir noktaya gelindiğinde konunun hangi yönde ele alınacağına karar verilir. Öğrenciler yaşadıklarından, düşündüklerinden ve hayal ettiklerinden hareketle yazarlar.’ uygulama örneğine yer verilmiştir. ‘Farklı türlerde metinler yazma’ amacı altında ‘Olay yazıları yazar (T.3.1)’, ‘Düşünce yazıları yazar (T.3.2)’, ‘Bildirme yazıları yazar (T.3.3)’, ‘Şiir yazar (T.3.4).’ kazanımları, bireyin bir metin oluştururken yeni kelimeler kullanması, özgün ürün ortaya koyması, ‘Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma’ amacı altında ‘Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder (T.5.1)’ ‘Yazma kurallarını uygulama (T.1)’ amacı altında ‘Tekrara düşmeden yazar (T.1.10)’ kazanımı kendini ifade etme becerisi kazanması ve alışkanlık hâle getirmesi yaratıcı yazma yöntemi ile doğrudan ilgilidir.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili bir detay yoktur. Fakat 5, 6, 7, 8.sınıf ‘Hikâye edici metinler yazar’ amacı altında, ‘Metne uygun bir başlık belirler’ kazanımı ve ‘Bilgilendirici metinler yazar’ amacı altında ‘Metne uygun bir başlık belirler kazanımı ve 7, 8. sınıf ‘Düş gücünü kullanarak şiir veya fantastik metin yazar’ amacı yaratıcı yazma yöntemine hizmet etmektedir.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili bilgiler aynıdır. Bu yüzden bu bölümde ortak değerlendirilmiştir.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili 5.sınıf düzeyinde ‘Hikâye edici metin yazar.’ amacı altında ‘Öğrencilerin günlük hayattaki gözlem ve deneyimlerine dayanarak hikâye konusu ve hikâye unsurlarını belirlemeleri sağlanır.’, ‘Öğrenciler, yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.’ gibi ifadelerle yer verilmiştir. Yer verilen bu ifadeler bireyin yeni bir metin ortaya koyması ve yaratıcılığı kullanmasından dolayı yaratıcı yazma yöntemiyle ilgilidir.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili 6,7 ve 8.sınıf düzeyinde ‘Hikâye edici metin yazar.’ amacı

altında ‘Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.’, ‘Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.’ gibi ifadeler yer verilmiştir. Yer verilen bu ifadeler bireyin yeni bir metin ortaya koyması ve yaratıcılığı kullanmasından dolayı yaratıcı yazma yöntemiyle ilgilidir.

8.sınıf düzeyine ek olarak ‘Hikâye edici metin yazar.’ amacı altında, ‘Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaya, günlük hayattan örnekler vermeye yönlendirilir.’ ve ‘Yazma stratejilerini uygular.’ amacı altında ‘Not alma, özet çıkarma, eleştirel, yaratıcı, serbest, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, bir metinden ve duyulardan hareketle yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.’ gibi ifadeler yer verilmiştir. Yer verilen bu ifadeler bireyin yeni bir metin ortaya koyması, bu metni oluştururken kendi hayatından yararlanması, yaratıcılığın kullanılması ve strateji olarak doğrudan ‘yaratıcı’ ifadesinin kullanılması yaratıcı yazma yöntemiyle ilgilidir.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yazma öğrenme alanı altında yaratıcı yazma yöntemi ile ilgili 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde yazma öğrenme alanında, ‘Şiir yazar’, ‘Hikâye edici metin yazar’, ‘Kısa metinler yazar’, ‘Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler’ gibi amaç ve kazanımlar yaratıcı yazma yöntemine hizmet etmektedir. 8. sınıf düzeyinde yer verilen ‘Yazma stratejilerini uygular’ amacında ‘yaratıcı yazma’ ek olarak verilmiştir.

2006, 2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında konuşma öğrenme alanında ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programında sözlü iletişim öğrenme alanında yer alan ‘Hazırlıklı konuşma yapar’ kazanımı doğrultusunda hazırlanan konuşma metinleri de yaratıcı yazma ile ilgilidir.

Tablo 2’ de verilen Türkçe Dersi Öğretim Programlarının “Davranış/Kazanım” Başlığı Doğrultusunda Kazanım Sayıları

Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımların yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma açısından sayısal değerleri Tablo 3’ te yer verilmiştir.

Tablo 3

2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları Kazanımları

Türkçe Dersi Öğretim Programı	Öğrenme Alanları	Yaratıcı Düşünme Becerisini Destekler Nitelikteki Kazanım Sayısı	Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Kazanım Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisinin Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Kazanım Sayısı
2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6/ 7/ 8. sınıf)	Dinleme/ İzleme	6		
	Konuşma	1	1	1
	Okuma	9		
	Yazma	8	8	8
2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5/ 6/ 7/ 8. sınıf)	Sözlü İletişim	3/4/4/4	1/1/1/1	1/1/1/1
	Okuma	2/6/8/12		
	Yazma	7/7/8/8	7/7/8/8	7/7/8/8
2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5/ 6/ 7/ 8. sınıf)	Dinleme/ İzleme	8/8/10/10		
	Konuşma	1/1/1/1	1/1/1/1	1/1/1/1
	Okuma	12/12/12/13		
	Yazma	5/5/5/5	5/5/5/5	5/5/5/5
2018-2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5/ 6/ 7/ 8. sınıf)	Dinleme/ İzleme	8/8/8/9		
	Konuşma	1/2/2/2	1/1/1/1	1/1/1/1
	Okuma	12/12/12/12		
	Yazma	5/5/5/7	5/5/5/7	5/5/5/7

Tablo 3’ te yaratıcı düşünme becerisini destekleyen kazanımlar 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer almıştır. Yaratıcı yazma yöntemini destekleyen kazanımlarda ise 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında dinleme/izleme, okuma öğrenme alanlarında yer verilmemiş, konuşma ve yazma öğrenme alanlarında yer verilmiştir.

Türkçe Ders Kitaplarında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi

Her sınıf düzeyinde 8 tema, her temada yer alan 3 okuma metninin, 1 dinleme/ izleme metninin ve 1 tema sonu değerlendirme metninin tüm etkinliklerinin örtüştüğü yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yönteminin sayısı tablo halinde sunulacaktır.

5. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi

Ders kitabında her temada 1 dinleme/ izleme, 3 okuma, 1 serbest okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni yer almaktadır. Serbest okuma metinlerine ait etkinlik örnekleri bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir temada, serbest okuma metni haricindeki 1 dinleme/izleme, 3 okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni olmak üzere 5 metnin etkinlikleri tek tek incelenmiştir. Her bir metindeki etkinlik sayıları aşağıdaki Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4

5.sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Dağılımı

Metin Adı	Yaratıcı Düşünme Becerisini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisinin Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı
1.Tema Birey ve Toplum			
Memleket İsterim	1	2	2
Hoşça Kalın, Güle Güle	1		
Anadolu’da Konukseverlik	2	1	1

Gelenekseldir			
İlk Ders (Dinleme Metni)	3	2	2
Tema Sonu Değerlendirme			
2.Tema Milli Mücadele Ve Atatürk			
Mustafa Kemal'in Kağnısı	7	4	4
Dumlupınar Savaşı	2	1	1
6 Mart 1915 Gecesi	3	2	2
Bir Temmuz Gecesi (Dinleme Metni)	3	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1	1	1
3. Tema Doğa ve Evren			
Bu Nehir Bizim	4	1	1
Okland Adası	2	1	1
Deprem	3	1	1
Sakın Kesme (Dinleme Metni)	1		
Tema Sonu Değerlendirme			
4.Tema Milli Kültürümüz			
Kilim	5	3	3
Vatan Yahut Silistre	3	2	2
Boğaç Han	5	2	2
Ali Kuşçu (Dinleme Metni)	1		
Tema Sonu Değerlendirme	1	1	1
5.Tema Vatandaşlık			
Çocuk Bahçesindeki Bekçi	5	1	1
Bilinçli Tüketici	6	2	2
Özgürlük	5	1	1
Sokak (Dinleme Metni)	7	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	3	1	1
6.Tema Sağlık ve Spor			
Karagöz Kibarlık Öğreniyor	3	2	2
Çitlembik	4	1	1
Spor ve Beden	1	1	1
Tavşan ile Kaplumbağa (Dinleme Metni)	8	2	2

Tema Sonu Değerlendirme	2		
7.Tema Erdemler			
İyiliğin Değerini Bilen Kim?	7		
Büyüklerle Saygı	4	2	2
Yaşama Sevinci	9	2	2
Paylaşım (Dinleme Metni)	7	3	3
Tema Sonu Değerlendirme	1		
8.Tema Bilim ve Teknoloji			
Barkod	4	1	1
Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor	5	1	1
Akıllı Ulaşım Sistemleri	6	1	1
Aziz Sancar (Dinleme)	8	1	1
Tema Sonu Değerlendirme			
Toplam	143	48	48

Tablo 4’ te belirtildiği gibi yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Erdemler’ temasıdır. Yaratıcı düşünmeyi ortaya çıkaran etkinliklerde ‘örneklerle/ nedenleriyle açıklama, önemli noktayı belirleme, çağrışım yapma, görsel yorumlama, tahminde bulunma, farklı başlıklar ortaya koyma, çözüm üretme, ilişki kurma, değerlendirme yapma, çıkarımda bulunma, görüş bildirme, soru oluşturma, siz olsaydınız/ sizce soruları, hazırlıksız konuşma yapma, tartışma yapma, sorgulama, yorumlama, tamamlama, olumlu/olumsuz yönleri konuşma’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı yazma yöntemini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ise ‘Milli Mücadele ve Atatürk’ temasıdır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinliklerde ‘ben olsaydım etkinliği, olay yazısı yazma, şiir yazma ve anlam bütünlüğüne göre tamamlama, taslak hazırlayıp yazma, bilgilendirici metin yazma, mektup yazma, slogan yazma, hikâye yazma ve anlam bütünlüğüne göre tamamlama, fıkra tamamlama, duygu ve düşüncelerden hareketle yazma, e-posta yazma, dilekçe yazma, fabl yazma, broşür ve afiş hazırlama, hazırlıklı konuşma metni hazırlama’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Milli Kültürümüz’ adlı temadır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinlikler aynı zamanda yaratıcı düşünme becerisi ile de desteklendiği görülmüştür. Bu yüzden yaratıcı yazma etkinliklerindeki anahtar kelimeler yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinliklerde de görüldüğü için bir daha tekrar edilmemiştir.

Sonuç olarak yaratıcı düşünme becerisini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 143 tane, yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 48, yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 48 olduğu görülmüştür.

6. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi

Ders kitabında her temada 1 dinleme/izleme, 3 okuma, 1 serbest okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni yer almaktadır. Serbest okuma metinlerine ait etkinlik örnekleri bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir temada, serbest okuma metni haricindeki 1 dinleme/izleme, 3 okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni olmak üzere 5 metnin etkinlikleri tek tek incelenmiştir. Her bir metindeki etkinlik sayıları aşağıdaki Tablo 5’ te gösterilmiştir.

Tablo 5

6.sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Dağılımı

Metin Adı	Yaratıcı Düşünme Becerisini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisinin Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı
1.Tema Okuma Kültürü			
Bu Da Benim Öyküm	7	2	2
Arıyorum	5	3	3
Canım Kitaplığım	6	3	3
Heykeli Dikilen Eşek	6	3	3

(Dinleme Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme	2	2	2
2.Tema Milli Mücadele Ve Atatürk			
Türk Askerinin Cesareti	7	1	1
Yaşlı Nine	4	1	1
15 Temmuz	6	3	3
120 (Dinleme Metni)	7	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	1		
3.Tema Bilim ve Teknoloji			
Aziz Sancar	1		
İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?	7	3	3
Teknoloji Bağımlılığı	5	3	3
Bak Postacı Geliyor	5	2	2
(Dinleme Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme	2	1	1
4.Tema Erdemler			
Vermek Çoğalmaktır	6	1	1
Sevgi Diyen Çağlar Aşar	7	3	3
Gümüş Kanat	5	2	2
Balıkçıl (Dinleme Metni)	7	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	4	4	4
5.Tema Doğa ve Evren			
Merak Ettiklerimiz	7	3	3
Afyon	3	1	1
Su Kirliliği	8	5	5
Kar Kristallerinin Peşinde	6	3	3
Bir Yaşam (Dinleme Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme	2	2	2
6.Tema Milli Kültürümüz			
Anadolu	5	2	2
Tarhananın Öyküsü	2	1	1
Ana Dili	5	2	2
Kara Tren (Dinleme Metni)	6	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	2	2	2

7.Tema Sağlık ve Spor			
Bisiklet Zamanı	6	4	4
Yemek, İçmek ve Sindirmek	4	2	2
Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap	7	2	2
Vazgeçmeyenlerin Hikâyesi (Dinleme Metni)	5	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	1		
8.Tema Birey ve Toplum			
Evet Efendim	4	2	2
Sen De Bir İyilik Yap	8	2	2
Dostluğa Dair	6	4	4
Hacettepe (Dinleme Metni)	6	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	2	1	1
Toplam	195	85	85

Tablo 5’ te belirtildiği gibi yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Erdemler’ temasıdır. Yaratıcı düşünmeyi ortaya çıkaran etkinliklerde ‘örnekleriyle/ nedenleriyle açıklama, tahmin etme, siz olsaydınız/sizce etkinlikleri, benzerlikleri/ farklıları bulma, hazırlıksız konuşma yapma, görüş bildirme, duygu ve düşünceleri paylaşma, farklı başlık koyma, tasarlama, tartışma yapma, çağrışım yapma, yorumlama, soru hazırlama, tutarsızlığı bulma, kendini tanıma, cümle oluşturma, görsel yorumlama, ilişki kurma’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı yazma yöntemini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ise ‘Doğa ve Evren’ temasıdır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinliklerde ‘metin tamamlama, boşluk doldurma, şiir yazma, bilgilendirici metin yazma, form doldurma, taslak oluşturma, hazırlıklı konuşma metni hazırlama, mektup yazma, slogan yazma, e-posta yazma, afiş ve broşür hazırlama, kısa metin yazma, paragraf yazma, reklam metni yazma, haber metni yazma, tiyatro metni yazma, tasarım yapma ve yazma’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Doğa ve Evren’ adlı temadır. Yaratıcı yazmayı ortaya

çıkaran etkinlikler aynı zamanda yaratıcı düşünme ile de desteklendiği görülmüştür. Bu yüzden yaratıcı yazma etkinliklerindeki anahtar kelimeler yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinliklerde de görüldüğü için bir daha tekrar edilmemiştir.

Sonuç olarak yaratıcı düşünme becerisini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 195 tane, yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 85, yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 85 olduğu görülmüştür.

7. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi

Ders kitabında her temada 1 dinleme/izleme, 3 okuma, 1 serbest okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni yer almaktadır. Serbest okuma metinlerine ait etkinlik örnekleri bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir temada, serbest okuma metni haricindeki 1 dinleme/izleme, 3 okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni olmak üzere 5 metnin etkinlikleri tek tek incelenmiştir. Her bir metindeki etkinlik sayıları aşağıdaki Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6

7.sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Dağılımı

Metin Adı	Yaratıcı Düşünme Becerisini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisinin Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı
1.Tema Erdemler			
Arıların İlhamı	4	1	1
Munise	3	1	1
Dostluk	7	2	2
Kardeşim (Dinleme Metni)	4	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1		

2.Tema Milli Mücadele Ve Atatürk			
Vatan Destanı	6	1	1
Ordular! İlk Hedefiniz	3	1	1
Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz	4	1	1
Seyit Onbaşı (Dinleme Metni)	7	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1		
3.Tema Kişisel Gelişim			
Barış Manço	5	1	1
Sol Ayağım	5	1	1
İnsanlarla Geçinme Sanatı	10	1	1
Naim Süleymanoğlu (Dinleme Metni)	3		
Tema Sonu Değerlendirme	1		
4.Tema Milli Kültürümüz			
Türk Mutfak Kültüründe Kahve	5		
Ben, Mimar Sinan	6	1	1
Türkiye’ m, Anayurdum, Sebeğim, Çarem	7	1	1
Deli Dumrul (Dinleme Metni)	6		
Tema Sonu Değerlendirme	1		
5.Tema Bilim ve Teknoloji			
Piri Reis	5		
2100’deki Yaşamdan Bir Gün	7	3	3
Yeni Dünya	7	2	2
Cahit Arf (Dinleme Metni)	10	2	2
Tema Sonu Değerlendirme			
6.Tema Okuma Kültürü			
Okuma Deyince	6		
Divan-I Lugatit Türk’ün Bulunuş Hikâyesi	10	2	2
Okumak Ayrıcalıktır	8	1	1
İlk Çocukluk (Dinleme Metni)	8	3	3

Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme			
7.Tema Doğa ve Evren			
İlk Kar	7	1	1
Bu Sabah Hava Berrak	10	2	2
Lavanta Kokulu Köy	4	1	1
Artık Antartika'da Buz	8	1	1
Dağlarının Arasındayız (Dinleme Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme	2		
8.Tema Zaman ve Mekân			
İstanbul	7	1	1
Akşehir'de Bir Fil	7	2	2
Moena Türk Köyü	5	1	1
Kırkpınar'a Adını Verem	7	1	1
Kırk Yiğit (Dinleme Metni)			
Tema Sonu Değerlendirme			
Toplam	207	37	37

Tablo 6' da belirtildiği gibi yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema 'Okuma Kültürü' temasıdır. Yaratıcı düşünmeyi ortaya çıkaran etkinliklerde ' tahminde bulunma, karar verme, tartışma yapma, farklı başlık bulma, duygu ve düşünceleri paylaşma, soru hazırlama, karşılaştırma yapma, neden/ nasıl sorularına cevap arama, çağrışım yapma, değerlendirme yapma, yorumlama, görüş bildirme, sizce etkinlikleri, görsel yorumlama, münazara yapma, benzerlik ve farklılıkları ortaya koyma, çözüm üretme, karikatür üzerine düşünme, nedenleriyle/ örnekleriyle açıklama, çıkarım yapma, ilişki kurma' gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı yazma yöntemini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ise 'Bilim ve Teknoloji' temasıdır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinliklerde 'hikâye yazma, metin tamamlama, şiir yazma, konuşma metni hazırlama, mektup yazma, bilgilendirici metin yazma, e-posta yazma, kısa metin yazma, form doldurma, haber metni yazma, günlük yazma, paragraf yazma' gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Bilim ve Teknoloji’ adlı temadır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinlikler aynı zamanda yaratıcı düşünme ile de desteklendiği görülmüştür. Bu yüzden yaratıcı yazma etkinliklerindeki anahtar kavramlar yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinliklerde de görüldüğü için bir daha tekrar edilmemiştir.

Sonuç olarak yaratıcı düşünme becerisini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 207 tane, yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 37, yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 37 olduğu görülmüştür.

8. sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisi ve Yaratıcı Yazma Yöntemi

Ders kitabında her temada 1 dinleme/izleme, 3 okuma, 1 serbest okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni yer almaktadır. Serbest okuma metinlerine ait etkinlik örnekleri bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir temada, serbest okuma metni haricindeki 1 dinleme/izleme, 3 okuma ve 1 tema sonu değerlendirme metni olmak üzere 5 metnin etkinlikleri tek tek incelenmiştir. Her bir metindeki etkinlik sayıları aşağıdaki Tablo 7’ de gösterilmiştir.

Tablo 7

8.sınıf Türkçe Ders Kitabında Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Etkinlik Dağılımı

Metin Adı	Yaratıcı Düşünme Becerisini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisinin Yaratıcı Yazma Yöntemini Destekler Nitelikteki Etkinlik Sayısı
1.Tema Erdemler			
İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	6	2	2
Kaşığı	6	1	1
İnsanla Güzel	6	2	2

Kedi ile Fare (Dinleme Metni)	5	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1		
2.Tema Milli Mücadele Ve Atatürk			
Bayrağımızın Altında	6	1	1
Atatürk ve Müzik	3		
Kınalı Ali'nin Mektubu	1	1	1
Atatürk'ü Gördüm (Dinleme Metni)	7	1	1
Tema Sonu Değerlendirme			
3.Tema Bilim ve Teknoloji			
Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	4	1	1
Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	7		
Parktaki Bilim	2	1	1
Uzay Giysileri (Dinleme Metni)	8	2	2
Tema Sonu Değerlendirme	1		
4.Tema Birey ve Toplum			
Kaldırımlar	4	1	1
Portakal	2	1	1
Dilimiz Kuşatma Altında	3	1	1
Karanlığın Rengi Beyaz (Dinleme Metni)	6	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1		
5.Tema Zaman ve Mekân			
Eşref Saat	4	1	1
Türkiye	4	2	2
Peri Bacaları	2	1	1
Robinson Crusoe (Dinleme Metni)	5	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	2	1	1
6.Tema Milli Kültürümüz			
Göç Destanı	5	2	2
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	6	1	1

Bir Fincan Kahve	3		
Kız Kulesi (Dinleme Metni)	6		
Tema Sonu Değerlendirme	1		
7.Tema Doğa ve Evren			
Yılkı Atı	5	1	1
Rüzgâr	5	1	1
Gündüzünü Kaybeden Kuş	7	1	1
Hava Kirliliği (Dinleme Metni)	6	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	3		
8.Tema Vatandaşlık			
Haritada Bir Nokta	7	1	1
Yaşamaya Dair	7	2	2
Kalbim Rumeli’de Kaldı	4		
Zeytinyağı Üretimi (Dinleme Metni)	8	1	1
Tema Sonu Değerlendirme	1		
Toplam	170	34	34

Tablo 7’ de belirtildiği gibi yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu tema ‘Vatandaşlık’ temasıdır. Yaratıcı düşünmeyi ortaya çıkaran etkinliklerde ‘nedenleriyle/ örnekleriyle açıklama, tahmin etme, görüş bildirme, değerlendirme yapma, görsel yorumlama, duygu ve düşünceleri paylaşma, çağrışım yapma, benzerlik ve farklılıkları ortaya koyma, nasıl/neden sorularına cevap arama, çözüm üretme, karşılaştırma yapma, siz olsaydınız/sizce etkinlikleri, ilişki kurma, soru hazırlama, farklı başlık ortaya koyma, yorum yapma, münazara yapmak, hazırlıksız konuşma yapma, empati kurma, çıkarım yapma, tartışma yapma, öneriler sunma’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı yazma yöntemini açığa çıkaran etkinlik sayısının en fazla olduğu temalar ise ‘Erdemler/ Zaman ve Mekân’ temalarıdır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinliklerde ‘bilgilendirici metin yazma, hikâye edici metin yazma, şiir yazma, paragraf yazma, metin tamamlama, haber metni yazma’ gibi anahtar kavramlar ön plandadır.

Yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısının en fazla olduğu temalar ‘Erdemler/ Zaman ve Mekân’ adlı temalardır. Yaratıcı yazmayı ortaya çıkaran etkinlikler aynı zamanda yaratıcı düşünme ile de desteklendiği görülmüştür. Bu yüzden yaratıcı yazma etkinliklerindeki anahtar kavramlar yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinliklerde de görüldüğü için bir daha tekrar edilmemiştir.

Sonuç olarak yaratıcı düşünme becerisini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 170 tane, yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 34, yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki etkinlik sayısı toplamda 34 olduğu görülmüştür.

Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Anahtar Kavramlarının Dağılımı

5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında yer alan yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yöntemine yönelik anahtar kavramlar belirlenmiştir. Tablo 8’ de bu anahtar kavramlar verilmiş ve kavramların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 8

Yaratıcı Düşünme Becerisinin ve Yaratıcı Yazma Yönteminin Anahtar Kavramlarının Dağılımı

Anahtar Kelimeler	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Benzerlikleri/Farklıları		5	2	3	10
Bulma					
Cümle Oluşturma		1			1
Çağrışım Yapma	10	6	6	5	27
Çıkarımda Bulunma			1	1	2
Çözüm Üretme	4		2	3	9
Değerlendirme Yapma	4		11	2	17
Duygu ve Düşünceleri		22	20	9	51
Paylaşma					
Empati Kurma				1	1
Farklı Başlıklar Ortaya	8	7	13	2	30

Yaratıcı Düşünme Becerisinin Anahtar Kavramlar	Koyma					
	Görsel Yorumlama	4	2	2	5	13
	Görüş Bildirme	39	70	79	56	244
	Hazırlıksız Konuşma	1	9		7	17
	Yapma					
	İlişki Kurma	1	5	1	1	8
	Karar Verme			1		1
	Karikatür Üzerine Düşünme			1		1
	Karşılaştırma Yapma			5	2	7
	Kendini Tanıma		1			1
	Münazara Yapma			2	2	4
	Neden/Nasıl Sorularına			15	17	32
	Cevap Arama					
	Olumlu/Olumsuz Yönleri	1				1
	Konuşma					
	Önemli Noktayı Belirleme	9				9
	Öneriler Sunma				1	1
	Örneklerle/Nedenleriyle	25	25	6	10	66
	Açıklama					
	Siz Olsaydınız/Sizce	11	22	9	21	63
	Soruları					
	Sorgulama	1				1
	Soru Oluşturma	1	4	2	6	13
	Tahminde Bulunma	19	11	23	14	67
	Tamamlama	1				1
	Tartışma Yapma	3	2		1	6
	Tutarsızlığı Bulma		1			1
	Yorumlama	1	2	6	1	10
	Toplam	143	195	207	170	715
	Ben Olsaydım Etkinliği	5				5
	Bilgilendirici Metin Yazma	5	9	5	9	28
	Boşluk Doldurma		3			3
	Broşür ve Afiş Hazırlama	3	3			6
	Dilekçe Yazma	1				1
	Duygu ve Düşüncelerden	5				5
	Hareketle Yazma					
	E-Posta Yazma	1	2	2		5
	Fabl Yazma	1				1

Yaratıcı Yazma Yönteminin Anahtar Kavramlar	Fıkra Tamamlama	1				1
	Form Doldurma		4	1		5
	Günlük Yazma			1		1
	Haber Metni Yazma		1	1	1	3
	Hazırlıklı Konuşma Metni	1	7	2		10
	Hazırlama					
	Hikâye Yazma ve Anlam	3	15	5	7	30
	Bütünlüğüne Göre Tamamlama					
	Kısa Metin Yazma		2	2		4
	Mektup Yazma	1	3	1		5
	Metin Tamamlama		8	2	1	11
	Olay Yazısı Yazma				1	1
	Paragraf Yazma	12	12	11	10	45
	Reklam Metni Yazma		2			2
	Slogan Yazma	1	3			4
	Şiir Yazma ve Anlam	5	6	4	5	20
	Bütünlüğüne Göre Tamamlama					
	Tasarım Yapma ve Yazma		2			2
	Taslak Hazırlayıp Yazma	3	1			4
	Tiyatro Metni Yazma		1			1
	Toplam	48	85	37	34	204

Tablo 8’ de belirtildiği gibi yaratıcı düşünme becerisinin benzerlikleri/ farklıları bulma, cümle oluşturma, çağrışım yapma, çıkarımda bulunma, çözüm üretme, değerlendirme yapma, duygu ve düşünceleri paylaşma, empati kurma, farklı başlıklar ortaya koyma, görsel yorumlama, görüş bildirme, hazırlıksız konuşma yapma, ilişki kurma, karar verme, karikatür üzerine düşünme, karşılaştırma yapma, kendini tanıma, münazara yapma, neden/nasıl sorularına cevap arama, olumlu/ olumsuz yönleri konuşma, önemli noktayı belirleme, öneriler sunma, örneklerle/ nedenleriyle açıklama, siz olsaydınız/sizce soruları, sorgulama, soru oluşturma, tahminde bulunma, tamamlama, tartışma yapma, tutarsızlığı bulma, yorumlama olmak üzere 31 adet anahtar kavramı vardır. Yaratıcı düşünme becerisinde en fazla yer verilen ilk üç anahtar kavram ‘görüş bildirme, tahminde bulunma, örnekleriyle/ nedenleriyle açıklama’ dır.

Yaratıcı yazma yönteminin ben olsaydım etkinliği, bilgilendirici metin yazma, boşluk doldurma, broşür ve afiş hazırlama, dilekçe yazma, duygu ve düşüncelerden hareketle yazma, e-posta yazma, fabl yazma, fıkra tamamlama, form doldurma, günlük yazma, haber metni yazma, hazırlıklı konuşma metni hazırlama, hikâye yazma ve anlam bütünlüğüne göre tamamlama, kısa metin yazma, mektup yazma, metin tamamlama, olay yazısı yazma, paragraf yazma reklam metni yazma, slogan yazma, şiir yazma ve anlam bütünlüğüne göre tamamlama, tasarım yapma ve yazma, taslak hazırlayıp yazma, tiyatro metni yazma olmak üzere 26 adet anahtar kavramı vardır. Yaratıcı yazma yönteminde ise en fazla yer verilen ilk üç anahtar kavram ‘paragraf yazma, hikâye yazma, bilgilendirici metin yazma’ dır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yaratıcı düşünme ile ilgili çalışmalar daha çok sanatta, fen bilimlerinde, okul öncesi eğitiminde, mimaride, sosyal konularda, bilişimde yapılmıştır. Türkçe eğitimi alanında yaratıcı düşünme becerisi olarak ayrı bir başlık adı altında ele alınmayıp yaratıcılığın dört temel dil becerisi üzerindeki etkisi araştırmalara konu olmuştur. Yaratıcı düşünmenin ise sadece görsel okuma ve görsel sunu becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu nedenle “Türkçe ders kitaplarında yaratıcı düşünmenin yazma becerisi üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla bu çalışmaya gerek duyulmuştur.

Araştırma bulgularına dayalı ulaşılan sonuçlara ve konuyla ilgili yorumlara göre:

2006, 2015 ve 2017 tarihli yayımlanan Türkçe dersi öğretim programları içerik, amaç ve kazanımlar açısından farklı hazırlanmıştır. Fakat 2018, 2019 Türkçe dersi öğretim programları 2017 Türkçe dersi öğretim programından temel yaklaşım hariç amaç ve kazanımlar açısından aynı olduğu görülmüştür.

Alınan verilerden hareketle programlarda yaratıcı yazmaya yönelik olan amaç ve kazanımların tamamında yaratıcı düşünmenin etkisinin olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme becerisinin yaratıcı yazma yöntemini destekler nitelikteki kazanım sayısının yaratıcı yazmanın kazanım sayısı ile aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaratıcı düşünme açısından Türkçe dersi öğretim programlarında sadece okuma öğrenme alanında kazanım sayısında artış olmuştur. Diğer öğrenme alanlarında (dinleme/izleme, konuşma, yazma) yaratıcı düşünmeye yer verilse de önemli bir değişiklik olmamıştır.

Yaratıcı düşünme becerisi 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe dersi öğretim programlarındaki ‘dinleme/izleme, konuşma (sözlü iletişim), okuma, yazma’ öğrenme alanlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Yaratıcı yazma yöntemi ise 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe dersi öğretim programlarındaki ‘konuşma, yazma’ öğrenme alanlarıyla ilişkilidir fakat dinleme/izleme ve okuma öğrenme alanlarıyla ilişkili olmadığına dair bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazma üzerindeki etkisinin ortaya koyulabilmesi için 2006, 2015, 2017, 2018, 2019 Türkçe dersi öğretim programlarında elde edilen yorumlardan çıkarılan sonuçlar, öncelikle Türkçe ders kitaplarıyla ilişkilendirilmelidir. Bu amaçla 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Her sınıf düzeyinde 8 tema, her temada yer alan 3 okuma metninin, 1 dinleme/izleme metninin ve 1 tema sonu değerlendirme metninin tüm etkinliklerinin örtüştüğü yaratıcı düşünme becerisinin ve yaratıcı yazma yönteminin etkinlik sayısı ve anahtar kavramları ortaya konulmuştur.

Ders kitabındaki etkinliklerde yaratıcı düşünme adına 143 tane 5. sınıf, 195 tane 6.sınıf, 207 tane 7.sınıf, 170 tane 8.sınıf olmak üzere toplamda 715 tane anahtar kavram; yaratıcı yazma adına ise 48 tane 5. sınıf, 85 tane 6.sınıf, 37 tane 7.sınıf, 34 tane 8.sınıf olmak üzere toplamda 204 tane anahtar kavram kullanılmıştır. Yaratıcı düşünme becerisi yaratıcı yazma yönteminin kullanıldığı etkinliklerin tamamında yer almıştır.

Sonuç olarak her sınıf düzeyinde en çok yaratıcı düşünme becerisine yer verilmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki yaratıcı düşünme becerisi yaratıcı yazma yöntemini destekler niteliktedir fakat ders kitaplarında yeterli yaratıcı yazma etkinliklerine yer verilmemiştir.

Öneriler

Velilere Yönelik Öneriler:

1. Çocukların erken dönemden başlayarak düşünme, sorgulama ve hayal güçlerini geliştirici etkinliklere yönlendirilmeli,
2. Bireysel yetenek ve yeterliliklerin geliştirilmesi ile ilgili çabaların yanında, diğer becerilerin de körelmemesi hususuna önem verilmeli,
3. Çocuklara yönelik alınacak oyuncak, kitap ve benzeri araçlarda yaratıcılığın geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler:

1. Öğretmenler derslerde öğrencilerin düşünme, sorgulama ve hayal güçlerini geliştirici etkinliklere yer vermelidirler.
2. Öğretmenler derslerde öğrencilerin yazma becerilerini geliştirici etkinliklere yer vermelidirler.
3. Öğretmenler dersi yaratıcı düşünme becerisi üzerine temellendirmelidirler.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Araştırmacılar yaratıcı düşünmenin dinleme/izleme, okuma ve konuşma becerilerine etkisi üzerine,
2. Yaratıcı düşünmenin diğer yazma yöntemlerine etkisi üzerine çalışmalar yapabilirler.

Araç Kaynak Üretenlere Yönelik Öneriler:

1. İncelenen Türkçe ders kitaplarında 8. sınıf düzeyinin merkezi sınavlardan dolayı yaratıcı yazma etkinliklerinin diğer sınıf düzeylerine göre daha az olduğu görülmüştür. Merkezi sınavlara girecek olan öğrencilerin üst düzey düşünebilmeleri için yazma çalışmalarına daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Bu yüzden müfredat buna göre şekillenmelidir.
2. İncelenen Türkçe ders kitaplarında yer alan yaratıcı yazma etkinliklerinin sayısı arttırılabilir. Bu metinlerin etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkili olmasına da dikkat edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, D. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ahraz, S. (2018). *Planlı yazma yönteminin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin özgün metin oluşturma erişilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Ak, E. (2011). *Yaratıcı yazma tekniklerinin ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akarsu, B. (1988). *Felsefe terimleri sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp.
- Akdal, D. (2011). *Metinler arası okuma yaklaşımının ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. & Uysal, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Aksoy, G. (2005). *Fen eğitiminde yaratıcı düşünme temelli bilimsel yöntem sürecinin öğrenme ürünlerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aktamış, H., Ergin, Ö. (2006). Fen eğitimi ve yaratıcılık. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Fakültesi Dergisi*, 20, 77-83.
- Alar, S. (2018). *Clustering (Kümeleme) yaratıcı yazma yönteminin Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazma becerisi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

- Altıntaş, E., Gültekin, M. (2003). *Psikolojik danışma kuramları*. İstanbul: Alfa.
- Altuntaş, H., Şahin, M. (2008). *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Argun, Y. (2004). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı.
- Arık, A. (1990). *Yaratıcılık*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Avcı, A. S. (2013). *Yaratıcı yazma etkinliklerinin 8. Sınıf öğrencilerinin yazma eğilimleri ve yazma kaygılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Avcu, Y. (2014). *Yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşünmelerine ve akademik başarılarına etkisi: Coğrafya dersi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Ayverdi, İ. (2012). *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Banarlı, N. (1983). *Resimli Türk edebiyatı tarihi (1. cilt)*. İstanbul: Milli Eğitim basımevi.
- Baran Ş., Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıtepe.
- Barthes, R. (1996). *Göstergeler imparatorluğu* (T. Yücel, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Başkök, B. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinde uygulanan yaratıcı yazma çalışmalarının, öğrencilerin yaratıcılıklarına ve Türkçe dersine olan tutumlarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Bayındır, N. (2013). *Çocuklarda yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Atalay.
- Beydemir, A. (2010). *İlköğretim 5.sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Bulut, K. (2012). *2006 Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programında yer alan kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Candar, H. (2009). *Fen eğitiminde yaratıcı düşünme öğretim tekniklerinin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ceran, S. (2010). *Yaratıcı düşünme teknikleri ile geliştirilen fen etkinliklerinin öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. & Pastutmaz, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Chiu, C., Kwann, L. (2010). Culture and Creativity: A Process Model. *Management and Organization Review*, 6(3), 447-461. doi: 10.1111 l/j.1740-8784.2010.00194.x.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi kitabevi.
- Çelik, E. (2015). *7.sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Demir, A. (2018). *Dünya mitolojisi*. İstanbul: Kamer.
- Demir, T. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri ile yazma özyeterlik algısı ve başarı amaç yönelimi türleri ilişkisinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Develioğlu, F., Kılıçkını, N. (1975). *En yeni büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Rafet Zaimler.
- Dolmaz, M. (2017). *Sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel roman kullanımının yaratıcı yazma becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Dorlay, O. (2018). *5E öğrenme modeline uygun yaratıcı yazma etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin yazma becerisi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Duran, S. (2012). *Yaratıcı yazma yaklaşımının yazılı anlatım becerisinin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Duru, A. (2014). *Altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini geliştirmeye yönelik stratejilerin etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

- Emir, S. (2001). *Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı düşünmenin erişkiye ve kalıcılığa etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Enç, M. (1980). *Ruhbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Erdoğan, M. (2018). *Yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Erdoğan, Ö. (2012). *Süreç temelli yaratıcı yazma uygulamalarının yazılı anlatım becerisine ve yazmaya ilişkin tutuma etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erem, N. H. (2015). *Yaratıcı düşünme tekniklerinin 5.sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Erez, S., Erez, Y. (2017). *Yaratıcılık aklımızın sınırlarını aşmak*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Erez, S., Erez, Y. (2017). *Yaratıcılık*. İstanbul: Bilgi.
- Eselioğlu, H., Set, S. & Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Fer, T. (2017). *İlköğretim öğrencilerinin yaratıcı yazı çalışmalarının süreç içerisindeki gelişimlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Guilford, J. P. (1967). Creativity: Yesterday, today, and tomorrow. *The Journal of Creative Behavior*, 1(1), 3–14.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: Pegem A.
- Gündüz, O., Şimşek, T. (2011). *Anlatma teknikleri 2 uygulamalı yazma eğitimi el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güngör, G. (2006). *Coğrafya öğretiminde yaratıcı düşünme teknikleri kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Güngör, İ. (2007). *Anadolu lisesi öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerinin kişisel uyum, sosyal uyum, genel yetenek ve akademik başarı ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Isbell, R., Raines, S. (2012). *Creativity and the arts with young children (3rd Edition)*. United States: Clifton park.
- Jean, G. (2018). *Yazı insanlığın belleği* (N. Başer, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Jones, R. N. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları* (F. Akkoyun, V. Duyan, S. Doğan, B. Eylem, F. Korkut, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Kadayıfçı, H. (2008). *Yaratıcı düşünmeye dayalı öğretim modelinin öğrencilerin maddelerin ayrılması ile ilgili kavramların anlamlarına ve bilimsel yaratıcılıklarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kagan, M. (1992). *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat*. İstanbul: Altın kitaplar Yayınevi.
- Kale, M. (2011). *Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye yönelik algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. İstanbul: Engin yayınevi.
- Karadağ, K. (2018). *Öğretim teknolojilerinden storybird uygulamasının 5. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine ve yazmaya yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaş, Ö. (2011). *Yaratıcı yazma tekniklerinin İngilizce yazma becerisini geliştirmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaya, A. (2018). *Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin enstrümanları ile doğaçlama becerilerine yansımaları: Dokuz Eylül Üniversitesi örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Keleşoğlu, S. (2017). *Öğretmen eğitiminde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programının tasarımı, denenmesi ve değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

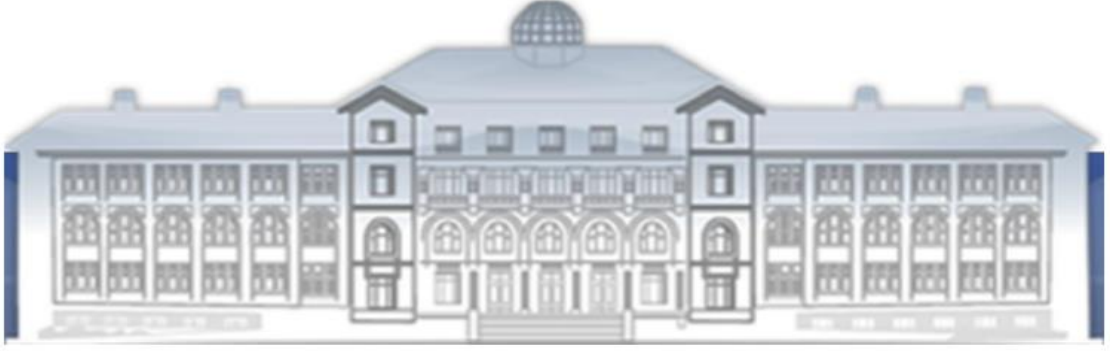
- Kılıç, Ü. (2018). *9. sınıf öğrencilerine uygulanan drama yöntemine dayalı yaratıcı yazma çalışmalarının yazma tutumuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırbaş, B. (2010). *Yeni Türkçe ders programına göre ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarının noktalama ve planlama açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kırkan, B. (2018). *Üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin proje tabanlı temel robotik eğitim süreçlerindeki yaratıcı, yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerilerine ilişkin davranışlarının ve görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırkkılıç, A., Akyol, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A.
- Kitap Mukaddes Şirketi & The Translation Trust (2017). *İncil: İncil'in çağdaş Türkçe çevirisi*. İstanbul: Yeni Yaşam.
- Kozbelt, A., Beghetto, R. A. & Runco, M. A. (2010). Theories of creativity. J. C. Kaufman ve R. J. Sternberg (Eds.), *The Cambridge handbook of creativity* (pp. 20-47). New York: Cambridge University.
- Köprülü, S. (2018). *Cumhuriyetten günümüze temel eğitim matematik dersi öğretim programlarının eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuvañ, E. B. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Maltepe, S. (2006). *Yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerindeki yazma süreçlerinin ve ürünlerinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- May, R. (2012). *Yaratma cesareti*. İstanbul: Metis.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- MEB. (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: MEB.

- MEB. (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Mednick, S. (1962). The associative basis of the creative process. *Psychological Review*, 69(3), 220–232. <https://doi.org/10.1037/h0048850>.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi anlamak*. (B. Ayvaşık& M. Sayıl, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Nişanyan S. (2007). *Sözlerin soyağacı: Çağdaş Türkçenin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Adam.
- Oğuz, S. (2017). *Masalları birleştirme yoluyla ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Oral, G. (2014). *Yine yazı yazıyoruz*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özalp, M. T. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme sürecinde kullandıkları soruların eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özaşkın, A., Bacanak, A. (2016). Eğitimde yaratıcılık çalışmaları: neler biliyoruz?. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 214-215.
- Özcan, S. (2009). *Yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve proje geliştirmelerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Ö. (2010). *Üstün yetenekli öğrencilerde yaratıcı yazma çalışmalarının düzeyleri ilköğretim 6, 7, 8. Sınıf örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, Y. (2014). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem.

- Özen, B. (2017). *Stratejik düşünme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin karar verme stillerine etkisi üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, D. (2010). *Yaratıcı düşünme becerisinin ilköğretim 6.sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısı üzerindeki etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, K. (2007). *Yaratıcı düşünmeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Yargı.
- Peker, Ş. (2015). *Yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı drama tekniklerinden yaratıcı yazma yaklaşımı ile karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı düşünme ve beyin fırtınası* (O. Değirmen, Çev.). İstanbul: Rota.
- Reyhan, Ö. (2018). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri, problem çözmeye yönelik algıları ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Rhodes, M. (1961). An Analysis of Creativity. *The Phi Delta Kappan*, 42(7), 305-310.
- Runco, M. A. (2007). A Hierarchical Framework for the Study of Creativity. *New Horizons in Education*, 55(3).
- Saç, N. (2011). *Yaratıcı düşünme etkinliklerinin ilköğretim öğrencilerinin yaratıcı web sitesi geliştirmesine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Schactel, E. (2001). *Metamorphosis*. United States: The Analytic.
- Secondary Level English Language Arts Curriculum Reference Committee. (1998). *Creative writing 20. a curriculum guide for the secondary level*. March 1998. Retrieved from <https://publications.saskatchewan.ca/#/products/33352>.

- Serin, A. (2005). *Yaratıcı dramayla kurgulanmış yaratıcı yazma çalışmalarına ilişkin bir model önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sever, E. (2013). *Süreç temelli yazma modellerinin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım ve yaratıcı yazma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Sharf, R. S., (2014). *Psikoterapi ve psikolojik danışma kuramları* (N. Acar, Çev.). Ankara: Nobel.
- Sperry, R. W. (1988). Psychology's mentalist paradigm and the religion/science tension. *American Psychologist*, 43(8), 607–613. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.43.8.607>
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1999). The concept of creativity: Prospects and paradigms. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity* (pp. 3–15). Cambridge University.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Özgür dağıtım.
- Süzen, D. (1987). *İlkokul 5.sınıf öğrencilerinde yaratıcı düşünme yeteneği ile benlik kavramı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tonyalı, E. (2010). *Yaratıcı yazma uygulamalarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Topses, G., Serin, N. (2015). *Psikolojik danışma ve kişilik kuramları*. Ankara: Nobel.
- Torrance, E. P. (1972). Predictive validity of the Torrance tests of creative thinking. *The Journal of Creative Behavior*, 6(4), 236-262.
- Treffinger, D. J., Isaksen, S. G. (2005). Creative problem solving: the history, development, and implications for gifted education and talent development. *Gifted Child Quarterly*, 49, 342. doi:10.1177/001698620504900407.
- Tural, S. (2001). *Türk dünyası edebiyatı tarihi* (1. cilt). Ankara: AYK Atatürk kültür merkezi.
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

- Türkel, A. (2011). *Yaratıcı dramanın yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya karşı tutuma etkisi: İlköğretim 8.sınıf*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Türkiye Diyanet Vakfı (1988). *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Urhan, O. (2016). *Ortaokul 8.sınıf Türkçe derslerinde masalların yaratıcı yazma becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Üstündağ, T. (2009). *Yaratıcılığa yolculuk*. Ankara: Pegem Akademi.
- Üşenti, Ü. (2013). *Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere uygulanan farklılaştırılmış Türkçe öğretim uygulamalarının etkililiğinin sınanması*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2012). *Tiyatro ve canlandırma- sahneleme bilgileri*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, B. (2006). *Öğretmenlerin yaratıcılığa bakış açısı ve anasınıfı çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin, öğretmenin yaratıcılık düzeyine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, G. (2018). *Yaratıcı yazma etkinliklerinin Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yıldız (2018). *Müzik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi (Cumhuriyet Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Yüksel, T. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına ve sözel yaratıcılıklarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...

